

‘UW BROEDER IN APOLLO’

Brieven en alba amicorum van kunstzinnige Zwollenaren

Pieter Leon den Beer
Hendrik Doyer
Pieter Rutger Feith
Rhijnvis Feith
Jan Matthijs van Rhijn
Lubbertus Rietberg
Hendrik van Ulsen

J.C. Streng (ed.)

‘UW BROEDER IN APOLLO’

Brieven en alba amicorum van kunstzinnige Zwollenaren

Pieter Leon den Beer
Hendrik Doyer
Pieter Rutger Feith
Rhijnvis Feith
Jan Matthijs van Rhijn
Lubbertus Rietberg
Hendrik van Ulsen

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Pieter Leon den Beer (1769-1834)	
Brieven	9
Hendrik Doyer (1791-1866)	
Brieven	13
Pieter Rutger Feith (1773-1853)	
Brieven	22
Album amicorum	59
Rhijnvis Feith (1753-1824)	
Brieven (aanvullingen)	61
Jan Matthijs van Rhijn(1791-1860)	
Brief	69
Album amicorum	69
Lubbertus Rietberg (1783-1826)	
Brieven	72
Album amicorum	80
Hendrik van Ulsen (1767-1792)	
Album amicorum	81
Appendix	89
Gebruikte afkortingen in tekst en literatuur	90
Literatuur	90
Index	93

Inleiding

De meeste indit Overijsselse Handschrift opgenomen brieven zijn brieven van Zwolse poëten aan uitgevers. In de eerste plaats Johannes Immerzeel jr., een befaamd boek- en kunsthandelaar, uitgever en letterkundige. De Zwolse scribenten schreven hem vooral in verband met de plaatsing van een poëem in de toon aangevende *Nederlandsche Muzen Almanak*. De Leeuwarder uitgever G.T.N. Surin- gar bleek de correspondent van Pieter Rutger Feith. De aangesneden onderwerpen in deze brieven gaan dan ook over publicatie wel-en-wee en over literaire problemen, want uitgevers traden veelal op als vraagbaak voor dichters, vooral als ze zoals Immerzeel zelf poëtische ambities hadden.

Behalve brieven zijn hier ook enkele alba amicorum opgenomen. Zoals bekend beleefde het genre rond 1800 een opvallende opleving. Omdat de bijdragen in de regel weinig origineel zijn, is hier volstaan met een alfabetische lijst van de inschrijvers. Er zijn twee uitzonderingen. Het album amicorum van de schilder Hendrik van Ulsen is in extenso opgenomen omdat er dichtwerk in staat van enkele in dit Handschrift opgenomen dichters, zoals Rhijnvis en Pieter Rutger Feith. Ook is de bijdrage die de Nederlandse beroemdheid Petronella Moens in het album van Jan Matthijs van Rhijn schreef, in extenso opgenomen.

Deze bescheiden uitgave was tevens een mooie gelegenheid om nog enige brieven van Rhijnvis Feith te publiceren, die ik over het hoofd heb gezien voor de uitgave van de correspondentie van de dichter, *'Zo als men aan gemeenzaame vrienden gewoon is te schrijven'*.

Behalve Pieter Rutger Feith en Jan Matthijs van Rhijn zijn de overige in dit Handschrift opgenomen dichters en die ene schilder aanwezig in mijn boek over Zwolle rond 1800: *Het is thans zeer briljant*. Voor een biografische kennismaking en hun bibliografie volsta ik hier dan ook met naar dat boek te verwijzen. De twee genoemde personen zullen een plaats vinden in: *Ter Herinnering. Een draagbaar mausoleum van Zwolse cultuur spreiders* (in voorbereiding).

Enige personen verdienen het om hier speciaal genoemd te worden. Een woord van dank is op zijn plaats voor Peter Altena want hij was zo vriendelijk om mij al in 1996 de vergeten brieven van Rhijnvis Feith in getranscribeerde vorm toe te zenden. Zijn geduld heb ik (te) lang op de proef gesteld. De transcriptie van het album amicorum van Hendrik van Ulsen is van de hand van Lydie van Dijk en zij was ruim van geest genoeg om het zonder problemen voor de opname in dit Overijsselse Handschrift beschikbaar te stellen.

En al zullen de betrokkenen het zich niet meer herinneren omdat dat ondertussen al weer tien jaar geleden heeft plaatsgevonden, ook de familie Feith ben ik erkentelijk voor hun toestemming tot inzage in het album amicorum van Pieter Rutger Feith.

Pieter Leon den Beer (1771-1830)

De weinige brieven die van Pieter Leon de Beer zijn bewaard gebleven zijn korte begeleidende briefjes bij de gedichten die hij naar Johannes Immerzeel jr. voor de *Nederlandsche Muzen Almanak* opzond.

Literatuur: Streng, *Het is thans*, 25-27, 218.

1. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 14 december 1819.

Mijn Heer!

Hier nevens een stukje voor den Musen Almanak van 1821. Ik had my gevleid een exemplaar van dien van 1820 te zullen ontvangen; vermenende dat die genen welke versjes leverden, dat voorregt genoten: tot hier toe is dat niet geschied, dan heden vernemende, dat de Heer P. Feith¹, te Almelo wonende, ook nog niets ontvangen heeft, denk ik dat de expeditie nog niet geheel is afgelopen.

Indien ik een exemplaar van 1820 mogte erlangen, weest als dan, zoo goed, er een exemplaar van den Almanak van 1819, voor *myne Rekening*, by te voegen.

Met de meeste achting onderteeken ik my

Myn Heer!

Zwolle den 14 December
1819

UEDWdienaar
P.L. den Beer

Deelt my bij gelegenheid uwe gedachte over dit versje eens mede.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Pieter Rutger Feith.

2. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 28 april 1826

Zwolle den 28 April 1826

WelEdel heer!

Hier nevens eenige regels voor den Nederlandschen Muzen-Almanak van 1827. wanneer dezelve een plaatsje verdient. - Dank voor het Exemplaar van 1826, ofschoon *het Maanlicht* daar op geene aanspraak mogt maken. De verbetering van schryf. of taal. fouten welke in de *Gedachten aan den dood* mogten voorkomen, beveel ik U aan. Met achting noeme my

WelEdel Heer!

UEDWdienaar
P.L. den Beer

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

3. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 8 maart 1826

Zwolle den 8 Maart 1826

Myn Heer!

Hier nevens een dichtstukje voor den Nederlandschen Musen-Almanak voor den volgende jaar. Wanneer in deze regelen eenige spel. of taal-fouten mogten voorkomen, weest zoo goed die te redresseren. Myn verzwakt gezigt-vermogen heeft eenig recht op dit verzoek.

Met de meeste achting noeme my

Myn Heer!

UEDWdienaar

P.L. den Beer

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

4. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 30 mei 1827

Zwolle den 30 Meij 1827

WelEdele heer!

Hiernevens een versje voor den Nederlandsche Musen Almanak van 1828 indien het zelve verdiend geplaatst te worden.

Uit hoofde van mijn bijna geheel verlooren gezicht vermogen, moet ik UEd. verzoeken de goedheid te willen hebben Taal en Spel fouten, zoo dezelve daarin mogten voorkomen, te willen redresseeren.

Met achting noeme mij

WelEdele Heer!

UEdwdienaar

P.L. den Beer

Aantekeningen:

Dubbelzijdig, kant 1 tekst, kant 2 adres: WelEdele Heer! den Heer J: Immerzeel J^r. *Boekhandelaar te Rotterdam*

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11

5. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 14 februari 1828

WelEdele heer!

Hartelijk dank voor het Exemplaar der Nederlandsche Musen Almanak voor dit jaar. Dubbel dankbaar in het hetzelfde myne *landelijke Moeder* geene plaats heeft moge vinden. Hiernevens drie stukjes voor een volgend jaar - Handelt met dezelve naar welgevallen - Hun lot zal ik geduldig afwachten.

Gaarne wil ik mijne zwakke pogingen aanwenden tot de instandhouding van den *Nederlandsche Musen Almanak*. Gelukt het mij hier in te mogen slagen, zal het mij zeer aangenaam zijn, terwijl ik mij in een tegenovergesteld geval zal pogen te troosten met de gedachten in magnis voluisse sat est.¹

Met de meeste achting heb ik de Eer mij te noemen

WelEdele heer!

UWE dw dienaar

P.L. den Beer

PS: weest zo goed en redresseert, uit medelijden voor mijn verzwakkend gezicht vermoge, de spelfouten welke in deze regelen mogten gevonden worden.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. In grote ondernemingen is het voldoende als men zijn goede wil getoond heeft.

6. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 8 maart 1828

WelEdle Heer!

Hiernevens nog een dichtstukje, getitelt: *Het Meisje en het Graf*. Hetzelve is, als het ware, een pendant van *De Jongeling en de Dood* geplaatst in de Musenalmanak van 1821. Mag hetzelve in den Nederlandsche Musenalmanak worden opgenomen zal het mij aangenaam zyn. Niet onmogelijk bevalt dit versje beter dan de bereids door mij ingezondene. Ik laat, hieromtrent, alles aan de beoordeling van UEd: over terwyl ik, inmiddels, de eer heb my met achting te noemen.

WelEdle heer!

Zwolle den

8 Maart 1828

UEddwd^r

P.L. den Beer

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

7. Brief van P.L. den Beer aan J. Immerzeel, 4 februari 1829

WelEdele Heer!

Hartelijk dank voor het exemplaar der Nederlandsche Musen-Almanak van dit jaar - Hiernevens twee stukjes voor een volgende Jaarkring indien Gy dezelve waardig oordeeld daar in opgenomen te worden.

met de meeste achting noeme my

WelEdel Heer!

UEdwdienaar

Zwolle den 4
Februari 1829

P.L. den Beer

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

Hendrik Doyer (1791-1866)

De brieven die van Hendrik Doyer bewaard zijn gebleven waren gericht aan Johannes Immerzeel jr. Er komen twee onderwerpen ter sprake. In de eerste plaats betrof het de uitgave van de verzamelde werken van Rhijnvis Feith, en vervolgens Doyers dichtwerk. In de regel waren dit verzoeken tot plaatsing van een gedichtje in de *Nederlandsche Muzen Almanak*.

Literatuur: Streng, 'Zo als men', brieven 157, 194, 199, 202, 204, 206. Streng, *Het is thans*, 34-35, 191-197, 219.

1. Brief van J. Immerzeel aan H. Doyer, 16 oktober 1823.

Den Heer H. Asz. Doijer,
Boekhandel. te Zwolle.

Rotterdam 16 oct. 1823.

Mijn Heer!

Na lang tobben, en na veel opofferingen te hebben gedaan, zie ik eindelijk mij in het bezit van drie en twintig boekdeelen der werken van den Heer Mr. R. Feith; terwijl ik deze dagen ook het eigendomsrecht heb aangekocht van alle de werken van het [onleesbaar] Lijdsch Genootschap, alleen om de Prijs- en andere werken, die daarin van dien Heer verschenen en naderhand door Allart in de Oden en Gedichten zijn nagedrukt.

Verscheiden dier werken zijn gansch uitverkocht; de voorraad van anderen loopt ten einde. De grote en daardoor kostbare formaten worden thans zo weinig gevraagd, dat het geene rekening kan geven, om daarin herdrukken op te leggen. Ondertusschen wil ik die boeken niet langer laten ontbreken. Ik heb dus besloten om in den drukken van Tollens, Helmers en Bilderdijk van den Heer Feith uit te geven wat ik van ZEd. werken bezit, en daaraan de meest mogelijke zorg te kort te leggen. Alvorens echter het prospectus openbaar te maken en de intekening te openen, heb ik UEd. van dit mijn voornemen willen informeren, ook omdat wij nader afgesproken hebben, dat wij ter eenige onderneming met werken van den Hr. Feith besluitende, elkander daarvan zouden preveniëren.

In de veronderstelling dat UEd. heer nog geene inclinatie heeft om mij uw eigendomsrecht op de Oden en Gedichten, voor zooverre UEd. die mag bezitten, af te staan, en mij herinnerende, dat UEd. mij gezegd heeft van voornemen te zijn om, nadat de grote druk nagenoeg, zoude wezen opgeruimd, dat werk in klein formaat uit te geven, zoo heb ik hierin eene reden te meer gevonden om UEd. hierover te onderhouden, en U in bedenking te geven, of deze gelegenheid niet gunstig zoude zijn om thans onze beide geprojecteerde ondernemingen te combineren, op een zodanige wijze, die met beider belang het best zou overeenkomen.

Van kompagnieschappen heb ik een' onverzoenlijken afkeer; daarvan kan dus niets komen. Ook is zulks onnoodig, daar wij onze ondernemingen geheel afzonderlijk houdende, nochtans te zamen tot een zelfde but kunnen besluiten, het uitgeven namelijk van hetgeen wij elk van Feith bezitten in dezelfde drukvorm en op eenen gelijken voet. Als UEd. hiertoe kiest te solveren en mij alzoo in staat stellen om in mijn Prospectus het Publiek te verzekeren, dat UEd. de Oden en Gedichten in 2 of 3 deeltjes (zoo als UEd. geraden zou moogen vinden en mij bepaald dient op te geven) in alles

overeenkomstig aan mijn uitgave, zal doen wezen (de tijd wanneer hangt van u af) dan wil ik van mijne zijde de opoffering doen van Feith's Gedichten, die in de werken van 't Leijdsch Genootschap verkeren, niet in mijne editie op te nemen, om alzoo het debiet van de oden en gedichten te behoeden. Dit zou, natuurlijk, aangenaamer zijn na het Publiek, en zeker meer genoeg geven aan den waardigen schrijver.

Dan de Hr. Feith mij met vertrouwen heeft vereerd van geheel het beleid mijner onderneming aan mij over te laten, acht ik het daarmede overeenkomstig, UEd. te betuigen, dat ik bereid ben, zoo veel in mijn vermogen is, behulpzaam te zijn in het bezorgen over de uitgave van de Oden en Gedichten.

Wees zo goed mij omgaande uw besluit mede te delen. In afwachting daarvan, besluit ik met achting te zijn¹,

UEdel. Dien.

Aantekeningen:

Klad, kant 1 tot 3 beschreven.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Zie voor deze uitgave de hier volgende brieven 1 tot en met 4 en de brieven van Pieter Rutger Feith, de nummers 8 tot en met 12.

2. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 19 oktober 1823

Aan den Heer J. Immerzeel
te Rotterdam

Zwolle den 19 October 1823

Myn heer!

Uwe waarde Letterken, van den 16 dezes, heb ik zeer wel ontvangen, en derzelver met genoeg gelezen.

Met UEd. blyf ik het volkomen eens, dat eene egale en min kostbare uitgave van alle Feith's werken, den zoo waardigen schryver en het Publiek zeer aangenaam en welkom zou zyn, en ik geloof dat *dit* tydstop wel uitgekozen is.

Zeër gaarne wensche ik dus myne onderneming met de uwe te combineren, vertrouwend dat ons beider belang in dezen zulks eischt, en aangenaam was het my te zien dat UEd. onze onderlinge afspraak getrouw bleef, en door rond met uwe zaak voor den dag te komen, my tevens uwe hulp in het uitgeven der Oden en gedichten minzaam aanbied.

Het is my voorgekomen om dezelve in drie deeltjes uitgegeven, en wel, zoo mogelyk, gelykelyk met de uwen, - ook geef ik UEd. in bedenking of het niet raadzaam zou zijn, door één Prospectus en Intekenlyst, gelykelyk te werken; maar dat aan het Publiek de keuze werd overgelaten om, of voor alle werken in een, of voor sommige of voor enkelden, inteteken? - het spreekt van zelve dat ik als dien gedeeltelyk na rato de kosten van dit alles meêdragen. Zouden wy alzoo daarna met aanbesteding van het Papier enz. ook ons voordeel niet kunnen behartigen, daar toch alles egaal dient uitgegeven te worden zonder dat UEd. of ik daardoor schade leed?

Gaarne wenschte ik op dit een en ander uwe intentie te vernemen, en uw door de ondervinding reeds beproefd, oordeel; wyl ik veel prijs stel op uwe meerdere kennis en gaarne uwe goede raad involge.

Laatsleden dingsdag heb ik op ZEds. verzoek nog een visite afgelegd by onzen Ouden Heer Feith, die hand over hand zwakker wordt en aan wien herstelling de verstandigen hier twyffelen. Ik vond ZEd. in een leunstoel voorovergebogen en zeer zwak, schoon beter dan eenige dagen te voren, dan het vuur zijner oogen en het vuur zyner gesprekken, is met zynen stem geweken; een krukje ondersteund hem in het weinige en moeyelyk gaan van de eene plaats der kamer naar de andere. ZEd. zegt zelve dat Hy niet meer behoort voor dien wereld, als alleen in zoover om zich reisvaardig te maken, voor de overtocht die ZEd. ieder oogenblik tegemoet ziet.

UEd. antwoord op dezen vriendelyk verzoekende, noem ik my in afwachting van dezelve met ware achting

UEd. Dw Dienaar
H. Aszoon Doijer.

P.S.

Eer ik het vergeet had ik gaarne van den
Muzen Almanak over 1824 twee exemplaren

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, 3 blanco, 4 adres: Mijn Heer den Heer J. Immerzeel Boekhandelaar te Rotterdam.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

3. Brief van J. Immerzeel aan H. Doyer, 24 oktober 1823

Den Heer H.Az. Doyer
te Zwolle!

Rotterdam 24 Oct. 1823

Mijn Heer!

Het is my aangenaam, dat wy het eens zyn omtrent 'd Heeren Feith werken, die wy bezitten, en UEd. met mij het tegenwoordig oogenblik daartoe gunstig keurt; maar ik betuig U dat ik na een paar dagen gezet over de zaak gedacht te hebben, het plan als onuitvoerlyk beschouw; zoodanig als UEd. het wenscht ingerigt te zien. Een prospectus, ééne Inteekening is, buiten kyf, verkieslijk *en* voor het reusseren der onderneming *en* voor het Publiek; ook ons beider belang vereenigt zich daarmede; doch naar keuze op ieder werk *apart* te laten intekenen, gaat niet aan. Met de Oden en Ged. zou zulks kunnen plaatshebben; maar *ik* combineer verschillende werken in één deeltje, zoodat ik 6 deeltjes Proza en 5 poezij bekome. Tot algem. titel meen ik te nemen *Dicht en prozaische werken* van enz. en de deeltjes van eerste tot elfde deel te laten volgen. De poezij moet noodwendig voorop; dit ten minste zou het voeglykst zyn. In dat geval zouden uwe 3. deeltjes het 6e 7e en 8e deel der uitgave worden, dat allerongelukkigst voor ons beiden en het Publiek wezen zou. Wy zouden er echter, in dit byzondere geval, de orde kunnen omkeren, en eerst de proza- en dan de dichtwerken geven, zoo dat dan de Oden het 12e tot 14e deel zouden kunnen uitmaken. Dit zou my het welgevalligst zyn, omdat ik inderdaad geen ander middel zie om eene goede houding aan de onderneming te geven. Maar ik zie uit uwen brief dat UEd. gelyktydig met my zoude willen uitgeven; en dit doet zwarigheden van belang ontstaan.

Myn voornemen is om op twee drukkerijen gelyktydig te doen werken; maar des niet tegenstaande zal er omstreeks anderhalf jaar tot den afloop vereischt worden. Om derhalve het verkieslijke van den algem. titel met uw byzonder verlangen te verenigen zou er niets anders op zijn, dan om, in navolging van de Franschen, die zulks dagelyks doen, de deelen door elkander uit te geeven. Ik zie daarin geene zwaarigheid en belast my met het uit den weg ruimen van alle inconvenienten, die daarmee zoude mogen schynen gepaard te gaan (De Franschen geven zelfs somstysd het 1e dl. van een werk het laatst). Op de Elf eerste deelen kwam dan myn naam, op de 3 laatste de Uwe.

De algem. Inteenklyst, die ik meen te plaatsen voor de verh. over het Heldendicht, kwam dan in het 6e deeltje. Ik kon zyn eigen deeltje verzenden en disponeren. Het papier heb ik zoo goedkoop, dat gy by een ander zeker f. 1.- meer dan ik pr. riem zoudt moeten betalen. Dit en alles wat verder noodig is, bezorg en behartig ik voor U als voor my zelven.

Komt echter deze voet van uitgave niet met uwe intentie overeen, en wil UEd. de Oden onder aparten titel (dat waarachtig jammer wezen zou) behouden; dan zou ik in myn Prospectus alleen aan het Publiek kunnen zeggen, dat UEd. insgelyks dezelve in gelyke vorm in drie deeltjes zou uitgeven, zonder dat ik daarop gelyktydig eene Intekening zou *kunnen* openen, hetgeen door UEd. bij afzonderlyke annonce zou dienen gedaan te worden.

Meldt mij nu s.v.p. hierop *ten eersten* uw bepaald besluit, omdat ik de Prospectus die gereed ligt, in de wereld wensch te zenden; waarlyk dit moment is byzonder gunstig.

met achting en hartelykheid

Nog een enkel woordt! Als de uitgave afgeloopen was, zou UEd. zonder het minste inconvenient uwe 3. deelen Oden, *ook onder aparten titel* tegen f. 1.20.- het deeltje kunnen verkrygbaar stellen; *echter zonder zulks vooraf te announceeren*.

Aantekeningen:

Klad, dubbelgevouwen, kant 1 tot 4 beschreven.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

4. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 28 oktober 1823.

den Heer J. Immerzeel a Rotterdam

Zwolle den 28 October 1823.

Mijn Heer!

Na den inhoud uwen waarde Letteren van den 24 dezer rijpelyk overwogen te hebben, zou het, volgens myn oordeel het aannemelykst zijn en voor het Publiek en voor ons beider belang, dat UE. overging, met een prospectus het licht te doen zien, daarin vermeldende, dat ook ik genegen ben de Oden en Gedichten van Feith, by zyne overige werken, inte voegen of te laten volgen in drie deeltjes, gedrukt evenals de uwen en op het zelfde papier.

De Tijtel van Oden en Gedichten enz. is mij voor gekomen al zoo te moeten blyven; - deze *byzondere* tytel schuilt onder de *algemene*, even als onder *Cats werken*, de *trouwring* enz.; - verder heb ik besloten myne uitgave, in alles overeenkomstig met den uwen, zelve te laten drukken, wel

begrypende dat uwe uitgave veel moeite en hoofdbrekens kosten zal; ook zie ik met UE. niet in, waarom wy anderen in dezen niet zouden navolgen, om vroegere deelen later en latere vroeger uittegeven.-

UE. heeft dus de goedheid my ten spoedigst te doen weten, welke deelen myne *drie* zullen uitmaken van Feiths werken, het aan u volkomen overlatende of deze zullen komen in het *begin*, *midden* of *einde*; - aangenaam zou het mij tevens zijn te mogen weten of de erven Bohn ook in dit plan genoeg nemen, met hunnen Eenzaamheid en de Wereld?¹ -

Na vriendelyke groete teeken ik my hoogachtend

UE.dv. Dienaar & vr.

H. Aszoon Doijer.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, 3 blanco, 4 adres: Mijn Heer den Heer J. Immerzeel Boekhandelaar te Rotterdam.

Vindplaats: Den Haag KB, 13 C 11.

1. De erven François Bohn gaven de beide dichtstukken samen met de 'Verlustiging van mijnen ouderdom' in een ongeveer gelijke vorm in 1826 uit.

5. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 11 juni 1831

Zwolle, den 11 Juny 1831

WelEdele Heer en Vriend!

Eerst gister is my uw verzoek van de vorigen maand onder oogen gekomen en wel gaarne daar aan willende voldoen, zende ik ingevouwen een paar versjes voor uw Muzen Almanak, die geen betrekking hebben op onze Chaisies¹ en van Speyken², vermoedende dat het daaraan toch wel niet zal ontbreken.

Indien ze der plaatsing niet onwaardig gekeurd worden, zal het my aangenaam zyn, de fouten tegen punctatie, spelling, rangschikking der titels enz. wegte nemen, wyl ik geen aanspraak kan maken op genoegzame letterkundige kennis; in dat geval zal het my benieuwen of de kritiek, die jaarlyks uwe Muzen met een tamelyk scherp oog inspecteert my even genadig behandelen zal dan vroeger. Loopt die inspectie gunstig af en ontmoedigd my het lezend Publiek niet, dan zal waarschyglyk uw Muzen Almanak aanleiding geven mynen lier nu en dan andere toonen te doen geven dan voor gelegenhedsversjes. Intusschen meen ik te weten hoe na ik nog eens aan den voet van den Parnassus [onleesbaar] kruipe. In mijn vaderstad vind ik weinig aanmoediging schoon men ook gaarne een versje hoort opdreunen, en ik over het auditorium zeer te vrede mag zijn: doch daar blijft het bij en zulks is genoeg om mijn dichtader nu en dan te ontladen, maar te verbeteren, zie dan hapert het.

My in uw vriendschaplyk aandenken bevelende, noem ik my met ware hoogachting

UwEd. dw dienaar & vriend

H.Aszoon Doijer.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: Wel Edele Heer den Heer J. Immerzeel jr.
Boekhandelaar te 's-Gravenhage.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Genoemd naar David Hendrik baron Chassé (1765-1849) een officier die wegens zijn dapperheid in 1806 tot baron was verheven. In 1814 was hij in Nederlandse dienst en vocht toen even dapper tegen de Fransen en opstandige Belgen. Inderdaad publiceerde Doyers stadgenoot Pieter Rutger Feith in de *Zwolsche Courant* van 2 juli 1833 een gedicht op de terugkomst van baron Chassé 'en zijne dapperen'.
2. Jan Carel Josephus van Speyk (1802-1831) was ook een dapper officier, hij vloog liever de lucht in dan zich aan de Belgen over te geven. Deze zinloze opoffering sprak toen zeer tot de verbeelding (Rovers, 'Dan liever de lucht in!').

6. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 8 mei 1832

WeledeleHeer!

Bygaand stukje, 't welk ik de vryheid neem UwEd, ter plaatsing in de Muzenalmanak voor 1833 toetezenden, vleye ik mij dat beter bevallen zal, dan het in dit jaar geplaatste; niet alleen wyl het onderwerp meer algemeen en geliefkoost is maar bovenal wyl ik dit stukje met meer zorg heb bewerkt.

Een exempl. daarvan verzoek ik my by uitgave voor rek[enin]g te zenden, kunnende dit alsnog plaatsen. Ik meen by afrekening geschreven te hebben, dat ik geen comm[issie] goed meer verzoeken, zullende voortaan het benodigde ontbieden voor rekening.

My bevelende in Uw vriendschappelyk aandenken, noem ik my met ware hoogachting na minzame groet

UwEd. dwdienaar & vriend

H. Aszoon Doijer.

Zwolle den 8 Mei 1832

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: Aan den Heer J. Immerzeel Jr.
Boekhandelaar te Amsterdam.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

7. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 23 juli 1833

WelEdele heer en Vriend!

Ingevouwen zende ik UwE. franco wederom een dichtstukje voor den Muzen Almanak en wel voor 1834, indien het namelyk die plaatsing waardig geoordeeld wordt. In dit geval laat ik eenige verbetering in taal en punctuatie gerustelyk aan UwE, over.

Het bevreemd my eenigzins dat ik geen present Exemplaar ontvange, evenals van andere Almanakken of dichtbundeltjes, die stukjes van my plaatsen. Kan er dit op overschieten, zoo zou my

dit te aangenaam zyn, daar myn Vrouwtje dit gewonelyk ontvangt, en bovendien wyl ik niet meer in commissiegoed handel, en dus verstoken ben te zien wat eral zoo geplaatst wordt.

UwEd. antwoord op een en ander verneem ik wel eens by gelegenheid terwyl ik my intusschen blyf noemen met gevoelens van ware hoogachting, na vriendelyke groete

Zwolle den 23 July 1833

UwEd. Dienaar& Vriend
H. Aszoon Doijer.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 adres: Wel Edelen Heer J. Immerzeel Junior te Amsterdam.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

8. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 22 maart 1834

WelEdele Heer!

Voorleden jaar zond ik sous couvert aan UwE, doch wat laat voor Uwen Muzen Almanak een dichtstukje getiteld; Nederland in 1832, of dit niet beviel, of te laat kwam, dan of het zoek geraakt is onder weg, weet ik niet. Wel dat ik sedert geen schryven van UwE, ontving, en niet geplaatst is geworden. Ingevouwen neem ik de vryheid wederom een stukje te zenden en wel, zoo het een plaatsje waardig wordt gekeurd, voor uwen Muzen Almanak v[an] 1835, het is getiteld: Wederliefde. Ten einde mij te verzekeren dat het in uwen hand komt, zende ik dit per port franco. Zoo het UwE. niet mogt bevallen, zal het mij aangenaam zyn het zelve terug te mogen ontvangen, met dat van voorleden jaar, en zoo het UwE. niet teveel gevergd was, met een kort woord, waaraan het hapert? Dit zal my niet grieven, wyl mijne lust voor het bespelen myner lier niet op de voorgrond staat, en gemakkelyk geheel, voor het publiek, kan verdwijnen; of zoo men gunstig denken mogt, een gunstigen licht kan ontvangen, mits men het my niet onthoudt, daar ik hier op my zelve sta.

Ik weet dat ik aan Iemand schryve, die den bloei onzer Dichtkunst kan en wil bevorderen, ook door op zyn tyd te snoeien, en het is daarom temeer, dat ik by gelegenheid een kort woord van UwE. terugverzoek, waarmede UwE my zeer verpligten zult. Destyds meen ik geschreven te hebben om een present Exemplaar, op het voetspoor van andere Uitgevers. Kan dit echter niet zoo verzoek ik my evenwel één Exemplaar voor rekening te zenden, wyl ik gewoon ben myne vrouw dit jaarlyks te geven, 't Zal zy aangenaam zyn dat UwE. dit gelieft te noteren. In commissie handel ik niet meer, my vergenoegende als Uitgever, waarmede ik de handen vol genoeg heb.

En hiermede noem ik my na vriendelyke groet met de meeste achting

Zwolle, den 22 Maart 1834

UwE. dw. dienaar
H. Aszoon Doijer.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, 3 blanco, 4 adres: Wel Edelen Heer den Heer J. Immerzeel Jr. voorn. Boekhandelaar te Amsterdam.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

9. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 14 april 1834

Zwolle 14 April 1834

WelEdele Heer!

Ingevolge verzoek zende ik hierby franco, by den Heer G. Portielje 1 Feith, Oden en Ged. gr. 8o 2e deel...f. 1.60

Voorts dient in antwoord Uwer geeerde Letteren d.d.31 Maart ll., dat ik, groot prys stellende op uwen, door zoo vele jaren van doeltreffende ondervinding, gekuischten *smaak*, gaarne die veranderingen in het toegezonden stukje op de Wederliefde *geheel* aan UwE overlaat.

Vergun my echter, dat *ik* het 7e couplet niet overtollig achte, daar ik den *yver* voor een aardsch vader, wanneer die beledigd wordt, wenschte overgebracht te zien op den *yver* voor onze Hemelsche vader, die *yver* toch heeft alleen plaats by en door oprechte wederliefde. Ook heeft kindschap een ander betekenis voor my, dan Uwe. hecht aan kindsheid. Zou het niet veel, ja zou alles hier niet afhangen van den *zin* waarin men dit woord opneemt?

Na kortelyk myne bedoeling ontwikkeld te hebben, als er my op toeleggende, zoo mogelyk, *niets* overtolligs te leveren, zelfs niet één regel om het zyn te vinden, maar alles aanwende om by herlezing méér te vinden, dan men oppervlakkig vermoedt, zoo geef ik echter volgaarne die veranderingen aan UwE. beter oordeelen meer gekuischten smaak over, als sedert jaren in het midden staande van Nederlands Letterkunde. Ik heb echter gemeend te moeten schryven *waarom ik* alzo geschreven heb.

Het provinciëalisme bedreigd my nu en dan ook. Ik laat dus aan UwE. gerust over de noodige veranderingen, my intusschen met alle achtinge noemende

UWEd.dwdienaar

H. Aszoon Doijer.

Aantekeningen:

Enkel, kant beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Gerrit Portielje (1789-1860). Boekhandelaar en uitgever (NNBW 4, 1091-1092).

10. Brief van H. Doyer aan J. Immerzeel, 3 juni 1837

WelEdele Heer!

Indien UWEd. ingevouwen versje, een plaatsje gelieft te vergunnen, in den Muzenalmanak voor 1838, zal my dit aangenaam zijn. Eenige verbetering en punctuatie of elders, die UwE. noodzakelyk mogt achten sta ik gaarne toe.

Mogt het UwE. echter *niet* bevallen, als dan verzoek ik vooral het per post terug.

Intusschen noem ik my na vriendelyke groete met hoogachting

UWEd.dwdienaar

H. Aszoon Doijer.

Zwolle, 3 Juny 1837

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

Pieter Rutger Feith (1773-1853)

Pieter Rutger Feith was de oudste zoon van Rhijnvis Feith. Het was de enige zoon van de beroemde dichter die een beperkt oeuvre gedichten schreef. De brieven van Pieter Rutger Feith waren een verrassing, qua aantal en inhoud. De meeste zijn geschreven aan de uitgevers Johannes Immerzeel jr. en G.T.N. Suringar. Gelukkig nam Pieter Rutger regelmatig de tijd om in een brief zijn mening te ventileren over drukkers, recensenten, dichters en ander personen. Hij blijkt zich in deze brieven van de eigen dichterlijke beperkingen bewust te zijn.

Literatuur: Streng, *Ter Herinnering*.

1. Brief van P.R. Feith aan J. Meerman¹, 24 april 1809

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Daar ik mij den ganschen winter geflateerd heb eenig antwoord van de Heeren Van Wijn² en Stratenus³ omtrent de zaak der Bibl. &z. van wijlen mijn Grootvader Visser⁴ te ontvangen, doch ik tot heden toe nog niet heb bekomen, neem ik de vrijheid mij dien aangaande aan UHEG. zelven te adresseren en op de dringendste wijze eene afdoeninge van deze zaak te verzoeken. Toen ik de eer had UHEG. te mogen spreken, hetgeen nu reeds meer dan een jaar geleden is, heb ik naar waarheid betuigd dat ik mij met leedwezen door mijne omstandigheden verplicht vond de bewuste verzameling te verkopen, en, indien UHEG. in aanmerking neemt de groote opofferingen door mijn schoonmoeder in de laatste jaren van haar leven gedaan, alsmede dat ik in den voorleden winter mijnen post door eene nieuwe organisatie verloren heb en met eene zware huishouding belast ben, dan zal UHEG. zich, hoop ik, daarvan wel willen overtuigd houden en geloven, dat de lange tijd, die met het geven van ophelderingen & inzage verstreken is, mij reeds zeer tot bezwaar gestrekt heeft. Daarbij komt nog, dat wanneer onverhooptelijk de verzameling publiek moet verkocht worden, het zeer schadelijk voor mij zijn zou de praeparatien daartoe die veel tijd vereischen, langer te verschuiven.

Ook neem ik de vrijheid UHEG. bij deze gelegenheid onder het oog te brengen, dat ik de catalogus der oude boeken MSS. en antiquiteiten zelf gemaakt, doch die der gewoone boeken door iemand, mij daartoe door den H^r Stratenus gerecommandeerd, heb laten maken tegen betaling van f. 111-5-: en dus noch moeite noch kosten gespaard heb, om in alles wat van mij verlangd wierd te suppediteren.

Ik vlije mij dan ook, dat UHEG. dit een en ander in aanmerking nemende, niet van mij vergen zal, om langer in dezen staat van onzekerheid, die op zich zelve reeds zoo nadeelig is, te blyven verseren, maar daarentegen de zaak door een spoedig antwoord wel zal willen ten einde brengen; en heb voorts de eer mij met achting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer!

's Hage 24 April

1809.

UWEG. Dienstwillige Dienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 en 2 beschreven

Vindplaats: Den Haag MMW, Archief Meerman, S 093.

1. Johan Meerman (1753-1815) was belast met de op- en inrichting van de Koninklijke Bibliotheek (Klein, 'Johan Meerman').
2. Hendrik van Wijn (1740-1831) was tussen 1802 en 1812 de eerste rijksarchivaris (NNBW 4, 1487).
3. Stratenus. Niet kunnen identificeren.
4. Jacobus Visscher (1724-1804) was landsadvocaat en bibliotheek. Hij schreef over de vroege boekkunst. Zijn bibliotheek werd in 1809 voor de Koninklijke Bibliotheek aangekocht door de in noot 1 genoemde Johan Meerman (Van der Aa, *Biografisch woordenboek*, in voce, Streng, 'Zo als men', 131, 148, 207).

2. Brief van P.R. Feith aan J. Meerman, 19 september 1809

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Daar de overeenkomst omtrent het bewuste gedeelte der Bibl. &z. van wijlen mijnen Grootvader Visser aangegaan medebrengt, dat de betaling eerst 3 maanden na de Koninklijke approbatie volgen zal, durfde ik mij vlijen, dat deze approbatie niet lang verwijlen zoude, doch zulks tot mijn leedwezen ondervindende, en, na de langdurige onderhandelingen, welke aangaande die zaak hebben plaats gehad, nog bij voortdurend van de interessen des kapitaals verstoken blijvende, terwijl bovendien de onzekerheid, daardoor te wege gebracht, niet toelaat wegens het ander gedeelte dier Bibl. eenige beschikking te maken, neem ik de vrijheid UWEG. met den meesten aandrang te verzoeken, wel zoo goed te willen zijn, eenige middelen in het werk te stellen, om de afdoening der voordrag dienaangaande aan Z. Maj^{te} gedaan, te bespoedigen, en daardoor het nadeel te verminderen, dat voor mij door een langer oponthoud der zake dagelijks grooter wordt.

Ik heb de eer mij met de meeste hoogachting te noemen,

's Hage d. 19 Herfstm.
1809.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uw H.E.G. zeer ootmoedige
Dienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 en 2 beschreven

Vindplaats: Den Haag MMW, Archief Meerman, S 093.

1. Koning Lodewijk Napoleon.

3. Brief van P.R. Feith aan J. Meerman, 1 augustus 1810

Hoog Edel Gestrenge Heer!

In het begin der voorige maand naar Zwol geweest zijnde, om mijn Ouders een bezoek te brengen, wierd het genoeg, dat mij aldaar wagte, door de gebeurtenissen des tijds op de schrikkelijkste wijze verstoord. Gedurende de laatste jaren vele slagen ondervonden hebbende, dacht ik niet, dat mij de zwaarste juist toen nog te wagte stond. Het verlies van mijnen post bij het Ministerie van Marine &

Colonien in December 1808 na den zelven jaren lang irreprochabel bekleed te hebben was geen der geringsten. Ik meende echter door bezuinigingen en opoffering van eenige zaken, welke mij dierbaar waren, dat verlies te kunnen dragelijk maken, doch ik bedroog mij, want niets bezittende, dan Hollandsche Effecten, eertijds door mijne voorouders tot hooge prijzen aangekocht, - zie ik mij thans, - wanneer dezelve voor het grootste gedeelte vernietigd worden, eensklaps met een huisgezin van vijf kleine kinderen, tot het uiterst gebragt van niet te kunnen bestaan. Onder die effecten behooren mede de f. 12000 à 7 pc^t voor de Bibliotheek van mijnen grootvader Visser, ontvangen en omtrent dezen neem ik de vrijheid mij aan UHEG. te adresseren. Zij zijn, indien ik mij niet bedriege, een heilig eigendom niet alleen door hetgeen er voor afgegeven is, - voortbrengselen namelijk van lange moeite en oefening, maar ook, wanneer dit al niet in aanmerking komt, door de wijze, waarop ik door het land behandeld ben. Ik bedoel de te kortkoming aan het contract ten opzichte dier Bibliotheek aangegaan. De thans voor mij liggende missive van UHEG. de dato 3 oct. 1809 zegt duidelijk, dat de gezegde f 12000 betaald zullen worden *in obligatien en wel* (dit zijn de woorden) *drie maanden na dato van het approbatoir Decreet des Konings, genomen op d. 11 September 1809*. Ik had derhalve moeten betaald worden 1° voor den 11 dec. 1809 en 2° in obligatien. Mijn oogmerk (dat ik uit eene correspondentie dienaangaande met iemand te Amsterdam gehouden ten allen tijde nader bewijzen kan) was, om die Obligatien bij den ontvangst aanstaande afzetten. Doch hoe wierd ik betaald? - 1° Niet met Obligatien maar met eene Ordonnantie, waarvoor mij nog f 43-6-8 aan leges afgenomen is, en 2° geschiedde zulks niet vroeger, dan den 11 januarij 1810, toen de effecten (bijaldien ik dezelve al gehad had, het geen echter het geval niet geweest is) eensklaps zoo aanmerkelijk gedaald waren! - En wat gebeurde er met de Ordonnantie? De Heer Stratenus had mij verzekerd, dat ik dezelve slechts te verzenden had, om daarop dadelijk de obligatien te ontvangen. Ik verzond ze dan ook zonder tijdverzuim, gelijk uit bijgaande brief van de Heeren van Halmael¹ en Hagedoorn² de dato 12 daaraanvolgende blijkt, doch ontving de effecten niet eerder, dan den 1 mei 1810, gelijk eene mede hiernevens gaande brief van die zelfde Heeren aantoon. Volgens laatstgem. brief stonden ze toen op 53 1/2 pc^t. Tot dien prijs konde ik niet verkopen, want toen mij het bod bij UWHEG³ missive de dato 10 Julij 1809 gedaan wierd waren ze blijkens bijgaande prijscoerant 88 1/4 à 88 3/4 pc^t waardig geweest, en ook hadden de Heeren Te Water en Tijdeman volgens hunne nevensgevoegde begrooting de collectie, welke aan den koning verkocht is, geschat op f 14300 in gereed geld. Uit dit alles, vergeleken met den tegenwoordigen prijscoerant der effecten, ziet men duidelijk de groote schade, welke mij toegebracht is. Ik bidde dan UHEG. in de relatie, waarin dezelve zich bevindt, om voor mij iets in het werk te willen stellen, ten einde ik niet bij de menigvuldige ongelukken en verliezen, mij en mijne beklagenswaardig huisgezin overgekomen, ook nog de berooving van eene Bibliotheek door mijnen Grootvader met zoo veel zorg, moeite en kosten verzameld, te beklage hebbe. De brief van de Heeren Te Water³ en Tijdeman⁴ na lecture terug verzoekende, heb ik de eer mij met de meeste achting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer!

's Hage 1 Aug. 1810

UWEGestr. gehoorz. Dienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 en 2 beschreven

Vindplaats: Den Haag MMW, Archief Meerman, S 093.

1. Halmael. Niet geïdentificeerd.
2. Hagedoorn. Niet geïdentificeerd.
3. Joan Willem te Water (1740-1822) was sinds 1778 hoogleraar aan de illustre school te Middelburg (NNBW 4, 1438-1440).
2. Hendrik Willem Tydeman (1778-1863). Professor te Leiden (NNBW 2, 1461-1464).

4. Brief van P.R. Feith aan N.G. van Kampen¹, 4 mei 1818.

Amice! Hiernevens het beloofde. Met genoegen zie ik, dat Ulieder werk in den *Mercure* x liv. (n.f.) zeer geprezen wordt. Het jaartal der bekrooningen en uitgaven heb ik zoo veel mij mogelijk was opgegeven; het geen daarvan ontbreekt, weet ik niet. Onder de Treurspelen houde ik *Thirsa* en *Lady Johanna Graij*, onder de Dichtstukken *Het Graf* en *De Ouderdom* en onder de losse Gedichten de twee Versen behelzende *den Lof van den Admiraal de Ruiters* voor de uitmuntendste en, indien gij wilt, dat ik ruiterslijk voor mijn gevoel zal uitkomen, tevens voor het beste, dat ooit in onze moedertaal op het papier gesteld is. Of ik uit onkunde of vooringenomenheid aldus oordeele, moge het nageslacht beoordeelen. Eenige familiepapieren zult gij vinden onder de stukken ter bevestiging van het woord *patricisch* en om u al wat ik had te leveren, andersins had ik ze wel kunnen terughouden. In het leven heb ik kleinigheden e.g. het eilandje vermeld, omdat zij mij altoos belangrijk voorkomen, ligt uit het geheugen gaan en toch na verloop van jaren (denk maar aan Zorgvliet, Hofwyk en Muyden) met graagte naargespoord en vernomen worden. Gij kunt daarin weglaten, wat u goeiddunkt, dit toch spreekt van zelve.

Ik heb niet verhaald, dat Mr R. Feith lid geweest is van de Commissie der gezamenlijke Synoden van de Nederlandsche Hervormde Gemeente, door welke de Evangelische Gezangen, die in onze kerken gebruikt worden in de jaren 1803, 1804 & 1805 by een verzameld en in orde gebragt zijn. Zoo gij hiervan echter spreken wilt, moet ik er bijvoegen, dat Feith gezamenlijk met Dirk Semains van Binnevest², Predikant te Deventer, door de Synode van Overijssel in die Commissie is benoemd geweest, en dat die Synode, toen van Binnevest overleed nog eer de werkzaamheden begonnen, raadplegende, of men eenen anderen in deszelfs plaats zoude benoemen, zulks onnoodig achtte, om dat, zoo als men zeide, Overijssel in den eenen overgeblevenen genoeg gerepresenteerd ware. Schoon nu de Verzameling dier Commissie met de beste Gezangboeken kan monsteren, is het echter zeker, dat haar werk nog veel volmaakter zoude geweest zijn, indien ook de Synode der andere Provincien meer beoogd hadden, om goede Dichters, dan goede Theologanten te deputeren. Eene Theologische Commissie te revisie had de kerk genoegzaam voor influistering van ketterij kunnen dekken.

Ik dank u, oude vriend! voor uwe verplichtende uitdrukkingen omtrent mijn dichtstuk *bij de aankomst* &c en omtrent *mijne toosten*. Te Gent ben ik met mijne cantate op de veldslag van Waterloo slecht gevaren en naar het oordeel van Bilderdijk³ en mijn' vader niet na regt beoordeeld. Ik wil echter in Brabant nog wel eens weer op een kansje uitgaan. Gij zoudt mij daarom plaisier doen, om mij, indien er eens een poetisch onderwerp uitgeschreven wordt, daarvan onder de roos kennis te geven.

Nu heb ik hier niets meer te voegen, dan onze hartelyke groete, ook aan uwe echtgenote, en ben met eene ware achting,

Almelo d. 4 Mei 1818

UwD.WDienaar

PRFeith.

P.S. Alle Annales en Aantekeningen van mijnen Grootvader Visser omtrent de Typographia Belgica zijn nog onder mij berustende. Bewaar mij echter voor alle correspondentie met Geleerden in dat vak, want ik heb er geen liefhebberij in en ontga, liefst alle herinneringen aan zware verliezen.⁴

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Vindplaats: HCO Feith-archief, niet geïnventariseerd.

1. De naam van de adressaat wordt niet genoemd. Uit de kontekst valt op te maken dat het Nicolaas Godfried van Kampen (1776-1839) moet zijn geweest. Hij was een zeer vruchtbaar letterkundige en werkte in deze tijd aan zijn *Beknopte geschiedenis der letteren en wetenschappen in de Nederlanden* (NNBW 3, 660-662. Buijnsters, *Tussen twee werelden*, 265-266).
2. Dirk Semain van Binnevest (1739-1817). Predikant te Deventer en lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde in Leiden (Bosch, *En nooit meer*. Singeling, *Gezellige dichters*, 264).
3. Willem Bilderdijk (1756-1831). Bekend dichter.
4. Zie de brieven 1 tot en met 3.

5. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 22 augustus 1819

Mijn Heer!

Ik zende UEd. hierbevens een Dichtstuk, getiteld: *Het Slot te Bentheim. Aan mijnen Vriend E.H. Wildeman*¹; of UEd. hetzelfde misschien nog zoude kunnen en willen plaatsen in de Nederl. Muzen-Alm. voor 1820.²

Overigens een klein lettertje tot narigt verzoekende, heb ik de eer mij met achting te noemen,

	Mijn heer!
Almelo d. 22 Aug. 1819	UWEd. DWDienaar
	P.R. Feith

adres: Lid van de Regtbank van
Eersten Aanleg

te

Almelo.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Wildeman. Niet kunnen traceren.
2. Het 'Dichtstuk' werd geplaatst. Vader Rhijnvis schreef aan een vriendin dat het na een bezoek van Pieter Rutger aan Bentheim was ontstaan. Hij voegde er aan toe dat deze zoon de enige van zijn kinderen was 'die stellige liefhebberij voor de Poezij heeft' (Streng, *'Zo als men'*, brief 174).

6. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 2 mei 1821

WelEdel Heer & Vriend!

Hiernevens een stukje waarvan mogelijk de titel alleen iets heeft, dat naar een *pendant* lijkt. Ik kan het niet beoordeelen. Behaagt het U en dat wel als *pendant*, dan zou het eene plaats kunnen vinden in de Musen-Alm. van 1821. Behaagt het U echter niet, dan verzoek ik U als kunstvriend & Br. om er regt uit uwe gedachten over te zeggen. Daar alle toegeeflijkheid zou den maker eenen grooten ondienst geschieden, want als *pendant* moet en kan het niet anders dan zeer streng beoordeeld worden.

Ik ben met de meeste achting

UWEd. DWDienaar en Vriend

Almelo d. 2 mei 1821.

P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

7. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 14 augustus 1822

WelEdel Heer & zeer geachte Vriend!

Uit hoofde eener slepende ongesteldheid, welke mij voor als nog alle lust beneemt, om eenig liefhebberij-werk onder handen te nemen, moet ik mij deze reize van het toezenden eener bijdrage voor de Muzen-Almanak verschoonen. Intusschen bedank ik UEd. hartelijk voor deszelfs vriendelijke letteren en de vleijende uitdrukkingen, die daarin voorkomen. Mogten mijne geringe voortbrengselen dezelve slechts verdiend hebben! Bij herstel van gezondheid wil ik naderhand wel mijne krachten beproeven, om UEd. genoegen te geven, terwijl ik inmiddels mij met ware achting noeme

UWEd. DWDienaar & vriend

Almelo d. 14 Aug. 1822

P.R. Feith

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

8. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 7 december 1823

WelEdel Heer & zeer geachte vriend!

Ik bedank UED. hartelijk voor den toegezonden Musen-Almanak over 1824, die wederom door onderscheidene fraaije stukken waaronder zich de voortbrengselen uwer eigene genie zeer voordeleg onderscheiden, uitmunt.

Ja gaarne zoude ik eene algemeene uitgave der opera omnia van mijnen vader tot stand gebragt zien; maar hoe kan ik door eenen wenk van zijnen zijde deze wensch in vervulling brengen. Immers is de Heer Bohn bezitter van de twee *laatste* werken en zal door de nieuwe editie met eene menigte

exempl. blijven zitten, waarin nog veel debiet is. 't Is hem dus kwalijk te vergen, om zich met de twee andere Heeren, die zulk eene schade of in het geheel niet of althans in zulk eene mate niet te lijden hebben, te vereenigen, ten zij hem des wegens eenige schadeloosstelling geworden. Vergeef mij, dat ik UEd. op dit sujet ronduit mijne meening zegge en schrijf mij eens, of UEd. en de Heer Doijer zouden genegen zijn, om daarover met den Heer Bohn te onderhandelen? De billijkheid en een welbegrepen eigenbelang, dunkt mij, vereenigen zich hier, om daartoe overtegaan. Bohn kan zich zelven toch niet ten behoeve van anderen sacrificeren en het Publiek kan ook niet heel zeer ingenomen zijn met eene editie, die incompleet is. 't Valt mede ligt te berkenen, dat zoodanige te verleenen schadeloosstelling door een ruimer debiet toen maal zoude vergoed worden. Ei, bedenk dit eens. Wat hebt gij er ook aan om stukwerk te leveren van eenen schrijver, die hoogstwaarschijnlijk zijne carrière vervuld heeft. Immers zal mijn vader, al laat hem Gods goedheid nog eenigen levenstijd, zekerlijk, geene werken meer in het licht zenden. Daarbij zullen er onder de tegenwoordige inteekenaren velen zij, die meenen, dat zij de opera omnia verkrijgen en dus deerlijk teleurgesteld worden. Zulks moet UEd. ook altijd hoogst onaangenaam zijn.

Gaarne wil ik op den Heer Bohn laten werken, indien UEd. en de Heer Doijer genegen zijn, om hem eene ordelijke propositie te doen. Hierop UEd. nader antwoord inwachtende, heb ik de eer mij met achting te noemen

UWEd. DWDienaar & vriend

Almelo d. 7 Dec: 1823.

P.R. Feith

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. François Bohn (1757-1819) Uitgever te Haarlem (Dongelmans, *Johannes Immerzeel*, 132).
2. Hendrik Doyer, zie hiervoor zijn brieven 1 tot en met 4.

9. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 17 december 1823

WelEdel Heer & Vriend!

Schoon mij, niets aangenamer konde zijn, dan eene volledige uitgave van alle de werken mijnes vaders in het licht te zien verschijnen, schijnt deze zaak door het onderscheiden belang van de eigenaars der kopijregten en andere toevallige omstandigheden zoo vele zwaarigheid in te hebben, dat ik alles, wat UEd. mij bij deszelfs geëerde van d. 11 dezer dienaangaande geschreven heeft en wat ik verder daaromtrent heb kunnen onderzoeken, bedaardelijk overwogen hebbende, afzie van mijn te voren gevormd ontwerp, om pogingen tot vereeniging van gemelde eigenaars in het werk te stellen. De reden daarvan is eenvoudig om dat ik a priori berekenen kan, dat die pogingen vruchteloos zouden aangewend worden en alzoo niets, dan eene onaangename teleurstelling, opleveren. Tot de Heeren Beijerink¹ en Thieme² heb ik geene minste betrekking, en bijaldien ik al bij den Heer Bohn reusseren mogt, zou hij toch altijd begrijpen zich zelven opgeofferd te hebben, om mijnen vader genoegen te geven, iets dat noch mijn vader noch ik gaarne zien zouden. Intusschen is het jammer, - zeer jammmer, dat de *Fannij*, de *Verl[ustiging van mijnen ouderdom]*. en de *Eenz[aamheid]* en de *Wereld* in de goedkoope uitgave niet zullen opgenomen worden³, niet alleen omdat deze werken tot de voornaamsten

behooren, maar ook vooral, om dat met dezelve aan de volledigheid schier niets meer ontbreekt, daar welligt geen mensch zich beklagen, ja zelfs opmerken zoude, dat de muziek der Romances gemist wierd. Dan wat zal men doen? Van onzen kant kunnen wij niet anders dan de zaak aan haar beloop overlaten. Intusschen wensch ik UEd. het beste succes op deszelfs onderneming toe en heb de eer mij met alle achting te noemen,

WelEdel Heer & Vriend!

Almelo d. 17 Dec. 1823

UWEd. DWEd. Dienaar en Vriend

P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. G.J.A. Beijerink. Uitgever te Amsterdam (Dongelmans, *Van Alkmaar*, 41). Het is niet duidelijk welk werk van Feith Beijerink in bezit had.
2. C.A. Thieme. Uitgever te Arnhem (Dongelmans, *Van Alkmaar*, 88). Hij had in 1806 de *Romances met de muziek van C.F. Ruppe* uitgegeven (Ten Bruggecate, *Mr. Rhijnvis Feith*, 246).
3. Pieter François Bohn (1800-1871). Uitgever te Haarlem (*NNBW* 3, 133-134). De werken van Rhijnvis Feith die Bohn in bezit had, bracht hij in losse deeltjes, maar aangepast aan de *Dicht- en prozaïsche werken* op de markt (Streng, *Het is thans*, 197). Zie ook brief 20.

10. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 16 februari 1824

Zwolle d. 16 Febrⁱ 1824.

Mijn Heer!

Op verzoek van mijnen zuster¹ die onder de langdurige smartelijke ongesteldheid mijnen dierbaren vaders, waarop nu de dood gevolgd is, veel geleden heeft en zich buiten staat gevoeld, om op dit oogenblik te schrijven, neem ik de vrijheid UEd. op deszelfs geëerde van gisteren te antwoorden, dat mij voorzeker niet in gebreke zouden gebleven zijn UEd. van ons grievend verlies communicatie te geven, indien wij niet uit vrees van iemand uit de menigvuldige betrekkingen, welke de overledene had, te mankeren, besloten om te zamen afgesproken hadden, om ons ten dezen opzichte alleen bij de familie te bepalen, het welk ons niet met betrekking tot zommigen en vooral ook ten opzichte van UEd. leed deed, doch uit goede en welmeenende inzichten niet anders geschied kon. Ik houde mij dan ook overtuigd, dat UEd. bij nadere overweging ons des wegens wel zal gelieven te excuseren. Hartelijk bedanken wij voor de mededeeling van UEd. voornemen aangaande de uitloving der 100 gouden dukaten voor het beste Dichtstuk op den Dood van onzen hooggeschatten vader; 't geen ons een treffend bewijs van UEd. achting voor zijn verdiensten oplevert; en zeer zal het ons verblijden wanneer de uitslag daarvan aan UEd. verlangen voor eenen particulier inderdaad groote offerte beantwoordt. Gaarne zullen wij ook zien, dat UEd. opzigtelijk de voorrede van den Mucius Cordus, deszelfs oogmerk volbrengen en dezelve, aan dat daarin veel is, dat bij de uitgave wel met het beste oogmerk gezegd wierd doch thans niet zou gezegd worden, weglaten.

Nu overgaande om UEd. deszelfs gevraagde informatie omtrent zoodanige Gedichten, die nog van

de overledenen ongedrukt zouden kunnen voorhanden zijn, te beantwoorden moet ik UEd. melden, dat naar mijn beste weten geene poetische voortbrengselen aanwezig zijn, welke niet reeds in het een of ander werk publiek gemaakt wierden en dat mijn vader, toen ik in het afgelopen jaar voor de laatste maal het voorregt genoot van hem te zien, mij allernadrukkelijkst aanbevolen heeft en plegtig doen beloven, om geen letter schrift hoegenaamd uit te geven, welke ik nog onder zijne papieren vinden mogt.

Overigens kan UEd. allervriendelijkste intentie, om ons het 1ste deeltje der nieuwe editie nominatief op te dragen niet anders, dan zeer aangenaam zijn. Gaarne wil ik ook alle vragen, welke UEd. mij aangaande de levensgeschiedenis mijner vaders zal verkiezen te doen, voor zoo verre zulks in mijn vermogen is, beantwoorden. Wij bedanken UEd. ook hartelijk voor deszelfs levendige deelneming in ons bitter verlies en hopen, dat God UEd. voor soortgelijke grievende slagen lang moge bewaren.

Ik heb de eer mij met de meeste hoogachting te noemen,

Mijn Heer!

UWEdel DWDienaar

P.R. Feith.

Aantekeningen:

Rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Elsabe Machteld Catharina (Elsje) Feith (1775-1837). Elsje was een zus van Pieter Rutger (Streng, *Lieve Naatje*).

11. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 2 april 1824

WelEdel heer & Vriend!

Schoon het gedaan aanzoek bij het Hoofdbestuur van de Holl. Maatsch. van Fr. K. & W. op zigtelijk de geprojecteerde uitloving niet moge hebben kunnen reusseren, kan UED. zich verzekerd houden, dat ik en mijne broeders en zusters zeer gevoelig zijn voor de eer, welke daardoor aan onzen dierbaren vader toegebracht is.

Wegens het fac simile geve ik UEd. in bedenking, of het niet beter zoude zijn, om bij uwe eerste keuze van een albumblaadje te blijven volharden, dan wel tot dat einde stukjes te bezigen, waarvan de inhoud reeds eenmaal in de Muzen-Alm. geparoeiseerd heeft. Ik heb een album¹ met vaste en mijne oudste dochter² een album met losse bladen. In beiden heeft de waardige man geschreven. De versjes gaan hiernevens en wel op blaadjes gekopieerd even groot als die der Albums. De spelling, punctuatie &c. zijn in de afschriften gevolgd, zoo als zij in het oorspronkelijke voorkomen. Zelfs de verdeeling der regels zijn in beiden gelijk. Indien UEd. nu voor de goede conservatie van mijn Album repondeert en zorge dragen wilt, dat er aan het losse blaadje geen smetje kome, dan ben ik bereid, om, indien UEd. niets beters tot oogmerk vinden mogt, het een en ander op zoodanige wijze, als UEd. mij zal gelieven op te geven, toetezenden. Intusschen moet ik aanmerken, dat, schoon beide schriften wel zeer goed geschreven zijn, echter de hand des overledenen wel eens fraaijer uitviel.

Mijn ongesteldheid, die uit verstoppingen voortkomen, begint merkkelijk te beteren. Zoo ras ik wederom aan de poezij begin, zal het mij zeer aangenaam zijn, onder de zeer verdienstelijke dichters, welke nog altijd den Muzen Alm. luister bijzetten, mede te mogen optreden.

Intusschen heb ik de eer met alle achting te zijn

UWEd. DWDienaar

Almelo d. 2 April 1824

PRFeith.

P.S. omtrent het versje in mijn Album moet ik nog melden (waarvan ook zou moeten melding gemaakt worden) dat hetzelfde gemaakt is, toen ik naar de Hoogeschool vertrok.³

Beide versjes moet[en] nooit, ten zij als fac similees, geplaatst worden.

Aantekeningen:

Met rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Zie de alfabetische lijst van inschrijvers in het opgenomen album amicorum van Pieter Rutger.
2. Ockje Feith (1799-1876).
3. Op 22 augustus 1791. Zie zijn album amicorum.

12. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 7 april 1824

Waarde Heer & Vriend!

Hiermede dan mijn Album, en 't losse albumblaadje van mijn dochter, vertrouwende, dat UEd. alle maatregelen nemen zal, dat daaraan geen letsel toegebracht worde. Overigens behoeve ik den man van kiesch gevoel niet te herinneren, dat het noodig zal zijn, om bij de uitgave der *Fac simile's* te zeggen, dat deze stukjes nooit voor de drukpers bestemd geweest zijn, en ik alleenlijk op UEd. dringende begeerte, om het voorz. einde, bij voorkeur, Albumblaadjes te bezigen, dezelve daartoe overgegeven hebbe. Anderzins zouden ze ook nimmer in druk verschenen zijn!

Nu nog iets. Gaarne zoude ik bij de terugontvangst van den Album daarin een versje van mijnen verdienstelijken vriend Immerzeel vinden. Ei lieve vereer daarmede¹

UWEd. DWDienaar & Vriend

Almelo d. 7 April 1824.

PRFeith.

Aantekeningen:

Met rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Immerzeel schreef inderdaad een bijdrage. Zie brief 14 en de inhoudsopgave van het album amicorum van Pieter Rutger.

13. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar¹, 11 mei 1824

WelEdel Heer!

Ingevolge de uitnoodiging mij bij UEd. circulaire van den 24 Febrⁱⁱ ll gedaan, zende ik UED. hiernevens een Gedicht, getiteld: *Vaders uitvaart*; ten einde hetzelfde mede in den uit te geven Bundel te kunnen plaatsen².

Bij gelegenheid, dat UEd. mij den goeden ontvangst berigt, verzoeken ik tevens eens te weten, wanneer gem. Bundel zoo ongeveer zal in het licht verschijnen?

Ik heb de eer mij met achting te noemen,

WelEdel Heer!

UWED^s DWDienaar

PRFeith.

Almelo d 11 Mei 1824.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco. Met rouwrand.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. BSu 18-10.

1. Gerard Tyaard Nicolaas Suringar (1804-1884). Uitgever in Leeuwarden (*NNBW* 2, 1394; Huygens, *Tollens*, passim).
2. P.R. Feith, 'Vaders uitvaart', in: *Gedenkzuil voor Mr. R. Feith*, Leeuwarden 1825.

14. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 6 juli 1824

Zeer geachte Vriend!

Na eene korte afwezigheid alhier teruggekomen zijnde, ontving ik mijnen Album, met de fac similes, concept-annonce & titel-vignet, begeleid door uwe geëerde van den 24 Junij ll. Den Album openslaande, verraschte mij op het aangenaamst uw fraai en voor mij in meer dan een opzicht, treffend gedicht, waarvoor ik UEd. dan ook mijnen innigen dank betuige.¹

De fac similes konden, dunkt mij, niet beter uitvallen en zullen zeker den Heer Veelwaard² tot eer verstreken, indien maar de drukinkt op het papier goed hechten wil, het geen in soortgelijk werk hoofdzaak is. Ten opzichte de annonce, welke hiernevens teruggaat, heb ik geene aanmerkingen. Ook het titel-vignet is lief; - dan er ligt mij iets op het hart, dat ik niet verzwijgen mag. Onlangs te Zwol zijnde, hebben mij aldaar eenige Heeren Boekverkopers veel verhaald van onnaauwkeurigheden, welke in uwe nieuwe uitgave zouden ingeslopen zijn. Is dat zoo? Ei lieve, zorg dan toch, dat dit met de opvolgende deeltjes geen plaats grijpe! Ik bewonder nog altijd onze oude boekdrukkers³, in wier oogen een komma, verkeerd geplaatst, een aanstotelijk iets was, dat zij niet lijden, noch dulden konden. Morgen ga ik naar Boschwijk, waar de broeders en zusters bijeen zijn, en denk de vrienden op een kijkje der fac sim. &c. te vergasten.

Met mijne gezondheid word het van dag tot dag beter, het geen ik vooral aan buitengewoon veel beweging toeschrijf. Intusschen kan ik nog niet met regt aan 't rijmen komen. Behalve een vers op mijnen dierbaren vader, dat ik aan den Hr. Suringar toezond⁴ en een ex temporeetje, dat mij voor eenige dagen te Beekhuizen uit de pen vloeyde, heb ik in jaar en dag niets kunnen op papier brengen.

Het extempore gaat hier nevens, of gij mogelijk van dit vierregelig nietmedaljetje in de Muzen almanak wildet gebruik maken.

Voor de Biogr. der Comtemp.⁵ heb ik kalk en steen bezorgd, doch bezit het werk zelf niet, maar heb de levensschets in der tijd gelezen en herinner mij niet, dat daarin eenige misslagen voorkwamen. Mogelijk echter zou de Heer Warnsinck⁶ iets volledigers kunnen suppediteren, althans heb ik hem zulks in verlopen winter bezorgd, doch daarvan geen afschrift gehouden. *Dit onder ons.*

Vale! Ik ben met alle achting

Almelo d. 6 Julij 1824.

Uw Dienstw. Vriend

PRFeith

Aantekeningen:

Rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Zie brief 12.
2. Daniel Veelwaard (1776-1851) of Abraham Veelwaard (1792-1873). Beide heren beoefenden de graveur- en etskunst (Scheen, *Lexicon*).
3. Zie ook brief 36.
4. Zie brief 13.
5. Mogelijk het in brief 4 genoemde werk van G.N. van Kampen.
6. Willem Hendrik Warnsinck (1782-1857) was een adelaar bewonderaar van Rhijnvis Feith en raakte bevriend met zijn familie. Hij schreef in de *Gedenkzuil voor Mr. Rhijnvis Feith* een uitgebreid verhaal over zijn relatie met de dichter (Streng, *Zo als men*, brieven 205, 207; Buijnsters, *Tussen twee werelden*, 272-273). Zie ook brief 28.

15. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 4 augustus 1824

Almelo d. 4 Aug. 1824.

Zeer geachte Vriend!

Ik kom zoo op het oogenblik van Zwol terug en val tot over de oren toe in werkzaamheden. Echter wil ik uwen brief van d. 30 Julij, die ik te huis aantrefte, dadelijk beantwoorden, doch moet kort zijn. Eene aanmerking dan vooraf - mijn dierbare vader heeft geheel voor de letterkunde geleefd en zich altoos met geweld aan allerlei posten, welke hem nu en dan opgedrongen wierden, onttrokken, ten einde te beter zijne geliefkoosde musen aan te hangen. Hij was, - ja wel, - in 1786¹ Burgemeester van Zwolle, doch moest zich die bediening laten welgevalen, ten einde, zoo hij destijds begreep, in zijne vaderlands liefde niet te kort te schieten. Zijne Leidsche vrienden, in zonderheid Jan de Kruiff² en Schultens³, waren des tijds zoo hoog opgewonden, dat mijn vader, die anders waarlijk de man niet was, om in hevige partijschappen deel te nemen en ook met de ultra-orangegezinden, behalve met Bilderdijk⁴, die hem (het blijve onder ons gezegd) niet fraai behandelde, in vriendschap bleef voortleven, indedaad wel van den weertuit eenig aandeel moest nemen aan en vallen moest in het geoutreerde van die dagen, waarover hij echter met de besten en regsten uit de hoop dikwerf naderhand lachte. Zelfs is de vriendschap met B[ilderdijk] in lateren tijd wederom taliter qualiter hersteld. Genoeg hiervan!

Nu gaat hierbij

1° korte levensschets van Mr R.F.

2° Lijst van voorname vrouwen en mannen uit ons geslacht, met eene kopij-Res. van H.H.Mog. d. d^o 17 maart 1624 en gezegelde acten met ons wapen, die in den Franschen tijd strekken moesten, om wapen en leverei als van ouds te mogen blijven voeren.

3° Twee interessante condoleantie-brieven.

Alleen het eerste stuk, t.w. de korte levensschets heeft de Heer V. Hall⁵ nagenoeg in dezelfde bewoordingen bekomen. *Ik moet alle die stukken, na gemaakt gebruik, hoe eerder hoe beter terug hebben.* Uit hoofde van onze vriendschapsbetrekking alleen gaan ze naar Rott., om u in staat te stellen den Heer V.K.⁶ iets te kunnen suppediteren.

De titel van Ontv^r der Adm. en van de conv. en Licenten is een en dezelfde, en heeft in verschillende tyden gevarieerd. Ook kan men ontv. der Conv. en Lic. niet beter in het Fransch vertalen dan door de waarde Receveur de l'amirauté, die altoos gebezigd wierden. In de gebeurtenissen van 1787 had mijn vader geen deel. Zelf was hij destijds bij mijne ooms van moederszijde in OostFriesland, waar zich destijds ook zyne vriendin mevrouw van Wartensleben⁷, aan welke de Thirza opgedragen is, bevond. Omtrent Bilderdijk zal ik niet verder spreken. Men valt hem reeds erger op het lijf, dan mij aangenaam is, want ik hoede het daarvoor, dat de oude groote zanger thans te kinde is en heb medelijden met den man. Ook hebben alle menschen gebreken en men heeft alle reden, om hen, die veel gepresteerd hebben, veel over het hoofd te zien. Nog iets, waarvan de Heer Van Kampen, des goedvindende, kan gebruik maken.⁸ Boschwijk is door mijnen Broeder E.E.C. Feith⁹ gekocht. Hij had mij tot tegendinger. Ik had daarvoor naar aanleiding eener tauxatie van deskundigen, die door de familie gebezigd waren een ruim bod gedaan, doch gem. mijn broeder zonder deze of eenige tauxatie te zien, dadelijk meer geboden. Daar nu dit laatste bod als het ware uit de lucht gegrepen was kon of mogt ik, als man en vader daartegen niet opbieden. Dit spijt mij geweldig. - doch het is zoo, en ik ben toch blijde, dat de plaats in de familie blijft. Voorleden maandag gaf hij deswegens een fête te Campen aan de IJssel. Aldaar heb ik hem met de inliggende toost gecomplimenteerd. 't Is eene kleinigheid, doch gij moogt ze aan den H^r van Kampen mede deelen, of hij er mogelijk van spreken wil. Voor de moeite van afschrijven en toezenden bedinge ik van u 300 exemplaatjes op een los blaadje, gedrukt en mij alhier te Almelo, binnen 8 dagen tyds, door het kanaal van den Heer Enghart¹⁰ te bezorgen. De familie en anderen vragen mij kopijen en deze geve ik ongaarne. Zie daar de reden mijner vordering!

Nog heb ik in mijn hart, om de Heeren Van Hall en Van Kampen kennis te doen dragen van eenen brief mijner vaders, waarmede hij van zijne kinderen heeft afscheid genomen en die voor mijn gevoel hoogst interessant is, doch ik moet daartoe de toestemming mijner broeders en zusters vragen. Na het overlijden des dierbaren denzelven openbrekende, had geen onzer sterkte genoeg, om dien in eens ten vollen uit te lezen. Hierover dus nader. Houd dit vooreerst voor u. Vale! Ik ben met achting

(in vliegende haast) T.T.

PRFeith

Uwe verzekering omtrent de drukfeilen heeft mij plaisier gedaan.

Ik schrijf *toost*, niet *toast*, om dat dit woord door gebruik verhollandst is en geen Hollander *toast* lezen kan. Van het bijgaand *ex tempore te Frederiksoord* kunt gij in de Musen-Alm. van het volgend, of daarna volgend jaar gebruik maken.

Aantekeningen;

Met rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Pieter Rutger vergiste zich een jaar, verderop vermeld hij het goede jaar: 1787 (Streng, *'Stemme in staat'*, 423-426).
2. Jan de Kruyff (1755-1822) was de boezemvriend van Feith (Buijnsters, *Tussen twee werelden*, passim; Streng, *'Zo als men'*, passim).
3. Hendrik Albert Schultens (1749-1793). Hoogleraar in de oosterse talen (Buijnsters, *Tussen twee werelden*, passim).
4. Willem Bilderdijk was vriend, vijand en uiteindelijk weer vriend van Feith (Buijnsters, *Tussen twee werelden*, passim; Streng, *'Zo als men'*, passim).
5. Maurits Cornelis van Hall (1768-1858) was jurist, advocaat en letterkundige. Hij schreef een lofdicht in de *Gedenkzuil voor Mr Rhijnvis Feith* (NNBW 6, 688-689).
6. N.G. van Kampen schreef een levensbericht in Feiths *Dicht- en prozaische werken* (Buijnsters, *Tussen twee werelden*, 265-267).
7. Catharina Margaretha van Wartensleben-van Hogendorp (1733-1819) was de muze van Feith (Gevers en Mensema, *De havezaten*, 223-226; Streng, *Lieve Naatje*, brieven 1-3; Streng, *Het is thans*, passim).
8. Zie noot 6.
9. Everard Eisso Christoffel Feith (1786-1859). Everard was arts (Ten Hove, *'Bewoningsgeschiedenis'* 90).
10. Enghart. Niet getraceerd.

16. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 1 november 1824

Waarde Vriend!

Gij hebt mij met uwe verrigting omtrent de doos zeer veel genoeg gedaan. Ik kon niet denken, dat de Brunsfelsche Heer Perruquier¹ mij Noordnederl. Regter, die hem heden zomer in persoon een tourtje bestelde, zoo weinig vertrouwen zoude, anders zoude ik ze, bij mijn vorig schrijven, reeds verzocht hebben, om dit voorschot voor mij te doen. Hartelijk dank voor de genomen moeite! 'k Zal dadelijk wachten, om u de f. 15.74 zoo spoedig mogelijk door een onzer Almal. fabrikeurs te laten restitueren. Intusschen zal het mij zeer aangenaam zijn, wanneer gij de doos nu maar over Amst. per beurtman naar Zwol zendt aan mijn eigen *adres op de Melkmarkt te Zwolle*², waar ik reeds met mijne huishouding gevestigd ben.

't Deed mij innig genoeg, dat Ten Bruggencate³ u gevalt. 't Is de eenige zoon van burgermensen, die een winkeltje te Almelo doen. Jammer maar, dat de goede jonge onlangs eene serieuze ziekte gehad heeft en kwijnt. Ik ben bang, dat hij met Hölthij⁴, van wien hij overigens veel heeft, den vroege weg naar het graf gaat. Hij oefent zich sterk en kan u, in leven blijvende, spoedig van dienst zijn.

Ontvang mijne hartelijke groete! Ik ben met alle achting

UWED. D.W. Dienaar en Vriend

Zwolle d. 1 Nov. 1824.

PRFeith.

Aantekeningen:

Rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Pieter Rutger was rechter te Zwolle geworden.
2. Perruquier. Niet getraceerd.
3. Gerrit ten Bruggencate (1803-1853). Dichter in Almelo (Van Vloten, 'G. ten Bruggencate').
4. L.H.C. Hölty (1748-1776) Duitse natuurdichter.

17. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 21 september 1825

Zwolle d. 21 Sept. 1825.

WelEdel Heer!

Ik bedanke UED. hartelijk voor het aan mij ten geschenke gezonden Letterk. geschenk op mijnen dierbare vader, het welk mij gisteren door den Heer den Beer is bezorgd geworden, en verheug mij innig, dat het enfamble zoo alleruitmuntendst is uitgevallen.¹

Met grote erkentelijkheid voor het geen door UEd. daartoe is toegebracht, heb ik de eer mij met alle achting te noemen,

WelEdel Heer!

UWEd^s DWDienaar

PRFeith.

N.S. Ik verzoeker UEd. om de inliggende wel te willen laten overhandigen.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / voornaam Boekverkoper / te / Leeuwarden. Met rouwrand.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. BSu 18-8.

1. Het geschenk was de *Gedenkzuil voor Mr. Rhijnvis Feith*, en de bezorger Pieter Leon de Beer. Zie ook de brieven 13 en 14.

18. Brief van P.R. Feith aan A.M.S. Feith-Siertsema, 12 oktober 1825.

Zwolle d. 12 Oct. 1825.

Lieve Zuster!

Velen uit de familie en onder andere ook mijn waarde Broeder Berend Hendrik¹ hebben mij gedurende den tijd dat het monument voor Papa in gereedheid gebragt wierd, dikwijls aangespoord, om te bewerken, dat ik bij de Stad Zwolle zou trachten te verkrijgen voor rekening van het negental broeders en zusters een' genoegzaamen grond, die niet alleen tot begraafplaats voor Papa en Mama; maar ook op den duur voor de familie verstreken kon, waarin ik dan ook gelukkig gereusserd ben en wel zoodanig, dat men ons een genoegzaam terrain ter plaatze, waar de eerzuil staan zal, tegen gewoonen prijs, overlaat. Alvorens nu echter van deze vriendelijkheid gebruik te maken en de

grafkelder in gereedheid te laten brengen, acht ik mij verplicht het negental aan te vragen, of zij mij daartoe kwalificeren, in welk geval ik mij wel met dezen treurigen last chargeren wil. Hendrik, Jan, Rhijnvis en Everard² hebben daartoe reeds hunne toestemming gegeven. De kosten voor ieder hoofd circum circa f. 110. bedragen. Hendrik wil dan wel deswegens een familie-contractje concipieren. 't Is wel eenigsints waar, dat sommigen en onder anderen ik ook, die slechts éénen zoon heb³, die te Amsterdam gevestigd is, er, althans vooreerst, niet veel aan hebben zullen; - dan men moet wel in het oog houden, dat men niet voorzien kan, hoe het nakroost van hen, die kinderen hebben, weder in Zwol geraken kan, en dan het in allen gevalle reeds op zich zelven niet onverschillig is, om de begraafplaats van zulk een vereerend Monument voor de familie te confereren. Hierin echter, beste zusje, moet gij volkomen uw zin doen. Mijn oogmerk is, om niet meê te doen, ten zij allen hunne toestemming geven. Op dit punt verzoeken ik zoo spoedig mogelijk uw antwoord.

Jaanemietje en mijne dochters groeten u hartelijk. De eerste blijft sins den staat, dien zij gehad heeft, zwakjes en sukkelende. Hoe gaat het met u en de lieve kinderen? Met mijn gansche hart ben ik

uw genegen Broeder
PRFeith.

P.S. de oude Heer Roijer⁴ is Ridder van den Nederl. Leeuw geworden. Men lacht er om.

Aantekeningen:

Vindpl.: GAZ Familie-archief Feith.

Brief met rouwrand, dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, 3 blanco, 4 adres: Mevrouw/ Mevrouw A. Siertsema, Wede Feith te Appingendam.

Eerder afgedrukt in Streng, *Lieve Naatje*, brief 8.

1. Berend Hendrik, de broer van Pieter Rutger was op 28 augustus 1825 overleden. Zijn weduwe was Anna Margaretha Sparringa Siertsema (Streng, *Lieve Naatje*).
2. Respectievelijk: Hendrikus Octavius, Marius Gerard Johan, Louis Rhijnvis en Everard Eisso Christoffel.
3. Rhijnvis Feith (1806-1874).
4. Mr. George Royer (1747-1839), voormalig secretaris van Zwolle en president in de Rechtbank van Eersten Aanleg.

19. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 30 november 1825

Almelo d. 30 Nov. 1824.

Waarde Vriend!

Ik bedank U hartelijk voor den fraeijen Musen Alm., die ik aanvankelijk reeds met het grootste genoegen doorloopen had. Uw Nederlands is voortreffelijk. Gaarne zag ik eens een bundeltje van zulke volksgezangen, waaraan onze Natie gebrek heeft, (maar dan op bekende en geliefde muziek) bijeen. Pater te Danzig heeft mij de lever doen schudden. Dat is populaire poezij, vriendje! en geniewerk, dat langer stand houdt dan dat schriklijk geleerde, - lange, - en moeilijk bijeengebragte, waarvan men

soms zoo veel ophef maakt.

Hiernevens de opdracht terug. Ik heb er niet alleen de noodige veranderingen in gemaakt ten opzichte van kwaliteiten en woonplaatsen, maar er ook nog eene personaadje ingevoegd, waarin de familie groot belang stelt, t.w. de eenige dochter van mijne overleden zuster Octavia Bellina Feith, die wij niet gaarne aan 's vaders negental zagen ontbreken.¹ Gij kunt hier echter volkomen naar welgevallen in handelen. Stellig staan wij er niet op.

Vale! Ik ben met achting

T.T.

PRFeith.

Aantekeningen:

Met rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Het betreft hier Ockje Meder, de enige dochter van Helias Meder en Octavia Bellina Feith (1774-1820). Het meisje kon in de familie Feith op veel medeleven rekenen, vooral Elsje wierp zich op als mentor (Streng, *'Zo als men'*, brieven 149, 176, 191; Streng, *Lieve Naatje*, brieven 9, 10, 14, 17, 18, 21, 23).

20. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 26 december 1825

Zwolle d. 26 Dec. 1825.

Hoog geachte Vriend!

Van eene reis naar Holland teruggekomen, zijn mij de beide Musen Almanakken, die gij de vriendelijkheid hadt voor mij te bestemmen, wel geworden. Ik heb er reeds onderscheiden interessante stukken in aangetroffen en inzonderheid uwe eigene producten met groot genoegen gelezen. Hartelijk dank voor dit aangenaam cadeau. De goede Ten Bruggencate heeft alle reden met het zeer fraaije plaatje bij zijnen *Aart* hoogst te vreden te zijn. Ook mij hebt gij daardoor verplicht, want ik houde innig veel van hem. Maar wat zal ik op uw voorstel, om eens een bundel uittegeven antwoorden? Bij zoo veel fraais als onze leeftijd heeft opgeleverd kan men mijne rijmelarij best goed missen. Evenwel Huijgens¹ zegt: 'wie nooit wil kwalijk doen, die slape dag en nacht!' en kan het wel zijn, dat ik den boel nog eens omschoffele, om te zien of er iets van te maken is. Doch, vriendje, zoudt gij daar wel goed afkomen? De Heer Bohn liet mij voor een jaar of vijf f 300 bieden, en deze zoude daarmede, indien ik er toe overgegaan ware, reeds ligt hebben kunnen bekocht zijn. Efin, er is nog geen questie van. Vale! Met ware achting noem ik mij

UWEd. DWDienaar & Vriend

PRFeith.

Aantekeningen:

Met rouwrand.

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Vermoedelijk een verwijzing naar de bekende dichter Constantijn Huygens (1596-1687).

21. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 7 april 1827

Zwolle d. 7 April 1827.

Amice!

Dat ik, die voor 1827 in de Musenalm. niets geleverd hebbe, ook van dat jaarboekje niets vernam, dan dat daarin een klein stukje, dat eigenlijk tot een dessertje van een in de letteroef. afgekeurd maal bestemd geweest is, geplaatst werd, is hoogst natuurlijk; maar dat ook mijn vriend G. ten Bruggencate Hz. is vergeten geworden, spijt mij om des lieven, goeden jongens wille.

Hiernevens een gedicht op onzen ouden vriend Papa Groenveld¹, ter plaatsing in de Alm. van 1828, met volkomene vrijlating om er geen gebruik van te maken; maar ook tevens met de stellige bede, om het, eene vereerde plaats vergunnende, letterlijk zoo te plaatsen, als het hiernevens gaat.

Altijd ben ik met achting

T.T.

PRFeith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Mogelijk is dit dezelfde de Jacobus Groeneveld die een bijdrage in het album amicorum van Pieter Rutger schreef, zie de inhoudsopgave van het album.

22. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 9 juli 1830

Amice!

Het berigt, dat het pourtrait van mijnen vriend, den Amsterd. zuikerkoker¹, den Musenalm. van 1831 versieren zal, heeft mij het inliggend vers in de pen geeven. Lees het eens onpartijdig door, en, *zoo het u behaagt* plaats het dan, - *doch vooral voor aan en dadelijk achter de plaat*. Anders, voelt gij, gaat mijn doel grotelijks verloren. Zeg 'er overigens den lange schralen Willem niets van. 't Moet hem eene kleine surprise zijn!

Vaarwel en houd steeds in vriendelijk aandenken

Zwolle d. 9 July 1830

T.T.

P.R. Feith

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Willem Hendrik Warnsinck was suikerraffinadeur in Amsterdam.

23. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, ongedateerd (1830)

Waarde Vriend!

Wederom een stukje voor de Musenalm. van 1831, indien den inhoud voldoet, met dankzegging voor het exemplaar over 1830, waarin mij schier alles, en inzonderheid Theseus zeer beviel.

Na hartelijke groete, ben ik met alle achting

T.T.
P.R. Feith

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

24. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, ongedateerd (1832)

Amice!

Schoon ik van mijne bijdragen in de Musenalm. steeds niet anders dan ongunstige oordeelvellingen in de Letteroef. belooopen, wil ik, bedenkende, dat dit althans uw werk niet is, toch niet afzijn, U wederom in de gelegenheid te stellen, van onder de bijdragen over 1833, ook mijnen arbeid op te neemen.

U overigens vriendelijk groetende, ben ik met alle achting

T.T.
P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

25. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 5 april 1833

WelEdel Heer!

Daar mijn werk in de Musenalm. menigmaal eene scharpe hekeling onderging, en, bij het prijzen schier van alles zoo als over het vorige jaar, - doch mogelijk omdat men eens geheel niet hekelden wilde, - met een diep stilzwijgen vereerd wierd, moet ik UEd. verschooning vragen, dat ik desalniettemin de vermetelheid hebbe van weer een stukje ter plaatsing op te zenden.

Hoogachtend

T.T.

Zwolle 5 April 1833.

Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

26. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 20 mei 1833

Zeer geachte Vriend!

Vier dagen na den ramp van Leiden, gelijk uit inliggende blijkt, heb ik, destijds Frère Orateur van de Haagsche Loge, het bewuste vers ter bevordering van eene Collecte ten behoeve der ongelukkigen, die veel opbragt, geciteerd. Er zijn eenige exemplaren van voor de B.B.¹ gedrukt, die nu wel zullen verloren zijn. 't Was mij reeds uit de gedachten gegaan. Wilt gij er nu nog gebruik van maken, dan geef ik daartoe gaarne vrijheid onder den mits alleen, dat gij er vooruitkomt, dat zulks op uw verzoek geschiedt.²

Ik schaam mij nog mijne betrekking tot de Vrijmetselaren niet. Mijn vader echter had er minder meê op, doch had ook slechts als jong student niet verder dan tot den eersten graad, dien hem misschien niet best medegedeeld was, gebragt.³ Stel overigens den titel, die wat lang is, zoo als gij goedvindt, en geloof mij met de meeste achting

Zwolle d. 20 Mei 1833.

T.T.

P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. De vrijmetselaar broeders.
2. Pieter Rutger was broeder in de loge van vrijmetselaren Les Vrais Bataves. Deze was door gevluchte patriotten in 1787 in Duinkerken opgericht en sedert 1797 in Den Haag gevestigd (Birza, '*Gelukkig*', 90). Het betrof de catastrofale Leidse kruitramp van 1807. Vele scribenten grepen toen voor een dichterlijke bespiegeling naar de pen (Buisman, *Tussen vroomheid*, 225-265). In de *Nederlandsche Muzen Almanak* van 1834 werden de volgende gedichten van Pieter Rutger afgedrukt: 'Bij Leijdens Ramp van 12 januarij 1807. Aan mijne broederen, de vrijmetselaren in de Loge - Les vrais Bataves - te s Gravenhage' en 'Het Jawoord'.
3. Vader Rhijnvis Feith was in 1770 toegetreden tot de Leidse vrijmetselaarsloge La Vertu (Buijnsters, *Tussen twee werelden*, 14-15).

27. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 28 maart 1834

Zwolle d. 28 Maart 1834.

Waarde Vriend!

Niet zonder eenige huivering zende ik u weder eene bijdrage voor de musenalmanak. Van dat werk toch ben ik zelden zonder scherpe aanmerkingen van onze Recensenten afgekomen, en wanneer zij eens niets zeiden, gelijk de laatste keer gebeurd is, viel mij nog niet eens het geluk ten deel van onder de mindere genoemd te worden. Nu! wie de *nieuwe Brouwerskolk* een meesterstuk noemen, kunnen veel verantwoorden. Ook geef ik u gaarne verlof, om het bijgaande ter zijde te werpen en blijf daarom even zeer

Een' hoogachtende Vriend

PRF.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

28. Brief van P.R. Feith aan A.M.S. Feith-Siertsema, 4 juli 1837.

Zwolle den 4 Julij 1837.

Waarde Zuster!

Daar ik eersdaags als Executeur Testamentair van onze lieve overleden Zuster Elsje¹ de successiebelasting aan het kantoor van den Heer Ontvanger der belastingen Van Plettenberg² zal betalen, en dan vervolgens tot het in gereedheid brengen van eene Acte van scheiding moet overgegaan worden, voelde ik mij verplicht, om eens voorlopig bij u te informeren, of gij wel eenen toezienenden Voogd hebt? Schoon ik mij hoogst ongaarne met dergelijk zaken bemoeije, heb ik echter in dit geval begrepen u met deze vraag te moeten lastig vallen, omdat er zonder eenen toezienenden Voogd, die u in dezen moet adsisteren, geene scheiding der nalatenschap zoude kunnen plaats hebben, en gij nu nog, indien er eens tot heden toe zulk een Voogd niet benoemd is, in de gelegenheid zijt, om in dit gebrek te voorzien, zonder eenig oponthoud in de scheiding te veroorzaken. Ik hoop dan ook, dat gij mij dit schrijven, het geen u overigens in staat stelt, om daarover mede eens met deskundigen te spreken, niet zult kwalijk nemen, en zoude met over deze zaak te spreken wel tot uwe overkomst gewagt hebben, indien ik niet bang geweest was, dat u dan tijd zou te kort schieten, om op dit punt te beraden, en zoodanige maatregelen op uw gemak te nemen als gij in dezen het verkieslijkst acht.

In jaren lang elkander niet gezien hebbende, zien wij uwe overkomst met verlangen te gemoed, en hopen ook, dat onze lieve Nichtje bij haar verblijf te Hattem, waar het stil is, eens overstapjes naar Zwolle willende doen, van ons huis gebruik zal maken even eens of het dat van hare moeder was.³

Ontvang de hartelijke groete van mijne lieve vrouw en kinderen, en geloof, dat ik met ware genegenheid ben

Uw liefhebbende Broeder
P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Winterswijk, Familie-archief Siertsema.

Eerder afgedrukt in Streng, *Lieve Naatje*, brief 26.

1. Elsje Feith was op 10 maart 1837 overleden.
2. Niet getraceerd.
3. Jans Feith (Streng *Lieve Naatje*, brieven 20-25).

29. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 12 maart 1838

Zwolle d. 12 Maart 1838.

Zeer geachte Vriend!

Door uwe vriendelijke letteren van den 21 Febrⁱⁱ 1838 vereerd, moet ik, die in mijne min gevorderde jaren een groot liefhebber van de Declamatie plagt te zijn, op de voorgestelde vraag rondborstig antwoorden, dat wanneer gij ook van iemand, die onder het personeel der hedendaagsche Dichters niet geteld wordt, en den naam van eenen man draagt, op wiens wijze van dichten onze critici sinds lang een donker oog vestigen, evenwel een paar stukjes wilt opnemen, mij daartoe wel geschikt voorkomt: *Het Slot te Bentheim*¹; (M.A. 1820) maar inzonderheid het versje: *aan den Rijn*, (M.A. 1822) evenwel dan alleen, wanneer het onmiddelijk op het versje van *Borger: aan den Rijn*, het welk hoogstens voor de Declamatie geschikt is, volgt.¹ In alle Collegien der Oratorie, waarin verschillende personen na elkander optreden, is het een doorgaand gebrek, waartegen echter weinig raad te vinden is, dat de onderwerpen te veel uit een loopen. 't Is dus eene behoefte, om stukjes bij de hand te hebben, die in denzelfden geest vallen, om bij afwisseling van personen te reciteren, en ik houde mij overtuigd, dat de Hoogleeraren Kuypers², en Ruard³, welker oratorische Collegien ik als student bijwoonde, dit gevoelen zouden beaamd hebben. Evenwel geef ik het om beter, en make geen de minste aanspraak op de plaatsing van eenen enkele regel.⁴

U inmiddels dankzeggende van bij deze gelegenheid aan mij, die tot de moderne school niet behoort, nogtans wel te hebben willen denken, heb ik de eer mij met eene ware achting te noemen

UWEd. DWD^r & Vriend

PRFeith.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere J. Immerzeel, voornaam Boekhandelaar / te /Amsterdam.

Vindplaats: Amsterdam UB, inv. nr. G j 5 (964/2681).

1. Dit is (vermoedelijk?) het enige gedicht van Pieter Rutger dat de literatuurgeschiedenis heeft gehaald (Zijderveld, *De romancepoëzie*, 263).
2. Gerardus Kuypers (1722-1798). Theoloog en kenner van de oude talen. Hij was professor te Groningen en befaamd om zijn welsprekendheid (Van der Aa, *Biografisch woordenboek*).
3. Johannes Ruard (1746-1815). Hoogleraar in de welsprekendheid, Grieks en latijn in Groningen (Van der Aa, *Biografisch woordenboek*).
4. Het betreft: J. Immerzeel, *Gedichten, bijzonder voor de declamatie. Verzameld uit hedendaagse dichters*, Amsterdam 1838. Declameren was in die tijd uiterst populair en er verschenen diverse handleidingen voor de praktijk (Van den Berg, 'Van horen zeggen'). Zie ook brief 38.

30. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 2 April 1838

Zwolle d. 2 April 1838.

WelEdel Heer!

Ik heb het voornemen opgevat, om mijne gedichten, die nagenoeg 390 bladzijden zullen beslaan, in *twee deelen*, hebbende het formaat van het hier ingesloten wit papier, uit te geven, met een *vignet* op het titelblad in den smaak van dat van Velijn¹, staande voor de liedjes van M. Claudius², doch ik weet, dat nieuwe poezij buiten trek is, en de hedendaagsche Apollo om brood bedelt. - Ik begeer dus niet, dat eenig Boekhandelaar daarbij schade lijde, en ben bereid, om alle de kosten der uitgaaf met vignet en al geheel voor mijne rekening te nemen, UEd. alleenlijk voorstellende, om dezelve op dien voet voor mij te doen. Aangezien echter de verkoop door mij niet geschieden kan, zou ik dit aan UEd. overlaten en laat het aan uwe eigene keuze over, om daarvoor in eens eene bepaalde som, of wel een voordeel percentsgewijze van den opbrengst te genieten.

Het vignet zou ik gaarne door de hand van den bekwaamsten meester vervaardigd zien, en vooraf willen beoordeelen. Als idé geef ik daartoe op: *eenen ouden man, welke in de nabijheid van een graf of graftombe de harp aan de wilgen hangt*; doch ik doe slechts, om den vervaardiger iets aan de hand te doen. Maar aangenaam zal het mij zijn voorlopig te vernemen, hoe veel er naar uwe gedachten zouden moeten gedrukt worden, en welke som de kosten daarvan grosso modo beloopten zullen? Dus verkiezende zou UEd. over zekere som bij anticipatie kunnen beschikken. Op deze voordragt UEd. antwoord inwagende, heb ik de eer mij met achting te noemen

UWEd^s DWDienaar

PRFeith

adres: Lid van den Raad te Zwolle

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdele Heere / den Heere G.T.N. Suringar, / voornaam Boekhandelaar / te / Leeuwarden.

Ingesloten: een blanco velletje papier.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. BSu 18-7.

1. Philippus Velijn (1787-1819) was graveur en illustrator (Streng, *Zo als men*, passim).

2. H. Tollens, *Liedjes van Matthias Claudius*, Leeuwarden 1832. De uitgever was G.T.N. Suringar.

31. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 11 april 1838

Zwolle d. 11 April 1838.

WelEd. Heer!

Bij mijnen vorigen van den 2 dezer heb ik UEd. over de uitgave mijner gedichten in twee deelen geschreven; doch tot heden toe, alhoewel mijn voorstel volstrekt alle schade, hoe ook genaamd, op die

onderneming kunnende loopen, aan mijnen kant bragt, evenwel geen antwoord bekomen. Met het werk echter gereed, - en een man van jaren zijnde, wensch ik die zaak spoedig ten einde te brengen. Ook ga ik eerstdaags naar Holland en verzoeken dus, dat UEd. mij, is het mogelijk, met omgaande deszelfs gedachten omtrent de punten die ik opgaf, gelieve mede te deelen; terwijl ik de eer heb met alle achting te zijn

UWEd. DWDienaar
P.R. Feith

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. BSu 18-6.

32. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 13 april 1838

Zwolle d. 13 April 1838.

WelEdel Heer!

Omtrent de opgave, die ik het genoegen had heden bij UEd. geëerde van den 12 dezer te ontvangen; heb ik geene de minste bedenkingen, en zal UEd. mijne gedichten nog voor mijn vertrek naar Holland, dat op den 4 mei bepaald is, met de Diligence toezenden, verzoekende dan met omgaande post den goeden ontvang te vernemen. Ik blijf slechts een dag of tien van huis, en zou dan gaarne spoedig het vignet ter bezigtiging ontvangen.

Aan mijn idéetje, daarvan opgegeven, blijf ik nog hechten; maar met volkomen vrijheid aan den Teekenaar, om daarbij iets te voegen, dat hem goedunkt. Het nevenstaande *formaat* echter komt mij nog beter voor, dan het overgezonden. De correctie der laatste proeve zal ik gaarne op mij nemen. Ook moeten er twee deeltjes niet afzonderlijk, maar *te zamen* verkocht worden, en bij verzending inzonderheid Den Haag bedacht, en ook Twenthe niet voorbijgezien worden. Voor mij zelven heb ik dertig exemplaren voor geschenken, en daaronder zes in Engelsche Banden, en onder deze laatsten één zeer fraai, ten einde aan Z.M. onzen Koning aan te bieden, en ik draag UEd. deze commissie op, omdat men hier geen goede binder vindt.

Mij overigens geheel en al verlatende op UEd. bekende netheid en nauwkeurigheid, die ook uit de gedenkzuil mijnen dierbare vader blijkbaar was, heb ik de eer met achting te noemen

UWEd^s DWDienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / Boekhandelaar / Leeuwarden.

Een los blaadje met de tekst: Gekozen formaat.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 18-5.

33. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 17 april 1838

Zwolle d. 17 April 1838.

WelEdel Heer!

Bij overweging der bedenkingen, mij bij UEd^s geëerde letteren van den 15 deze medegedeeld, en welke mij gegrond voorkomen, geef ik er gaarne mijn toestemming toe, dat het eerst overgezonden formaat worde gekozen, en eens vooral moet ik UED. bij deze gelegenheid te kennen geven, dat door mij alle aanmerkingen, bij de overzending der stukken, ook zelfs dan, wanneer ze mij ongegrond mogten voorkomen, als blijk van vriendschap, en alzoo met de dankbaarheid zullen ontvangen worden.

Neen, ik wist niet, dat UEd. van de Dicht & prozaische werken van wijlen mijnen vader eigenaar geworden is, en wenschte wel, dat alle zijne werken in UEd^s en dus in één hand waren. Zoo konde er mettertijd eens eene goede editie van het ensemble in het licht komen.¹ Maar is Immerzeel dan wederom fout? Voor een dag of 14 ontving ik nog een brief van hem over eene bloemlezing uit de jaargangen der Musen Almanakken, en over den volgende jaargang.² Hij schijnt dus nog uittegeven.

De schets van het vignet nu nader zullende afwagten, heb ik inmiddels de eer mij met achting te noemen

UWEd^s DWDienaar
PRFeith

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / boekhandelaar / te / Leeuwarden.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 18-4.

1. Zie de brieven 1 tot en met 4 van H. Doyer en de brieven 9 tot en met 11 van Pieter Rutger. Tot een tweede uitgave van de verzamelde werken van Rhijnvis Feith is het nooit meer gekomen.
2. Zie brief 29.

34. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 17 april 1838

Zwolle d. 17 April 1838.

WelEdel Heer!

Bij de toezending van mijne Gedichten, die hiernevens gaan, heb ik UEd. alleen vriendelijk te verzoeken, om

1° mijnen voornamen voluit op den titel te laten plaatsen, en

2° den Inhoud, die nu doorloopt, in tweeën te verdeelen, ten einde voor of achter ieder deel, naar UEd. best dunkt, te stellen; schijnende het mij bij calculatie toe, dat het eersten deel 197 en het tweede 186 bladzijden bevatten kan.

Overigens zal ik gaarne zien, dat UEd. alles eens op gemak doorloopt en mij den goeden omvang meldt, terwijl ik de eer heb met alle achting te zijn

UWEd^s DWDienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / boekhandelaar / te / Leeuwarden. *Met een pakje / aangetekend / voor nat te bewaren.*
Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 18-3.

35. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 3 Mei 1838

Zwolle d. 3 Mei 1838

WelEdel Heer!

Hopende dat UEd. mijne portefeuille met gedichten, die ik op den 20 April ll met de Diligence, aangeteekend N° 1, afzond, goed zal ontvangen hebben, voege ik hier nog bij een stukje getiteld: *De Koning leve!*, dat ik gaarne met de muziek van J. Rauscher¹, die in het gedrukte mede hiernevens gaande blad onder N° 2 voorkomt, en door het Hoofdbestuur der Maatsch. tot Nut van 't Alg. bekroond is, achter het *Jawoord* in het *tweede deel* geplaatst zag. De meerdere kosten, die het graveren van de muziek te wege brengt, zal ik mij niet beklagen.

Hierop mij verlatende, heb ik de eer met de meeste achting te zijn

UWEd. DWDienaar
PRFeith.

N.S. mijne reis op morgen bepaald blijvende, ben ik D[eo] V[olente] zeker over 14/d. weer te huis.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / boekhandelaar / te / Leeuwarden.
Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 18-2.

1. Jacques Rauscher (1771-1834). Rauscher was geboren in Franrijk en kwam als mlitair naar Nederland. Als muzikant diende hij aan het hof van Lodewijk Napoleon en vestigde zich blijvend in Amsterdam (Gregoir, *Biographie*).

36. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 22 mei 1838

Zwolle d. 22 Mei 1838.

WelEdel Heer!

Gister van mijne reize teruggekomen, werd ik door uwe vriendelijke letteren regt en innig beschaamd. Ik had, gezeten in de Diligences, onder anderen gedacht aan een onderwerp, om eens, bij gelegenheid eener spreekbeurt, in het Nut te verhandelen, en mij voorgenomen, om over vaderlandsche

drukkers en boekhandelaren iets te zeggen. Ik wilde beginnen met *Laurens Coster*¹, vervolgens overgaan tot zijnen tijdgenoot en opvolgers, onzen hoogst verdienstelijken Zwolschen *Peter van Os van Breda*², en daarbij ook den Deventerschen *Pafraedt*³ gedenken, daarna van eenige andere eerste drukkers, die allen niet alleen tot den beschaafden en fatsoenlijken stand behoorden, mar ook in dien stand uitmuntenden, gewagen, en, zo overgaan tot de *Elzeviers, Luchtmans, Scheltensen*⁴ &z. &z. om eindelijk met een verhoog over latere en inzonderheid *hedendaagsche drukkers en boekhandelaren*, te besluiten. In mijne verhandeling wilde ik vooral het metier op den voorgrond brengen, en als het schoonste metier afschetsen, niet slechts, omdat ik dat naar waarheid doen konde; maar vooral ook, (ik moet het u openhartig belijden,) om te beter eenen *Jan Allart*⁵ en zijn *tijdgenooten en opvolgers* met de zwartste kleuren af te malen, aangezien toch de groote hoop het metier vernedert, en, om er niets ergers van te zeggen, zich als ellendige boekwormen gedragen heeft en nog gedraagt. Met deze denkbeelden in het hoofd, doorliep ik uwe letteren, en leerden daaruit wederom eenen man kennen, die nog heden het metier vereert, zoodat ik bijna besloten heb, wanneer mij de spreeklust eens bekruipt, een ander onderwerp onder handen te nemen.

Op schier alle uwe aanmerkingen heb ik *ja* en *amen* gezegd, gelijk UEd. uit bijgaande *nota* zien zal, en verzoek UEd. om op dezelfde wijze te vervolgen, terwijl ik mij met de meeste achting noeme

UWEd^s DWDienaar

PRFeith.

P.S. Onze Boekverkoper Doijer⁶ verlaat de affaire. Kunt gij niet de Oden en Gedichten magtig worden? maar voorzigtig met hem! 's Is een geraffineerde Vos!

Na doode van mijnen vader gaf ik één zijner beste verhandelingen (nooit anders gedrukt) in het maandwerk van Prof^r Van Kampen, ter plaatsing. Van dezelve wil ik u een cadeau maken, om bij de werken mijnen vader op te nemen.⁷

Nota

bl. 1 coupl. 1

Maar meten, neen! vermag ik niet.

bl. 3 coupl. 2

Het *met* en *aan* schijnt beide goed. UEd. kieze *aan*, wanneer het welluidender voorkomt. Mij behaagt het ook meer.

bl. 4 coupl. 2

Aan 't hart is welluidender.

bl. 6 coupl. 2

der wetten boei is welluidender.

en

Den Regter op hun hielen zien is beter.

bl. 7 coupl. 3

UWEd^s *en en* is hier in de schilderij zeer veel beter.

bl. 12 coupl. 1

UWEd. gelieve te stellen: *Die over d'aardbol eens zal klagen*,

bl. 12 coupl. 2

Zachtkens is verkieslijker.

bl. 13 coupl. 3

De twee eerste regels zoude ik liever alsdus gesteld zien:

Maar zou'k, o mensch! uw fierheid maken?

Mijn lier verheffe alleen de Zee!

bl. 16 coupl. 3

De vier eerste regels moeten luiden;
*Zoo wierd de grenspaal overschreden,
 Door 't aardrijk voor zijn' roem gesteld,
 En zoo in een onmeetbaar veld
 Een eindloos glorieperk betreden.*

bl. 17 coupl. 1

De eerste regel moet welluidendheidshalve zijn: *Maar hoe! blijft de edle ook nu nog haken*

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 tot en met 3 beschreven, 4 adres: WelEdelen Heer / den Heere G.T.N. Suringar / boekhandelaar / te / Leeuwarden.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 18-1.

1. Laurens Janszoon Coster werd in deze tijd (ten onrechte) vereerd als uitvinder van de boekdrukkunst (Hellings-Querido en De Wolf, *Laurens Janszoon Coster*; Huygens, *Tollens*, 1789-180).
2. Peter van Os van Breda (rond 1500). Zwols drukker (Nanninga Uitterdijk, 'De Zwolsche boekdrukker').
3. Richard Pafraet circa 1455 (Koch, *Zwarte kunst*, passim).
4. De firma's Elzevier en Luchtmans en Antoine Schelte waren beroemde zeventiende-eeuwse drukkers en uitgevers.
5. Johannes Allart (1754-1816) Allart was geboren in Windesheim, een dorp bij Zwolle. Hij was een berucht boekhandelaar (Broos, 'Boeken'. Broos, 'Misdruk'). Hij drukte veel werk van Rhijnvis Feith want deze had Allart de volledige kopierechten geschonken (Streng, *'Zo als men'*, passim).
6. Hendrik Doyer. Zijn zaak werd overgenomen door W.E.J. Tjeenk Willink (Brouwer, *Lezen en schrijven*, 101).
7. Het betreft hier de anonieme 'Verhandeling over de oorspronkelijkheid in de werken der Dichtkunde, vooral met betrekking tot de Nederlanden', in: *Magazijn voor Wetenschappen, Kunsten en Letteren* 8 (1828), 5-292. Net als het overige werk, zie brief 33, werd ook deze verhandeling nooit meer herdrukt (Feith, *Het Ideaal*, 59-60, Streng, *Zo als men*, brief 134).

37. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 15 juni 1838

Zwolle d. 15 Junij 1838.

Wel Edel Heer!

Door eenen vriend, welke met zijn rijtuig uit het Cleefsche naar Keulen ging, overgehaald zijnde, om mede te gaan, is UEd^s laatste tot heden onbeantwoord blijven liggen.¹

Uwe aanmerkingen op bl. 35 *zijne ziel te uiten* zou ik, een wijsgeerig werk geschreven hebbende, bijvallen, maar komt mij thans *niet juist voor*. Eene poëtische taal kan niet te kort en krachtig zijn.

Omtrent bl. 37 ben ik het geheel met UEd. eens, doch zoude 't weglaten, en *diep ontzag verleen*en schrijven.

Het inliggende heb ik te Dusseldorp gemaakt. UEd. kan het, zulks goedvindende bij mijne gedichten voegen. 't Is slechts eene aardigheid, en ik heb Elise² mijne rijmelarij beloofd.

Hoe staat het met het vignet?

Altijd ben ik met de meeste hoogachting

UWEd^sDWDienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / boekhandelaar / te / Leeuwarden.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 17-99.

1. Waarschijnlijk H.F. Münsebroeck, hij schreef op 4 juni van dat jaar een bijdrage in het album amicorum van Pieter Rutger. Zie het opgenomen album amicorum.
2. Het is niet duidelijk wie hier wordt bedoeld, mogelijk zijn zus Elsje.

38. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 16 juni 1838

Zwolle d. 16 Junij 1838

Zeër geachte Vriend!

Ik ben met mijne kennissen naar Keulen geweest, om het Nederrijnsche Muzijkfeest bij te wonen¹, en daardoor is uw lieve brief van d. 23 mei ll. met het fraaije exemplaar Gedichten, bijzonder voor de Declamatie, zoo lang onbeantwoord blijven liggen. Hartelijk dank voor hetzelfde.² Ik vinde er uitmuntende poezij in. Velen dier Gedichten, inzonderlijk uw *Schevelingsche strand* zullen, aan de nakomelingschap overgaan, hetgeen van zoo luttel rijms in onzen tijd kan gezegd worden. Uitkramers van groote woorden en winderige beelden, en een nachtelijk gespuis van *critici*, die niet eens weten, dat het *meten en passen* de Grieksche poezij doodde, doen reeds ons volk van alles bijna, wat dichtwerk hiet, beven, en zij razen nog voort, alsof zij bezeten zijn. Onder dit alles heb ik weinig lust, om de lier te hanteren. Ook wordt het tijd, om dezelve aan een wilg nabij het graf op te hangen.³ Voor de Musenalm. heb ik thans niets, maar ik voeg hierbij ter plaatsing het vers van *Bilderdijk* in de Album van mijnen *Vader*. Dit gaat al mijne rijmelarij te boven. Ik heb het altijd krachtvol en hoogst belangrijk gevonden. De wereld wil ook wel weten, wat deze uitstekende twee zooal aan elkanderen gezegd hebben. Voor 1840 echter geef ik u (d[eo] v[olente]) stellig iets. Maar mijn Portret? - Gij waagt thans veel met een Feith te plaatsen. De naam alleen is genoeg, om de partij, die eenmaal het veld in heeft, in het harnas te jagen. Maar zoo gij moeds hebt, zoo geef ik er mijne toestemming toe, mits een vierregelig versje, dat ik onder mijne afbeelding in Kunstliefde⁴ schreef, daaronder of *gewoonlijk gedrukt* of als *fac simile* geplaatst worde. Kiest gij een *fac simile*, dan zal ik het u, zoo net mogelijk geschreve, toezenden.

Vaar intusschen wel en geloof mij steeds

T.T.
P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Thuis gekomen schreef Pieter Rutger en lang en enthousiast verslag van deze Muziekfeesten dat in de *Provinciaal Overijsselsche en Zwolsche Courant* van 19 juni 1838 geplaatst werd. Hij betreunde het dat zoiets in Zwolle niet mogelijk was. Een grotere treurnis was echter dat er zelfs geen behoorlijk gebouw voor reguliere muziekuitvoeringen bestond. Pieter Rutger werd op zijn wenken bediend, want reeds in 1839 werd de Zwolse muzentempel Odeon geopend. Pieter Rutger was toen een van de lofredenaars (Streng, *Het is thans*, 71).
2. Zie noot 1 bij brief 29.
3. Zie de volgende brief.
4. Het Haagse dichtgenootschap Kunstliefde spaart geen vlijt.

39. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 15 augustus 1838

Zwolle d. 15 Aug^s 1838

WelEdel Heer!

Ik heb met het 3 tal schetsen, mij bij uwe geëerde van den 31 Julij ll toegezonden, verlegen geweest en daarom is zij, tegen mijne gewoonte, zoo lang onbeantwoord blijven liggen.¹

Zij zijn van een meesterhand!!!² maar - - mijne gedachte is er te duidelijk in uitgedrukt. Daar staat één man op en ééne tombe. Liever had ik dat anders, - iets waar meer bij te peinzen valt, en ik heb, na lang zoeken, ten laatsten stukjes gevonden, die mijn doelwit, zoo ik mij niet bedriege, geheel in het licht stellen. Zij zijn

1° het vignet van C.T. de Horijzer in de mengelpoezij van Mr. W. Bilderdijk, uitgegeven te Amsterdam bij de Wed^e J. Doll 1799. Bilderdijk heeft het waarschijnlijk met eigene hand ontworpen, en

2° het vignet, verbeeldende een kerkhofje, te vinden op bl. 57 in de Liedjes van Claudius, bij UEd. in 1832 uitgegeven.³

Ook behoeft de Zanger juist zijn lier aan geen treurwilg op te hangen. 't Is genoeg, dat hij er mede digt bij eene tombe is. Ik twijfel er geen oogenblik aan of de meester, welken gij gebruikt, zal dit denkbeeld overheerlijk uitwerken.

Hierop mij volkomen verlatende, heb ik de eer met alle achting te zijn

UWEd. DWDienaar
PRFeith.

Aanmerkingen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, inv. nr. 17-100.

1. Zie brief 30.
2. Dit was H. Breukelaar, zie brief 43.
3. H. Tollens, *Liedjes van Matthias Claudius*, Leeuwarden 1832.

40. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 7 september 1838

WelEdel heer!

Ik heb, na den ontvangst van uwe geëerde van den 5 dezer, den catalogus, waarvoor ik u dank zeggen, doorlopen en in onze Grote Societeit nedergelegd, vermoedende, dat hier door misschien het geven van commissies kan bevorderd worden. Indien de werken van Haes¹ er goed uitzien en niet te hoog loopen, dan had ik gaarne, dat gij dezelve voor mij aankocht.

Hiernevens de teekening terug. Mijne keuze is gevallen op die, welke met N° 1 gemerkt is. Ook gaarne hierbij nog twee stukjes ter plaatsing; - maar bij deze gelegenheid moet ik eens vragen, of het ook merkelijke kosten vereischt, om muziknooten bij eenige versjes te laten drukken? zoo neen? dan wilde ik in mijne bundels eenige vertalingen met de muziek plaatzen van de voornaamste gedichten, voorkoomende in een thans zeer en in ons land veel gebruikt wordend werk, getiteld: *Zwölf gesänge für drei Männer- oder frauen-Stimmen zum gebrauch für Seminarium, Schulanstalten, Singvereinen &c. componist von A.F. Anacker. Freiburg 1834 bei Craz & Gerlach*, zijnde ik alhier door eenen voornamen muzikmeester², die dikwerf, bij het geven van lessen, het Hoogduitsch niet gebruiken kan, ten sterksten uitgenodigd, om zulke vertaling te leveren. Welligt, zou het den aftrek *mijnen* gedichten zeer bevorderen. Op dit punt echter wagt ik uw antwoord.

Nog iets. In het Albumversje mijner echtgenoot, waarin ,van uwe moeder' vooraan staat, behoeven de staande regels niet, gelijk ik verkeerlijk deed, in te springen.

De drukproef vertrekt ook heden.

Met alle achting

Zwolle d. 7 Sept. 1839³

UWEd. DWDienaar

P.R. Feith

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 adres: WelEdelen Heere / den heere G.T.N. Suringar / Boekdrukker / te / Leeuwarden, kant 2 blanco, kant 3 beschreven, kant 4 blanco.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-98.

1. Verschrijving voor Harf, zie brief 41.
2. Op basis van brief 46 wordt hier vermoedelijk de Zwolse musicus F.C. Crönert bedoeld (Streng, *Ter Herinnering*).
3. Pieter Rutger vergiste zich hier een jaar in het jaartal. Uit het vervolg van de correspondentie blijkt dat deze brief in 1838 geschreven moet zijn.

41. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 11 september 1838

Zwolle d. 11 Septr 1838

WelEdel Heer!

Ik bedoelde de Hollandsche vertalingen van sommige werken, door Harf¹ geschreven, voorkomende op bl. 33 onder N° 14 & volg. UED. gelieve slechts den prijs zoo wat te ramen. Zonder

iets gezien te hebben, kan ik deswegens geen som opgeven, en late de calculatie ook geheel aan UEd. over. Door onzen musicus uitgenodigd zijnde, om de muziekstukjes door hem op de Freibergscher wijze te laten uitgeven, gelieve UEd. het 'er voor te houden, alsof ik over dit punt niet geschreven had.

Met de meeste achting

UWEd, DWDienaar

P.R. Feith

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heer / den Heer G.T.N. Suringar, / Boekdrukker / te / Leeuwarden.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-97.

1. Harf (correct gespeld vermoedelijk: Harff) heb ik niet kunnen identificeren.

42. Brief van P.R. Feith aan J. Immerzeel, 18 oktober 1838

Zwolle d. 18 oct. 1838.

Waarde Vriend!

De Heer Heijmans¹, een zeer bekwame discipel van wijlen onzen verdienstelijken portraitschilder Van der Kooi² is thans hier; maar zal mogelijk niet lang te Zwolle vertoeven. Gister hem mijn geschilderd portrait toonende, dat in 1838 vervaardigd is, en sprekende gelijkt, vroeg ik hem, of daarnaar een portraitje in het kleine, zoo als in de Musen-almanakken staan, zoude kunnen gemaakt worde, en wat dit dan kosten zoude? Hij zeide: *ja* en zulks te kunnen volbrengen voor f 25, latende het over aan den geenen, die het werk bestelde, om het te vragen *met potlood of OostIndische inkt op wit papier of met zwart krijt en wit krijt op gekleurd papier*. Ik dacht dat ik u dit moest melden, omdat het u naderhand, wanneer Heijmans weg is, misschien meerdere kosten zoude kunnen veroorzaken. Maar het heeft ook den tijd nog; - maak dus geen gebruik van den man, zoo gij nog wagte wilt of een ander plan hebt?

Ja, het is zoo, het geen gij mij in uwen laatsten schrijft, om in eenen Musen-Almanak te komen, moet men meer uitgeven. Aldus ten minsten zullen de meeste menschen redekavelen, doch mijn Vader zeide dikwerf: 'niet lijvige boekdeelen; - maar vier regels maken iemand soms waardig, om hem den rang als dichter niet alleen; doch dien rang zelfs boven velen, die allerlei lieten drukken, toe te kennen'. Of ik evenwel zulke vier regels op papier bragt, is eene andere vraag en daaraan twijffel ik zelf. Intuschen komen eerlang mijne rijmelarijen in twee deelen bij den Heer Suringar uit. Een deel is reeds afgedrukt, doch niet verkrijgbaar, voor dat het tweede mede van de pers is. Welligt zullen ze op des Boekdruckers zolders, zonder verkocht te worden, vermuffen. De waarschijnlijkheid echter daarvan voorziende, te meer omdat de tegenwoordige boventoonkraaijers den naam van *Feith* haten, heb ik alles voor mijne rekening laten geschieden.³ Op mij alleen dus zal de schade, en ook de *schande*, die denkelijk de Hijpocreen- Ontzwavelaars en consorten, mij bereiden zullen, nederkomen en ik zal dezelve lijdzaam dragen. Altijd heb ik in het hoofd gehad om die rijmelarijen eerst uitgegeven digt bij mijn graf, en dat denkbeeld zult gij ook in het titelvignet, dat van mijne eigene ordonnantie is, uitgedrukt zien. Ook kan ik u wel zeggen, dat ik mij ongaarne door zulke atarlingen als de Hijpocreen - Ont-

zwavelaars⁴ of de Nieskruid-bereiders, ze mogen dan *Van Engelen*^{***5} of Wap⁶ of Van Lennep⁷ haaten, zoude geprezen zien, doch reeds meer dan genoeg van dit ellendig onderwerp! - Ik groet u hartelijk en ben altijd met achting

Uw Dienstw. Vriend
P.R. Feith.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Jan Hendrik Heijmans (1806-1888). Kunstschilder (Scheen, *Lexicon*).
2. Willem Bartel van der Kooij (1768-1836). Beroemd portrettist, die ook - maar dit terzijde - Rhijnvis Feith voor de Koninklijke Akademie voor Wetenschappen schilderde (Scheen, *Lexicon*; Streng, 'Zo als men', brief 158).
3. Zie ook brief 48. In deze jaren begon de *baisse* in de waardering van de ooit hoog geprezen dichter (Buijnsters, *Tussen twee werelden*, 269-275).
4. De *Hippokreen-ontzweveling* was een fel hekeldicht van ene Willem Hecker. Hij nam zowel de ouderwetse rijmelaars als jongere romantici op de korrel (Knuvelde, *Handboek*, 359).
5. Cornelis van Engelen? (Knuvelde, *Handboek*, 359).
6. Jan J.F. Wap (1806-1886), schrijver van *Nieskruid voor den Heer J.L. Nierstrasz*, Amsterdam 1828 en het blaadje *Argus* (1828-1829) dat tegen de bezadigde *Vaderlandsche Letteroefeningen* schreef (Huygens, *Tollens* 205. Knuvelde, *Handboek*, 399-400).
7. Jacob van Lennep (1802-1868). Jacob was een beroemd schijver van Historische romans.

43. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 18 januari 1839

Zwolle d. 18 Januarij 1839

WelEdel Heer!

Ik ben met het werk van den Heer H. Breukelaar¹ boven de wolken. Ook de gravure van den Heer J.P. Lange² is uitmuntend. Zou er nu ook nog het inliggend versje onder kunnen geplaatst worden? Dan was de toespeling bij; doch ik laat dit geheel aan Ued. over. Handel daarin zooals het UEd. verkieslijk toeschijnt. Om de meerdere kosten echter moet het niet achterwege blijven.

Ik heb de eer met alle achting te zijn

UWEd. DWDienaar

P.R. Feith

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heer / den Heer G.T.N. Suringar; / Boekdrukker / te / *Leeuwarden*. / Franco.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-96.

1. Hendrik Breukelaar (1809-1839). Leerling van de beroemde Cornelis Kruseman (Van der Aa, *Biografisch woordenboek*).

2. Johannes Philippus de Lange (1810-1849). Tekenaar, graveur en etser (Scheen, *Lexicon*).

44. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 19 januari 1839

Zwolle d. 19 Januarij 1839.

WelEdel Heer!

Ik ben gister te overhaast te werk gegaan met de toezending van het vierregelige versje. Thans, het zelve nalezende, keur ik de woorden beter zoo als zij op het nevenstaand papiertje staan.

Den ouderdam van 64 jaren reeds voorbij zijnde, zag ik toch gaarne onder het vignet geplaatst. Mogelijk zal u het woord *stroomt* voor *verstroomt* opvallen; maar onze dichters Camphuizen¹ en anderen hebben het gebruikt, en ook Weiland² vermeldt het in zijn taalkundig woordenboek.

Ik heb de eer mij met achting te noemen

UWEd. D.W. Dienaar

P.R. Feith

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-90.

Op een los velletje:

Den moed der jeugd, de kracht der mannelijke jaren

Nam reeds de vuist des tijds den armen zanger af.

De killige ouderdom verstramt zijn veege snaren.

Hij zet de citer neer bij 't graf.

1. Dirck Rafaelsz. Camphuysen (1586-1627). Dichter van gereformeerde, religieuze poëzie.

2. Pieter Weiland (1754-1842). Schrijver van het *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek* (NNBW 10, 1160-1162).

45. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 27 januari 1839

Zwolle d. 27 Januarij 1839.

WelEdel Heer!

Ik ben het met UWEd. aanmerkingen omtrent de plaatsing van het bijschrift volkomen eens en zal gaarne zien, dat het over het vignet gedrukt worde.

UEd. zal echter wel opgemerkt hebben, dat in den derden regel *klinkt* voor *kleumt* staat. Dit *klinkt* heb ik dus in *kleumt* veranderd. Het zou den zin en kracht van dien regel volkomen wegnemen.

Ik heb de eer mij met eene ware achting te noemen

UWEd. DWDienaar

P.R. Feith

[in een andere hand]

Den moed der jeugd, de kracht der mannelijke jaren
 Nam reeds de vuist des tijds my, armen zanger, af.
 Nu kleumt de gryze dag en stramt myn veege snaren.
 Ik zet de Citer neêr by 't graf.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / Boekdrukker / te / Leeuwarden. / Franco.
 Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-91.

46. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 20 maart 1839

Zwolle d. 20 Maart 1839.

WelEdel heer!

Eene afwezigheid van huis, die mij schaars gebeurt, heeft te wege gebragt niet alleen, dat de laatste proef eerst heden *sous bande* terugkeert; maar ook, dat ik van het genoeg verstoppen geweest ben van UEd. eens bij mij te zien.

Ik had gaarne zes *exemplaren* op best papier en in zulke fraaije banden als gevoeglijk aan Z. majesteit den Koning kunnen aangeboden worden. Ik laat de ordonnantie daarvan liefst aan UED. over, te meer, omdat zij hier niet best gemaakt worden. Deze exemplaren zal ik een week of twee moeten hebben, al vorens de editie verkrijgbaar gesteld wordt. Ook keure ik kartonnenbandjes zeer goed en in het algemeen alles wat UEd. netheidshalver verkiezen zal, niettegenstaande zulks ook een weinig meer kosten veroorzake. Maar zoude ook nog in een der twee bundeltjes het inliggende versje, dat hier gisteravond door Vrugt gezongen is, kunnen opgenomen worden? Zoo ja? dan zag ik dit gaarne en zoude er ter zijde ander moeten gezet worden: *vrijgevolgd naar het hoogd. van L.H.C. Höltij*. De daarop gemaakte muziek van den Heer F. Crönart is zeer schoon, waarom Vrugt het dan ook wel hier en daar zingen zal. Zoo zulks echter eenige moeite veroorzaakt, dan gelieve UEd. het stukje maar ter zijde te leggen.¹

Ik heb de eer mij met achting te noemen

UWEd. DWDienaar

P.R. Feith

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-92.

1. De zanger was W. Pasques de Chavonnes Vrugt. In de *Zwolsche Courant* van 19 maart 1839 was de vertaling van Pieter Rutger onder de titel 'Elegie bij het graf mijnes vaders, 1775' gepubliceerd. Johan Rudolf Thorbecke beluisterde de zanger in 1827 en was zeer onder de indruk: 'Ik beken dat ik nimmer een tenor had gehoord, met de stem van vrugt te vergelijken. Zoo rond. zoo vol, zoo diep en zuiver uit de borst uitgebragt, is elke toon en tevens de leiding en zamenvoeging zoo gemakkelijk, natuurlijk en verwijderd van alle valsche manier, dat het als een dageraad voor oor en geest wordt.'

Niet alleen elke toon klinkt als een klok, maar de omvang en rijkdom dezer stem gaat alles te boven, wat men van een tenor scheen te mogen verwachten, en is vatbaar om alle afwisseling des gevoels, de meest smeltende weemoedigheid en de verhevenste aandoeningen der ziel even volkomen uit te drukken. Zulk een genot had ik lang niet gehad. Men wordt als van muziek vervuld, om het voor een jaar te blijven' (Brandt-Van der Veen, *Het Thorbecke-archief*, 193).

47. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 19 april 1839

Zwolle d. 19 April 1839

WelEdel Heer!

Ik hebbe het door UEd. mij toegezonden exemplaar wel ontvangen, en acht hetzelfde, alzoo ingerigt, zeer geschikt, om in den handel gebragt te worden. Door sterfgevallen van bijzondere vrienden en andere omstandigheden heb ik nu slechts nodig in alles *vijfentwintig pracht-exemplaren* en *onder deze vijfentwintig*

een zestal in geheel marokijn
&
een zestal in heele engelse banden,

UEd. echter in consideratie gevende, om dese 12 in te binden exemplaren op fraaijer papier dan de gewoone te laten drukken; terwijl ik dit echter geheel aan UEd. meerdere ervaring daaromtrent overlate.

Verder heb ik nu niets te herinneren, dan dat de present-exemplaren, waaronder er zijn, die eene verre reis zullen doen, een veertien dagen in mijne handen moeten zijn, aleer de anderen in den handel gebragt worden.

Ik heb de eer mij met alle achting te zijn

UWEd. DWDienaar
P.R. Feith.

P.S. In de maand mei eenige dagen van huis gaande, zal het mij aangenaam zijn voor den achtsten van die maand de present-exempl. te ontvangen, immers indien zulks UEd. mogelijk is.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar, / Boekdrukker / te / Leeuwarden. / *Franco*.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-94.

48. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 10 mei 1839

Zwolle d. 10 Mei 1839

WelEdel Heer!

Ik heb de presentexemplaren wel ontvangen en zegge UEd. dank voor de naauwkeurigheid en netheid, waarmede deze zaak volbragt is. Ook keure ik zeer goed, dat de algemeene verzending met 1° Junij geschiede en zal daarna UEd. opgaaf van kosten te gemoed zien.

Of ik van de uitgaaf mijner rijmelarij genoeg zal inoogsten? Mijnheer Suringar! dat is, vooral in ons land, moeilijk a priori te bepalen; maar zeker is het, dat ik daarop niet rekene.¹ De Dacostianen², Van der Hoopianen³, en een heir van Anen hebben sinds eenige jaren er zich op toegelegd, om mijnen vader aan te vallen en met smaad te overladen, en de zoon maakt geen de minste aanspraak, om beter, dan zijnen vader behandeld te worden. Zijn doel was slechts, om een klein *memento* op de wereld natelaten en dat doel zal ik altijd bereiken.⁴

Hoogachtend

UWEd. DWDienaar

PRFeith.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar / Boekdrukker / te / Leeuwarden. / *Franco*.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-95.

1. Pieter Rutger had gelijk, de reactie in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* (1840, 175-177) was zuinig. Met constateerde vooral de dichterlijke invloed van de vader, en in plaats van 'hoogen gloed' weerkaatsten de gedichten 'zachte glans'.
2. Isaïc da Costa (1789-1860). Da Costa was een leerling van Willem Bilderdijk. Hij werd vooral beroemd, of berucht zo men wil, door zijn conservatief geschrift: *Bezwaren tegen den geest der Eeuw*. (Knuvelde, *Handboek*, 338-343. Buijnsters, *Tussen twee werelden*, 269).
3. Adriaan van der Hoop (1802-1841). Romantisch schrijver en vereerder van Isaïc da Costa en Willem Bilderdijk, maar ook strijdvaardig criticus (Knuvelde, *Handboek*, 325-331. Huygens, *Tollens*, 204-207).
4. Het dichtwerk van Pieter Rutger werd in de *Zwolsche Courant* van 28 juni 1839 voor drie gulden en zestig cent te koop aan geboden.

49. Brief van P.R. Feith aan G.T.N. Suringar, 19 Junij 1839

Zwolle d. 19 Junij 1839.

WelEdel Heer!

Ik maak gebruik van het vriendelijk aanbod, mij door den Heer Sminia gedaan, om een brief naar Leeuwarden wel te willen meenemen, ten einde UEd. voor het bedrag van deszelfs mij op d. 8 dezes toegezonden Rekening een wissel op de Heeren de Lanoij & zn. te Amsterdam, groot f 887-81 1/2 toe te zenden.¹

Na verloop van eenigen tijd zal het mij aangenaam zijn een van UEd. te vernemen, of de uitgaaf nog al aftrek heeft; inmiddels de eer hebbende met achting te zijn

UWEd^s. DWD
Dienaar
PRFeith.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / den Heere G.T.N. Suringar, / Boekdrukker / te / Leeuwarden.

Vindplaats: Amsterdam UB, FA Suringar, BSu 17-93.

1. De heren Sminia en De lanoij & zn. heb ik niet getraceerd.

Album amicorum

In alfabetische orde staan de naam van de persoon, en de datum en de plaats van inschrijving genoteerd.

Anoniem¹

A. Ampt, Den Haag, 24 maart 1805

B. Bekker, Groningen, 27 september 1792

J.W. Berg, Leiden, 17 juni 1794

A. Brand, Leiden, 8 april 1797

D. Bruun, z.p., z.j.

H. Budde, Rotterdam, 5 november 1794

P. Chevallier, Groningen, 20 juni 1792

Johanna Constantia Cleve, Den Haag, 7 oktober 1815

I.H. Coster, Almelo, 3 augustus 1815

A.M. ten Dall, Den Haag, 8 juni 1796

A.J. Deiman, Leiden, 9 mei 1795

A.P.J. Drabbe, Leiden, 16 mei 1795

G.D.W.A. Drabbe, Leiden, 16 mei 1795

Elise Feith, Dusseldorp, juni 1838

H.E. Feith, Den Haag, 1 september 1796

H.O. Feith, Zwolle, 22 november 1795²

L.R. Feith³, z.p. z.j.

M.G.J. Feith, Boschwijk, 26 juli 1797

R. Feith, Boschwijk, 27 augustus 1791

O. Feith-Groenveld, Boschwijk, 9 juli 1807

J.E.W. van Gesseler, Groningen, 20 april 1793

J.A. Gomar, Zwolle, 14 augustus 1838

L.J. Greve[n], Boschwijk, 8 juli 1807

Jacobus Groeneveld, Den Haag, 6 april 1812

Octavia Grosse, Zwolle, 24 april 1794

M.C. van Hall, z.p., 27 april 1839

W.D. van Halsema, Groningen, 15 juni 1793

F.A. de Hartogh, Den Haag, 7 december 1809⁴

W.J.C. van Hasselt, Amsterdam, 8 februari 1840

M. van Hey^h Bosel, Groningen, 28 september 1792

G. Helmich, z.p., 1812

H. Hesselink, [Almelo], 3 december 1817

O.R. van Ideckinge, Lommerijk, 18 juni 1793
 J. Immerzeel junior, Rotterdam, 21 juni 1824
 Hemma Jansen, Leiden, 27 [oktober?] 1795⁵
 H.C.K., Groningen, 22 september 1792
 R.G. vande Kasteel, Den Haag, 5 april 1812
 [?] Keiser, Groningen, 8 september 1792
 J.C. van der Kemp, Den Haag, september 1808
 S.T. Knoop, Zwolle, 10 augustus 1838
 G. Knoops, z.p., augustus 1791
 J. Koning, Amsterdam, 16 oktober 1829
 B.J. Kronenberg, Leiden, 12 oktober 1794
 T. van Limburg, Den Haag, 24 september 1808
 A.M. Moens, Zwolle, 10 augustus 1838
 H. Meder, Boschwijk, 25 juni 1795
 Petronella Moens, Zwolle, 8 juni 1832⁶
 H. van Muiden, Zwolle, 10 september 1827
 H.F. Münsebroeck, Keulen, 4 juni 1838
 J.G. van Nes, Leiden, 15 mei 1795
 I.L. van Panhuijs, Den Haag, 31 december 1795
 W.F. van Panhuijs, Leiden, 11 juni 1792
 O. van Sandick, Zwolle, 17 mei 1825⁷
 Onno Swier van Sandick, Den Haag, 1 januari 1805
 M. Siegenbeek, Leiden, 15 maart 1842
 G. Sweers de Landas, Leiden, 16 mei 1795
 Z. Tijn, Zwolle, 8 september 1794
 A.C.W. Tijn - de Raadt, Zwolle, 8 september 1794
 J.H. Tobias, Zwolle, 4 maart 1841
 H. van Ulsen, Zwolle, 20 augustus 1791⁸
 J.C. van Veen, z.p., 22 mei 1794
 Jacobus Visser, Den Haag, 4 november 1802
 [?] van Walre, Haarlem, 29 juni 1832
 W.H. Warnsinck B.Z., Zwolle, 21 juni 1827
 A. Willet, Leiden, 15 mei 1795
 Jan van Woestenbergh, Slot Honselerdijk, 28 augustus 1807
 J.W. Yntema, Amsterdam, 31 mei 1827

Aantekeningen:

Vindplaats: particulier bezit.

1. Twee ongesigneerde waterverf tekeningen en een knipsel (vergeet mij niet).
2. Grafmonument.
3. Aquarel (ijstaferaal).
4. 'Op den dag van Uw eerste voorzitting in de vergadering van K.S.G.V.'.
5. Borduurwerkje.
6. Pieter schreef ook een versje in het vriendenboek van Petronella Moens (Veltman - van den Bos, *Petronella Moens*, 67).
7. Trosje bloemen.
8. Aquarel.

Rhijnvis Feith (1753-1824)

Dit zijn brieven die niet opgenomen zijn in de door mij reeds eerder uitgegeven correspondentie van de dichter, *'Zo als men aan gemeenzaame vrienden gewoon is te schrijven'*.

Het nummer tussen de rechte haken geeft de plaats aan waar de brief in de hiervoor genoemde correspondentie van Feith had moeten staan.

1. [4.1] Brief van Kunstliefde Spaart Geen Vlijt aan R. Feith, 29 januari 1780

Aanmerkingen / der / Bestuurderen des Genootschaps / op het Dichtstuk, / getijld: / Het genoegen van een gelukkig Huwelijk / ontworpen door / Mr. R. F.

Onze aandacht valt zeker op de drie eerste coupletten van dit Dichtstuk, de Dichter gelieve eens te overwegen, of de woorden daar in voorkomende, niet sterker klinken dan dat zij de zaaken uitdrukken, die door het verstand dienen begrepen te worden, hoe kan men volgens het 3de Coupl. zich zinnelijk voorstellen dat een schilder, staande in een klaverwei, met verw, die hij al kusschende van de wangen eener maagd geleet heeft, *het Saffieren firmament beschilderd* met een tekening van het zalig echtverbond?

Coupl. 4 Regel 3 *mist* voor *mischt*.

Reg. 5, 6. zijn deeze denkbeelden wel natuurlijk en eenvoudig genoeg. voor *Cherubinnen* liever *Cherubijnen*.

Coupl. 6.

Reg. 2. *Simpel*. wij zouden alzo lief dit woord vermijden, bij voorb. *verborg zich onder 't kleed* enz.

Coupl. 7.

Reg. 2. *uw glans*. waarschijnlijk een schrijffout, voor *zijn' glans*.

Coupl. 9.

Reg. 3. *Stikken*, is dat een verbum activum?

Coupl. 12. *op iemands treeden een paradijs en een heilzee scheppen*. De Dichter gelieve deeze uitdrukking eens na te denken.

Kunstliefde spaart geen vlijt

uit onze

vergaderinge

den 29e van Louwmaand

1780

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag GA, Archief KSGV, inv. nr. 46, 58. Opgenomen in brievenboek.

2. [5.1] Brief van R. Feith aan Kunstliefde Spaart Geen Vlijt, 26 februari 1780

26 Feb 1780

WelEdele Heer!

Gebrek aan tijd is oorzaak geweest, dat ik op de aanmerkingen van het Genootschap niet eerder geantwoord heb - Thans zende ik UWelEd, mijn dichtstukje over te rug met de veranderingen die ik begreep, dat er in vereischt wierd. Wat de strenge aanmerkingen betreft, ze zijn mij zo voldoende niet voorgekomen; Wat de eerste drie coupletten betreft, het Genootschap gelieve eens te overwegen of zijn aanmerking niet te veel bewijze? Zij is mijns bedunkens ingericht tegens het *geheele schilderen in de Poezy*, zo dra men daar bij fingeert. Inmiddels zijn de Fransozen, in dit vak onze Leermeesters, ons hier allergelukkigst in voor gegaan; en hoe munt bij onze Nederlanders Hoofd en zijne gezangen¹ hier overal bijna in uit? *Kan men zich zinnelijk voorstellen enz.* zegt het Genootschap - maar kan men zich zinnelijk voorstellen wanneer men een maagd kusch, dat men *roozen van haare kaaken plukt?* om van duizend andere voorbeelden korthedshalven te zwijgen. Men zie den geheelen Dorat², dien geestigen schilder der schoone Natuur, na, om op ieder bladzij een nieuw voorbeeld te vinden. De aangehaalde gezangen van Hoofd zijn al te bekend, dan dat ik aan een Genootschap van wiens kunde men zo veel doorslaande blijken reeds gezien heeft, hier een proeven zou moeten opgeven. Hier komt bij dat ik de voortreffelijkheid het zalig echtverbond in mijne drie eerste coupletten willende aanduiden, niet zeer - of liever in 't geheel niet zie op *wat gebeuren kan, wat mooglijk zij* op de waardij van mijn onderwerp - wilde men het zalig echtverbond deren geen penseel was waardig hier toe gebruikt te worden of 't moest Diones hair of uit o Hymens wiek gemaakt zijn³; geen verf of zij moes[t] van de wangen eener Maagd onder 't kusschen gelept zijn; geen doek a[an] 't firmament - dat het firmament door Dichters van alle talen hi[er] toe meer dan eens gebruikt zij, acht ik het Genootschap weder al bekend te zijn, dan ik zijne aandacht hier langer mede op z[ou] houden.

Coup 4 Reg. 5. 6. zien weder op de waardij van mijn onderwerp. Onze be[roemdste] Dichters hebben ook deeze *figuren* gebruikt, zo wel als *Cherubinnen* voor *Cherubijnen*. Men hoore Smits⁴ en zijne nagel. Ged. in de voortreffelijke Ode: *Huwelijkstrouw aan den Heer Vollenhoven*, juist mijn geval.

Indien een Geest van 's Hemels hooge tinnen,
 Mij goudt en purper bragt,
 En een sneeuwitte veêr der vlugge Cherubinnen,
 Op dat ik een Godin zou malen, naer mijn magt;
 &c.

Coup 6 reg. 2. Ik vinde in *simpel* hier een' bijzonderen nadruk; ik geve het hier tot *epitheton* aan het kleed van zulk een min daar geen andre drift hoe genaamd onder schuilt; 't is zo eenvoudig dat het straks, op 't eerste aanzien, voor dat der min erkend wordt. Maar mooglijk heeft het Genootschap iets tegen het woord als woord. Echter wordt het ook van onze beste Dichters gebruikt: om onder veelen weder een' aantehalen, beroep ik mij op den zelfden Smits *nag. Ged. Tafereel der Wraekzucht*, daar hij dus aanheft:

O Gij die, rein van hart en nedrig van geweten,
 In een zachtmoedigheid, een *simple* Duif gelijkt; &c.

Coup. 9 Reg. 3. *Stikken* is bij mij een verbum activum; ook, zo ik mij niet bedrieg, bij Kiliaan.⁵

Coup. 12. Ik zie hier geene zwarigheid ter waereld in. Mijn wensch is, dat de zegenrijke Vreede alle

hunne wegen tot een Paradijs make, tot eene heilzee make! Men moet hier niet aan de *figuur* blijven hangen, zeker nooit zal de Vrede een Paradijs voor iemands voelen scheppen, maar wel twee jonge Liederen die door den echt verbonden zijn, en het genot der zalige Vrede smaken, zo veel heils doen toevloeien, dat ze hunne woning met geen Paradijs zouden willen verwisselen - of liever dat die een waar *Paradijs zij, een bronwel van vermaak, een heilzee zonder klippen*. Wilde men aan de figuren blijven hangen, wat zou er worden van een voortreffelijk couplet van Trip?⁶

Ik stak te met
De boet-trompet
Tot Nedelands bekeering,
Maar bleef gevoelloos in mij zelf,
Een orgelspel in 't kerkgewelf,
Een Echo zonder ziel, een uithangbord van lering.

Ik heb hier niets meer bijtevoegen, mijn Heer! dan mijne onderdaanige Groetenissen voor bēi de Heeren Spaan⁷, en de oprechten verzekering, hoe ik de eer heb met waare achting te zijn,

WelEdele Heer!

UWelEd: DW Dienaar

R. Feith

Zwolle

den 26 Febr:

1780

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 tot en met 4 beschreven.

Vindplaats: Den Haag GA, Archief KSGV, inv. nr. 46, 40.

1. P.C. Hooft (1581-1647). Mogelijk doelde Feith op Hoofts *Emblemata Amatoria*.
2. Jean Dorat (1508-1688). Rond deze Franse graecus formeerden zich de dichters van de Pléiade.
3. Dione was een van de vele geliefden van Zeus, en uit deze bronst werd Aphrodite geboren. Hymen was de god van het huwelijk. Hij wordt veelal afgebeeld als een forse knaap met een huwelijksfakkel in de hand.
4. Dirk Smits (1702-1752). Dirk was vooral bekend om zijn kleine lyriek. Feith was een bewonderaar van deze Rotterdammer (NNBW 3, 1187-1188. Streng, 'Zo als men', brieven 41 en 43)
5. Cornelis Kiliaan (ca. 1530-1607) Schrijver van een ethymologisch en Latijns-Nederlands woordenboek: *Etymologicum teutonicae linguae, sive dictionarium teutonico-latinum*.
6. Lucas Trip (1713-1783). Amsterdams regent en dichter (NNBW 10, 1054-1055).
7. Johannes Spaan (1720-1789) en Reinier Spaan (?-?). Actieve leden van KSGV (Singeling, *Gezellige schrijvers*, 317).

3. [5.2] Brief van R. Feith aan N.N., 2 maart 1780

WelEdele Gestrenge Heer!

Het genoegen eener gulle en patriottische Vriendschap die ik te Haarlem bij gelegenheid der laatst gehouden algemene vergadering onzes Oecon. Taks¹ genoten hebbe, staat nog al te levendig in mijn hart geprent, dan dat UWelEd. Gestr. het aan vergetelheid zou moeten toeschrijven, dat ik niet eerder op deszelfs letteren van den 24 Dec. des voorledenen jaar geantwoord heb. Ik heb vooreerst moeite gehad om onzen speldemaker te doen begrijpen, dat de monsters die ik van hem vorderde niet voor speldemakers geschikt waren, maar voor Heeren Leden des Oec. Taks die ze ter goeder trouw ontvingen en al te zeer met het *algemeen* Patriottisch oogmerk bezielde waren om ze aan Speldemakers in hunne plaatsen ter hand te stellen. Gij begrijpt ligt, mijn Heer! dat de man vreest, dat andere Speldemakers hem in het behalen der premie voor zullen komen en waarlijk niet zonder reden:

Zij zullen ze, meent hij vast zo goed niet maken voor minder prijs; maar *dat zo goed* kan een onkunsige niet onderscheiden: als onze Zwolsche Baas, bij voorbeeld, ze een half stro breed korter maakt, dan wint hij zo veel op 't koper; dat hij een douzijn van sommigen wel 3 stuiv. beter koop kan geven. Hoe onaangenaam zou het in middels zijn, dat een ander, door den prijs een penning lager te stellen, welke penning nog van de intrisique waarde der spelden afgenomen is, den praemie behaalde.

Hier kwam in de tweede plaats bij, dat ik de hier bij gaande *monsters* niet ontvangen heb, dan voor dat het water reeds toe lag, en dus in de onmogelijk gesteld was van ze UWelEd. Gestr. eerder te kunnen zenden.

'Er zijn drie proefjes; een voor UWelEd. Gestr. een voor den Heer Berkhout² en een voor Proff:^s Monchij³ te Rotterdam. De prijs, en al wat 'er verder bij dient geweten te worden, staat onder de spelden op elk briefje: alleen heeft mij Pothof nog verzocht te melden, dat de koppen van zijn spelden beter zijn dan die der Engelschen. Zo hij ze met de Engelschen egaal maakt, kan hij ze 3 a 4 Stuiv. op het douzijn - minder geven. - Zo UWelEd. Gestr. na deeze monsters geëxamineerd te hebben, 'er eenige provisie van geliefd optedoen, verwacht ik deszelfs nadere orders.

Hoe hartelijk graag wenschte ik nu aan UWelEd. Gestr.: tweede verzoek omtrent ons werkhuis te kunnen voldoen. Dan dit is bij nader onderzoek mij zodanig uit de hand gevallen, dat UWelEd. Gestr. aan het plan 'er van bijna niets zoud hebben - Inmiddels heeft het nog eenig nut - Wat ik 'er van weet of magtig heb kunnen worden hoop ik UWelEd. Gestr. in persoon mede te delen over een groote zes weken, wanneer ik te Leijden zijnde, mijne Patriottische Vrienden van Delft een visite denk te geven.

Niets blijft mij overig dan om UWelEd. Gestr. vriendelijk met mijn te verzekeren, hoe ik des eer heb met waare hoogachting te zijn,

WelEdele Gestrenge Heer!

UWelEd. Gestr: DWdienaar

R. Feith

Zwolle

d. 2. Maart,

1780.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 tot en met 3 beschreven.

Vindplaats: Delft GA, Archief van de Oeconomische Tak, inv. nr. 19.

1. Rhijnvis Feith was lid van de Zwolse afdeling van de Oekonomische Tak te Zwolle, en was zelfs een tijd secretaris.

2. Willem Hendrik Berkhout (1745-1809). Regent te Delft (*NNBW* 4, 139-140).
3. Salomon de Monchy (1716-1794). Professor in de geneeskunde te Rotterdam (Van der Aa, *Biografisch woordenboek*).
4. Mogelijk Derk Pothof. Hij was speldemaker te Zwolle en hij reageerde in 1800 namens de Zwolse speldemakers op de enquête van het Bataafse Bewind (Engelen, *Fabrieken*, 153-154). De speldenmakeij was een belangrijke industrie voor Zwolle. Een groepje Zwolse notabelen bezocht in 1777 een speldenfabriek in Aken (Streng, *Naar Parijs*, 32).

4. [11.1] Brief van Kunstliefde spaart geen vlijt aan R. Feith, 7 oktober 1780.

Aanmerkingen / der / Bestuurders des Genootschaps, / op het dichtstuk, / getijeld: / Ode / aan den / Mensch, / ontworpen door / Mr R.F.

Ode Is het volstrekt noodzakelijk, of uit eenigen hoofde raadzaam, dat wij dit woord het Burgerrecht geven in onze taale? indien men het woord van *Lierzang* vermijden wil, om dat men thans niet meer op de Lier zingt, blijft er evenwel nog *zang* en *gezag* over; *Ode* is althans geen nederduitsch woord in oorsprong, en tot nog toe ook maar zeldzaam van een' of ander dichter in onze taal gebruikt.

Regel 4 *bogen*, wij keuren dit woord niet geheel af met *Huijdecoper*, *Pr. bl 250*.¹ maar zeker is het echter datmen het spellen moet met dubbele *oo. boogen*, indien men daar mede ook *booge arcus* spellen wil, gelijk hier geschied Reg. 28; de enkele *O* voegt aan beiden *Zie Ten Kate 1ste Proeve, op Buig, bladz. 112*.²

Reg. 9 *Doorlugtige Niet; geringe kracht!*

De laatste uitdrukking schijnt ons zoo gelukkig niet als de eerste - de tegenstrijdigheid, die er de Dichter waarschijnlijk, in heeft willen bevatten, wordt geheel niet gevoeld.....

Reg. 12 *Ontleden*. Het gebruik heeft de Spreekwijs, van *een mensch te ontleden*, zoo doorgaand gehecht aan de oefeninge des Snij-kamers, dat men hier, tot afkeering van dat ontijdig denkbeeld, veiligst een ander woord gebruiken mogt.

R. 13 *Zegepraalt. liever zegeviert. zie Kluit Zelfst. Naamwoorden*.³

R. 16. *Daar boeit uw vuist d'onsterflijkheid.*

In een' zang, als deeze, past gewis verhevenheid, maar draaft deeze regel niet wat al te hoog? in welke zin kan immers 's menschen hand onsterflijkheid *boeien*?

R. 26 *Schoeit stoute wieken aan uw roekloos denkvermogen* de Dichter overweege of dit niet wat te Hyperbolisch zij. is *Schept* ook beter.

R. 39 *de Deugd verdrijft dien schijn-straks ziet gij haar* gespeelde. om dubbelzinnigheid te vermijden, en te zorgen dat men niet de gespeelden der deugd verstaat, kon men misschien schrijven

De deugd spreidt glans / licht de wellust vlucht met haar gespeelen.

R.58 *verpozen. schrijf verpoozen.*

Reg. 63. *drogen.. S... droogen.*

NB. *bedroogen* op *oroogen* rijmt niet.

R. 68. *heten. 'S.... heeten.*

R. 116. *Uw zelven. S..... u zelven.*

R. 118. *deren... S...deeren.*

R. 119. *verkeren. .s...verkeeren.*

R. 120. *Een Engel zijn! liever: als de Engelen zijn!*

op veele plaatsen is verzuimd de inkrimping der woorden aan te duiden: *Schepselen, onsterfelijkheid zilveren*, enz.

deze weinige aanmerkingen hebben wij nodig geoordeeld op eenen zang te maaken, die allezins eer doet aan de gewoone levendigheid van verbeeldingskracht en verhevenheid van denk en schrijfrant des Dichters, en achten hem de plaatsing in eenen volgende Bundel overwaardig.

uit onze vergaderinge Kunstliefde spaart geen vlijt.

Den 7^e van Wijnmaand

1780.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag GA, Archief KSGV, inv. nr. 46, 65. Opgenomen in brievenboek.

1. Balthazar Huydecoper (1695-1778). Dichter en letterkundige. De verwijzing is naar zijn *Proeve van Taal- en Dichtkunde, in vrijmoedige aanmerkingen op Vondels vertaalde Herschepping van Ovidius* (Schaik, Balthazar Huydecoper).
2. Lambertus ten Kate (1674-1731). Huisonderwijzer en taalkundige (NNBW 5, 295-296).
3. Adriaan Kluit (1735-1807). Hoogleraar welsprekendheid in Amsterdam, en Grieks en geschiedenis en oudheidkunde in Leiden (NNBW 3, 696-698).

5. [11.2] Brief van R. Feith aan Kunstliefde spaart geen vlijt, 25 november 1780

1780

WelEdele Heer!

Indien de vergadering van 't Haagsche Genootschap haaren vastgang gehad had dus, toen ik laatst in 't Hage was, zou ik mondeling met de Heeren over de aanmerkingen op mijne Ode gesproken hebben - dan hier in verhinderd zijnde, zende ik mijn vers thans aan U te rug, mijn Heer! met die veranderingen er in, die ik na rijp beraad, en op het verlicht oordeel der Heeren Beoordeelaaren, nodig gerekend hebbe. Over den titel heb ik met u mondeling gesproken. De Duitschers verkiezen Ode boven zang of lierzang, vooral voor zeker soort van lierdichten, en onze beste nederlandsche schrijvers en Dichters volgen thans dit voorbeeld. Men zie slechts de Theorie van Riedel door van Alphen uitgegeven¹, de verhandelingen van den Heer Cortius achter de Dichtkunst van Aristoteles geplaatst², en verscheiden Dichtstukken, van de Heeren van Alphen³, van den Berg⁴ enz. na, hier van overtuigd te worden.

Geringe Kracht achter *doorluchtig Niet!* geplaatst, en dan het geheel verband van dit Couplet maken, mijns bedunkens, de tegenstrijdigheid hier ruim zo zichtbaar, als in de voorgaande uitdrukking.

Ontleden is hier wel degelijk met opzet gebruikt. Het anatomisch denkbeeld is hier ver van ontijdig te zijn. Het oogmerk is om den mensch *moreel* te ontleden, even als zulks Physicq op de snijkamers geschiedt.

Daar boeit uw vuist de onsterfelijkheid. In welke zin kan immers 's mens. de onsterfelijkheid boeien? vragen de Heeren Beoord: Het antwoord schijnt makkelijk toe - De man van Genie, het oorspronkelijk Vernuft be[geert] onsterfelijkheid; zij zal hem niet ontsnappen; en het woord *boeien* om aan te duiden, dat alle pogingen van den Nijd ze hem niet ontruikt, hij dwingt ze, hij boeit ze aan zijnen naam.

Schoeit stoute wieken &c De Hovaardij doet den mensch met zijne geda[chten?] in het oneindige klimmen. Hebben de Dichters het verstand, daar is het zo te vliegen, reeds niet voor lang wieken

gegeven? - of legt het al te Hyp[erbool] in schoeit? dit vinde ik in de zin van *aanbinden* bij onze beste Dichters *Der Deugd verdrijft dien schijn - straks ziet gij haar gespeelen*. Ik hebbe a[lles] aangewend om deezen regel te veranderen - dan het is mij behoudens beeld, onmogelijk geweest - de opgegeven regel stoot vreeslijk door dat de op Wel - lust valt. Dan bij nader overweging heb ik begrepen dat over 't geheel zo duidelijk was, dat niemand ligt mijn idé hier verkeerd begrijpen.

Al het overige heb ik veranderd - voor *Syreeneis* Pag. 5. reg. 2. verk[ieze] *Cireies* hier staan de *zwijmelwijn* en *het bed van roozen* oneindig

De laatste regel moet zijn zo als ik hier nu verandert heb.

Zo in mijn origineel staan, dan bij verhaaste afschrijving heb ik *gelukkig een Engel* geschreven.

Na zeer veel Complimenten verzocht te hebben aan alle [Heeren] van 't Haagsche Genootschap, die ik de eer hebbe te kennen, blijve ik met de zuiverste hoogachting,

WelEdel Heer!

UWelEd.s D W dinaar

Zwolle

R. Feith

d. 25 Nov.

1780

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 tot en met 3 beschreven.

Vindplaats: Den Haag GA, Archief KSGV, inv. nr. 40.

1. Hieronymus van Alphen (1746-1803). Bestuurder en dichter. Hij bewerkte werk van voornamelijk F.J. Riedel tot *Theorie der Schoone Kunsten en Wetenschappen*. Het boek kwam uit in 1778 (Buijnsters, *Hieronymus van Alphen*, 113-140).
2. Niet kunnen traceren.
3. Zie noot 1.
4. Ahasverus van den Berg (1733-1807). Predikant en alom aanwezig in letterenland (Bosch, *En nooit meer*, 173-211, 311-319).

6. [36.1] Brief van Kunstliefde Spaart Geen Vlijt aan R. Feith, 2 november 1782

Aanmerkingen / Der Bestuurders Des Genootschaps / op het Dichtstuk; getijld: / De weldaadige Almagt, / ontworpen door / Mr. R. F.

Regel 8 *Zij juicht-maar siddert niet*

Deeze regel drukt volmaakt het tegendeel uit van de eerste,

Daar greep een *siddring* den Dichter aan, en hier juicht zijn ziel-maar *siddert niet*. Zo de ziel niet meer siddert, om dat zij Gods mogendheid beschouwt met het eigen Oog, waar mede zij Jesus ziet, is het oppositum zeer fraai, doch dan zou de Dichter dit zijn fijn gevoel mogelijk iets duidelijker kunnen uitdrukken met deze geringe verandering:

juicht nu - maar siddert niet.

anders zou het woord *siddring* in de eerste regel kunnen veranderd worden in *beving*, om door

een climax te verkrijgen en het *siddren* in regel 8 zo veel te sterker te doen doorstralen.

Regel 20 *zinkt eindloos dieper nêr.*

eindloos vindt men ook in regel 1?. beproef:

zinkt onherstelbaar nêr.

Dan vermits het woord *dieper* staat in tegenoverstelling van het hoog op stijgen van het Stof, zou het contrast mogelijk sterker kunnen zijn in dezer voegen

*Het Stof stijgt hemelhoog! maar 't Englenheir gezonken
stort eindloos dieper nêr.*

Uit onze vergaderinge Kunstliefde spaart geen vlijt
den 2den van Slagtmaand
1782.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag GA, Archief KSGV, inv. nr. 46, 84. Opgenomen in brievenboek.

Jan Matthijs van Rhijn (1791-1860)

Opwindend was het leven van Jan Mattijs van Rhijn niet, zijn ambtelijke carrière verliep gladjes. Dat hij hier een plaats heeft, dankt hij aan zijn album amicorum. De meeste inscripties dateren uit zijn Deventer studententijd. De opmerkelijkste bijdragen zijn de brief en het gedicht van de blinde dichteres Petronella Moens

Literatuur: Seekles: 'Rhijn, Jan Matthijs van'.

Brief**1. Brief van P. Moens aan J.M. van Rhijn (kort voor 27 juni 1832)**

[In andere hand] Ontv. 27 Juny 1832

Weledelen Heer en Hooggeachte Vriend!

Dankbaar voor de eer om myn naam in den rei uwer vrienden te mogen teekenen, biedt ik u het beschreven albumblaadje waaruit gy de taal van myn hart zult verstaan vriendschaplyk aan. Ik houde my overtuigd dat onze vriendschap op hoogachting gegrond is, van myne zyde is dit waarlyk zoo, ik durf dan ook vertrouwen dat onze vriendschap voor meer dan eene wereld gevestigd is. Toevallig had ik juist een paar exemplaren van het dichtstuk / dat gedurende het ongelukkig huwelyk tusschen de Noordelyke en Zuidelyke Nederlanden gesloten / te Gent met goud bekroont is; mag ik u een daarvan aanbieden? en tegelyk verzoeken Mevrouw uw beminde van myn oprechte hoogachting en vriendschap te verzekeren, na toewensing van het bestendigst heil, teeken ik my¹

Wel Edelen heer! Uw dienaressen en Vriendin
[Met potlood] PMoens

Aantekeningen:

Vindplaats: HCO FA Gelderman, inv. nr. 598.

1. Petronella Moens. Het gedicht *De koophandel, beschouwd als een voornaam middel van voksbeschaving* werd in 1824 bekroond door de Maatschappij van Taal- en Letterkunde te Gent (Veltman-van den Bos, *Petronella Moens*, 84, 453).

Album amicorum

Het album bestaat uit losse blaadjes. Veelal volstond men met overschrijven van bestaande poëzie. Hier wordt dan ook volstaan met een alfabetische opsomming van de namen van de inschrijvers, de plaats en datum, waarbij de Romeinse datering is gemoderniseerd. Er is een uitzondering op deze regel: de bijdrage van Petronella Moens is een volledige transcriptie.

Op het eerste blaadje een tekening: Drie putti staan op een console gegroepeerd rond een ovaal schild waarop de tekst: *Fide sed cui vide* (vertrouw, maar zie toe wie gij vertrouwt).

R. Adriani, Deventer, 12 mei 1810

Bicker [Caarten], Zwolle, 22 december 1832¹
 Cato van Boelens, z.p., z.j.
 F.W. van der Borch, Deventer, 12 april 1810*
 Alberdina van Calcar, Deventer, 30 juli 1810
 B. van Calcar, Deventer, 20 oktober 1810²
 L. Chernac Slichtenbree, Deventer, 18 mei 1810*
 Croiset, Zwolle, 23 maart 1837
 Van Deen, z.p., november 1835
 S. v. Delden, Deventer, 3 oktober 1810*
 J.H.Ham, Mattaram, 10 april 1816³
 M.E. Houck, Deventer, 22 juni 1810*
 J. Meulman, Batastein, 12 september 1833

P. Moens

Hem, roem ik die mag zegevieren
 Op 't slagveld, waar zyn heldenmoed
 Hem onverwelkbare krygslaurieren
 (Met bloed bepurperd) plukken doet.
 'K vereer hem, die met stoute stappen
 Naar wysheid's acht'bren tempel streeft;
 Hem, wien het koor der wetenschappen
 De kroon der overwinning geeft.
 Maar-edler eerloof ziet hy strenglen,
 Hij die door trouw en stille deugd
 Gods oog behaagt, en vleklooze englen
 (Zyn reine hemelwacht) verheugt.
 Gewis-getrouwe pligbetrachting
 Als vader, vriend, en echtgenoot
 Heeft aanspraak op de heiligste achting:
 Die edle mensch, is waarlyk-groot.
 Van Rhijn! geen vriendschap is verganklyk
 Die zich op zulk een achting grond:
 Van afstand, noch van tyd afhanklyk
 Bezeeglen wy, dan ons verbond.
 Uw kunstmin blyve ondoofbaar gloeijen.
 God zegene U, en 't lief gezin;
 Uw huislyk heil, moet glansryk bloeijen,
 Dit brave vriend' wenscht uw vriendin.
 Zwolle den 27 Juny 1832
 [In potlood:] Petronalla Moens

C.A. van Munster Jordens, Deventer, 18 april 1810*
 E. Nilant, Zwolle, 8 augustus 1813⁴
 L. Nilant, Nijmegen, 23 juli 1813⁵
 J. Panneboeter, Deventer, 24 januari 1811*
 J. van de Poll Jz., Gr: Weng:, 1 juni 1837

Rechteren, Zwolle, 6 februari 1835
 Rudolf Florentius van Rhijn, z.p., 19 juli 1813⁶
 D.N. van Rhijn, Mattaram, 4 mei 1810
 R.R. Roijer, Groningen, februari 1810
 G. Schouten, Deventer, 1 juni 1810*
 D. Spree, Deventer, 21 juli 1810*
 J.L. Sterke, Deventer, 1810*
 P: Wicherlink, Deventer, 1 augustus 1810

Aantekeningen:

Vindplaats: HCO Familiearchief Gelderman, inv. nr. 598.

* Student te Deventer.

1. 'Bij mijn vertrek naar s'Hage'.
2. De inschrijving is van een vrouw.
3. 'Bij mijn vertrek naar Batavia'.
4. In potlood: 'die in 1818 huwde met Mr. J M van Rhijn'.
5. 'Op reis naar Frankrijk als garde d'honneur'.
6. 'Geschreven de avond voor mijn vertrek [...] als garde d'honneur'.

Lubbertus Rietberg (1783-1826)

Lubbertus Rietberg was notaris en dichter te Zwolle. Hij adoorde Rhijnvis Feith als zijn leermeester en wandelde in diens dichterlijke voetsporen. De jong gestorven Rietberg heeft vier bundels dichtwerk op zijn naam.

Literatuur: Streng, *Het is thans*, passim.

Brieven**1. Brief van L. Rietberg aan H.W. Tydeman, 9 oktober 1813**

Weled: en Hooggel: Heer!

Aangenaam was het my den brief van UEd.¹ en den heer van Kampen van den 1sten Oct: l:l: te ontvangen, en daaruit te zien, dat de schoone bloemen van onze Hollandsche letterkunde niet geheel door onze landgenooten versmaad worden, en er nog kundige mannen gevonden worden die de Nederlandsche zanggodinnen in hunne bescherming nemen.

Ik heb de poëzy altyd alleen om haar zelve bemind, en beoeffen haar daarom, zoo veel myne bezigheden zulks toe laten, nog dagelyks. Schoon ik het vast voornemen genomen had, om geene verzen hoegenaamd uitgegeven zoo lang de drukpers niet volkomen vry zoude zyn, en ik denk hierin, wat myne meer uitvoerige dichtstukken betreft, ook woord te houden.

Daar ik echter, als een waar Hollander, het van mynen plicht reken om ook myne geringe pogingen aan te wenden tot het ophouden van den roem onzer zoo schoone letterkunde, en ik daartoe door uwe heusche uitnoodiging allen lust in my gevoele, zende ik U hiernevens twee losse stukjes uit myne portefeuille, ten einde dezelve, (zoo Gy ze die eer waardig keurt) in uwe Mnemosyne te plaatsen. Met hartelyk aanbod om, zoo dezelve gevallen mogten, U van myn kant al dat geene toeteschikken, hetwelk ik als zoodanig geschikt voor uw werk oordeele.²

Zoo Gy echter met der tyd, een fragment van een meer uitvoerig dichtstuk verlangt en de censuur niet zoo sterk is, zal ik U zooiets insgelyks suppediteren, nadien ik uwe pogingen ten vollen ter harte neem en uw edel doelwit pryzen.

Ik neem de vryheid deze aan UEd. te adresseren, met verzoek om met de nevengaande stukjes te doen, hetgeen Gy daarvan zult noodig oordeelen en te zorgen dat dezelve, gedrukt zynde van taal en drukfouten gezuiverd worden.

My overigens in uwe vriendschap aanbevelende, heb ik de eer my met alle achting te noemen

Zwolle 9 Oct: 1813

UEd: d:w: dienaar

L. Rietberg.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, 3 blanco, 4 adres: WelEedlen Hooggeleerden Heer / Den Heer H.W. Tijdeman / Hoogleraar / te / Leiden / *Franco*

Vindplaats: Leiden GA, Tydeman-archief inv. nr. 311.

1. Hendrik Willem Tydeman (1778-1863). Hoogleraar te Leiden (*NNBW* 2, 1461-1464).

2. Zie brief 5.

2. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 20 augustus 1814

Zwolle den 20sten Aug 1814.

Hooggeachte vriend!

Daar ik voornemens was eenige dagen te Amsterdam doortebrengen, had ik gehoopt het genoegen te hebben UEd. een exemplaar van mijn Poëzy in persoon te overhandigen.¹ Dan, dewyl ik hierin verhinderd ben door onverwachte bezigheden, haast ik my er een aan Ued. toetezenden, in hoop, dat zulks strekken moge UEd. een gering blijk mijner achting te betoonen, met verzoek om het andere exemplaar aan den Heer Bilderdijk² te willen doen toekomen, dien ik hoop, dat zulks als een geringe hulde aan zijne bekende verdiensten wel zal willen aannemen.

Mij overigens in uwe vriendschap aan bevelende, heb ik de eer mij met alle hoogachting te noemen

UEgestr. dw Dienaar

L. Rietberg.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. L. Rietberg, *Poëzij*, Haarlem 1814.
2. De beroemde Willem Bilderdijk. Hij heeft zich over een enkel gedicht van Rietberg wel positief uitgelaten (Streng, *Het is thans*, 209).

3. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 12 januari 1818

Zwolle den 12 Jan 1818

Weled. Heer!

In antwoord op uwen brief, waarin gij mij uw voornemen aangaande den bewusten Muzenalmanak mededeelt, heb ik de eer U te melden, dat ik gaarne daar toe het een of ander leveren wil. Daar ik echter niet weet in welken trant gij dit werkje gaarne geschreven hadt, zal ik uw prospectus dienaangaande te gemoet zien, niet twijffelende of hetzelfde zal, onder opzicht van onzen waardigen Tollens, dat doel bereiken, het welk gij het mede voor hebt¹

Intusschen noem ik mij met achting

UEd. dw Dienaar.

L. Rietberg.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Het betreft hier de al in de brieven van P.L. den Beer genoemde *Nederlandsche Muzen Almanak*. Hendrik Tollens was naast Immerzeel redacteur van het precieuze jaarboekje. Rietberg publiceerde er een aantal gedichtjes in (Streng, *Het is thans*, 223).

4. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 31 mei 1818

Zwolle 31 mei 1818.

Weled. Heer.

Uw brief heeft mij uit mijnen slaap van vergetelheid gewekt en ik vraag u voor mijne nalatigheid verschoning. Het ging mij, zoo als met het wel meer gaat, van uitstel kwam afstel, en mijne portefeuille lag agter een hoop notariële akten verscholen. Intusschen heb ik haar uit het stof eens weer voor den dag gehaald en het ingesloten versje er uitgescheid. Dunkt onze brave Tollens het de plaatsing waardig, dan zal mij zulks aangenaam zijn. Doch ik ben huiverig om met mijne geringe produkten onder het oog van zoodanige kenner te komen aan wien [ik] mits dezen mijn hartelijke groeten doe.

Schoon ik juist op den tytel van *meester* niet veel pretentie maak, hadt gy mij in uw prospectus ook wel een *Mr* voor den naam mogen zetten omdat ik het toch ben en gy het voor die van de daarop genoemde dichters gedaan hebt.

Overigens wens ik U alle heil met uwen almanak en een gunstig vertier, terwyl ik met achting verblyve

Uw dw dienaar

L. Rietberg.

Zoo er eenige spel of taalfouten in het neven gaande mogten ingeslopen zijn, wees dan zo goed dezelve te veranderen.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

5. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 5 mei 1819

Zwolle, Den 5 Mei 1819

Mynheer!

Reeds 2 jaren geleden heb ik aan de Mnemosyne een versje gezonden, onder den tytel *aan Molly*. Hetgeen de goedkeuring van allen, die ik het voorgelezen heb, heeft weggedragen. Doch Tydeman heeft my gezegt dat zyn collega v. Kampen het wat al te lubriek vond, schoon hy voor zich geensints in dit gevoelen deelde. Daar echter deze beide geleerde heren het hierover oneens waren, is het niet geplaatst geworden. Ik oordeelde dit stukje zeer geschikt voor uwen Musenalmanak, als zynde in den

Anacreontischen maat, en een van myne geliefkoosdste kindertjes, weshalven ik den heer Nierstras¹, die voor eenigen tyd hier geweest is, verzocht heb UEd. te communiceren, dat ik dit versje op UEd. endosseerde, en, zoo Gy er slechts om schryft aan een van beide voormelde redacteuren, zal het UEd. denkelyk wel geworden. Ik zende UEd. intusschen hetzelfde niet, uit vreeze dat die heeren het dit jaar nog plaatsen mochten, en dan waart Gy er mede gefopt, het geen ik wilde voorkomen.

Daar ik evenwel gaarne alles wil toebrengen om, zoo veel myne geringen vermogens toelaten, aan uwen arbeid mede te werken, zend ik hiernevens een ander stukje, in een geheel ander genre, het geen ik hoop dat Gy de plaatsing niet onwaardig keuren zult.

P^s Na myne compl[ementen] aan den Heer Tollens verzocht te hebben blyven ik met achting.

UEde: dw. dienaar

L. Rietberg

P^s verschoon de doorhalingen en veranderingen. Ik heb eenen onveranderlyken afkeer van kopieren, en, zoo er taalfouten in mogten over het hoofd gezien zyn, wees dan zoo goed dezelve te corrigeren.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Johannes Leonardus Nierstras (1796-1828). Burgemeester te Aarlanderveen en dichter (*NNBW* 9, 714).

6. Brief van Rietberg aan J. Immerzeel, 26 juli 1822

Zwolle den 26 July 1822,

Hierneven, waarde Immerzeel! den bewusten bundel, met voorreden en alles, wat er bij behoort. Gy belooft mij eene keurige uitgave en hierop maak ik dan ook staat, alsmede op de 20 exemplaren.

Wat het vignet betreft, hiervan verzoek ik UEd. mij vooraf eene schets toe te zenden. Hetzelve dient *eenvoudig* maar *Goed* en met *Smaak* uitgevoerd te zijn, al het welk ik geheel aan uwe bekende talenten overlaten.

Hoe denkt gij over den tytel? My dunkt: Dichtbloemen van L:R: a:l:m: Phil: & J:U:Dr.

De uitgave moet vooral in groot octavo zijn. En nu wacht ik gerust het eerste staaltje revisie, terwijl ik overigens met achting blyven¹

Uw broeder in Apollo

L. Rietberg.

Verzoeke mij terstond van den ontvangst dezer te schrijven.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag, Nederlands Letterkundig Museum, R 492.

1. Zie ook de brieven 8, 12 en 13. De 'bewusten bundel' werd: *Dichtbloemen*, Rotterdam 1825.

7. Brief van L. Rietberg aan G.T.N. Suringar, 23 maart 1823

Zwolle den 23 Maart 1823

Weled: Heer!

De bewuste zaak is dan nu eindelijk beslist. Ik heb ter nagedachtenis van mynen waardigen vriend en leermeester Feith een gedicht in gereedheid van omstreeks 150 verzen, waarover gy kunt beschikken en hetzelfde in uwen bundel plaatsen. Ik zoude het wel hier nevens zenden, doch daar ik gaarne mijne verzen eenigen tyd laat liggen, om dezelve naderhand met een meer onpartydig oog nog eens natezien, en de uitgave van uwen bundel nog niet zoo spoedig plaats zal hebben, wil ik het nog eenigen tyd behouden. Wees echter stellig verzekerd dat ik u Ed. hetzelfde zal doen toekomen, en dat ik het voor een myner beste verzen houde, als zijnde con amore gemaakt.¹ Intussen heb ik de eer te zijn

U. Ed. dw. Dienaar

L. Rietberg.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / Den Heere G:T:N: Suringar / Voornaam Boekhandelaar / te / Leeuwarden

Vindplaats: Amsterdam, BvBB Suringerarchief, BSu 49-82.

1. Zie ook de brieven 9 en 10.

8. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 13 juli 1823

Zwolle, den 13 July 1823

Mynheer!

Hiernevens heb ik het genoegen UEd. een *Spinnend Moedertje* voor den Muzenalmanak toe te zenden. Schoon het bestje wat oud en praatachtig is, zult Gy haar echter, hoop ik, wel willen opnemen en haar niet op straat laten omkomen. Ik beveel haar alzoo aan uwe zorg en welwillendheid: terwyl ik de eer heb my te noemen¹

Mynheer!

UEd: dw. dienaar & kunstvriend

L: Rietberg.

P:S: Hebt Gy U ook nader bedacht over de uitgave myner verzen? Zoo ja, meldt my dan eens wanneer UEd. dezelve zoudt willen doen in het licht verschynen, en op wat wyze ik UEd. dezelve by gedeeltens het best en veiligst kan doen toekomen.²

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. 'Het spinnend moedertje', in: *Nederlandsche Muzen Almanak* 1824, 118-121.

2. Zie de brieven 6, 12 en 13.

9. Brief van L. Rietberg aan G.T.N. Suringar, 4 maart 1824

Zwolle, den 4 Maart 1824

Weledel Heer!

Ik zou UE gaarne myne toestemming geven tot het plaatsen van myne bijdrage ter nagedachtenis van Feith¹ in uwen bundel, indien niet de Commissie alhier, welke zich insgelyks met eene verzameling onledig houdt, my verzocht had, dit nog niet *stellig* aan UE toetezeggen, maar hiermede nog eenige dagen te wachten nadien zy gaarne eerst nog over een plan delibereren wilde, het welk aan hun was voorgesteld. Welk verzoek ik als stadgenoot niet heb kunnen weigeren.²

Deze brief dient alzoo alleen tot een voorlopig antwoord op dien van U.E. en ik zal U.E. eersdaags nader schryven.

Meldt my eens wanneer U.E. met de uitgave denkt gereed te zyn, ten einde ik (zoo ik aan UEd: verzoek door my, zonder de gezegde commissie voor 't hoofd te stooten, voldaan kan worden) my daarna zoo wat kan schikken.

Intusschen heb ik de [eer te] zijn

U.Ed. dw. Dienaar.

L. Rietberg.

Aantekeningen:

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, 2 en 3 blanco, 4 adres: WelEdelen Heere / Den Heere G:T:N: Suringar / Voornaam Boekhandelaar / te / Leeuwarden

Vindplaats: Amsterdam, BvBB, Suringerarchief, BSu 49-83.

1. Rhijnvis Feith was op 8 februri gestorven.

2. Deze Zwolse uitgave ging niet van een leien dakje, en uiteindelijk zag Rietberg van plaatsting af (Streng, *Het is thans*, 197-203).

10. Brief van L. Rietberg aan G.T.N. Suringar, 9 april 1824

Zwolle den 9den April 1824

Weled: Heer!

Gy ziet dat ik myn woord houde. Hiernevens zende ik UEd. het beloofde dichtstuk.¹ Ik hoop dat hetzelfde voldoen zal, ten minsten ik heb het *con amore* gedicht. Zoo er echter eenige fouten tegen het Siegenbekiaansche stelsel mogten ingeslopen zyn, verzoek ik UEd. dezelfde te doen verbeteren.

Tevens heeft de heer den Beer mij verzogt UEd. het nevengaande dichtstukje van zyn Ed. toetezenden², terwyl ik UEd. verzoek mij van den ontvangst der beide stukken te berigten. Blyvende ik steeds met achting

UEd. dw. Dienaar

L. Rietberg.

Aantekeningen:

Enkel, kant 1 beschreven, 2 blanco.

Vindplaats: Amsterdam, BvBB Suringararchief, BSu 49-84.

1. Zie ook de brieven 7 en 9. Rietbergs bijdrage was: 'Hulde aan de nagedachtenis van Mr. Rhijnvis Feith', in: *Gedenkzuil voor Mr. Rhijnvis Feith*, Leeuwarden 1825.
2. Pieter Leon den Beer. Zie zijn hiervoor geplaatste brieven. Zijn bijdrage was: 'Gedachten aan Boschwijk, na het afsterven van Mr. Rhijnvis Feith', in: *Gedenkzuil voor Mr. Rhijnvis Feith*, Leeuwarden 1825.

11. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 18 mei 1824

Zwolle den. 18 Mei 1824

Mynheer!

Hiernevens zende ik UEd: eenen bydrage voor den volgende Muzen - Almanach, welke ik hoop dat UEd. niet ongevallig zyn zal. De dood van den waardigen Feith heeft UEd. eenen voornamen medehelper doen verliezen, welk verlos niet ligt zal te herstellen zyn, en door de *menigte* der jongere dichters niet vergoed kan worden.

Intusschen wensch ik UEd. met den volgende jaargang veel geluk, en verzoek UEd. my van den ontvangst dezer te verwittigen. Blyvende ik overigens met achting

UEd: dw. dienaar

L. Rietberg.

Ps Indien er eenige taal of spelfouten in deze bydragen mogten ingeslopen zyn, wees dan zoo goed dezelve te verbeteren

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

12. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 19 juli 1824

Zwolle, den 19 July 1824

Waarde Kunstvriend!

Ik heb nu eindelyk mynen bewusten dichtbundel voor de pers gereed, en biede UEd denzelven, zonder eenig honorarium aan, mits my een twintigtal exemplaren tot remuneratie doende toekomen. Zoo Gy hierin genoegen neemt, en mij eenen fraaije uitvoering met een bekoorlyk vignet toezegt, kunt Gy over deze stukken disponeren, en ik zal UEd dezelve alsdan, wanneer Gy verkiest, toezenden. Melde my slechts op welk eene wyze. De eerste proeven verzoeke ik UEd. door eenen echten Sigenbekiaan te doen corrigeren en my alleen de laatsten ter examinatie te willen toezenden.

Terwyl ik UEd antwoord hierop afwachte met opgave, wanneer Gy den bundel⁺ denkt uittegeven, noeme ik my met achting¹

UEd: dw. dienaar

L: Rietberg.

+ welke een vry aanzienlyk boekdeel zal uitmaken,

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Zie de brieven 6, 8 en 13.

13. Brief van L. Rietberg aan J. Immerzeel, 20 maart 1825

Zwolle den 20 Maart 1825.

WelEd: Heer & vriend!

Hiernevens het vignet terug. Hetzelve bevat my zeer wel, schoon het wat veel gelijkheid heeft met dat, welk voor de Poëzy van Tollens geplaatst is¹. Ik verzoek het echter maar te plaatsen, terwyl ik den eersten dag eene proeve te gemoet zie.

In afwachting daarvan heb ik de eer te zyn

UEd dw: dienaar

L: Rietberg.

P^s Uit [de] losse stukjes, welke UE. van my onder zich heeft, moest Gy er maar een uithouden, om in den Muzen Almanak te plaatsen. Ik laat de keus aan UEd. over.

Aantekeningen:

Vindplaats: Den Haag KB, 133 C 11.

1. Vermoedelijk: H. Tollens, *Nieuwe gedichten*, Rotterdam 1821 en uitgegeven bij Immerzeel.

Album amicorum

N.B. geen transcriptie, op alfabetische volgorde is alleen de naam van de contribuant, de datum en de plaats van inschrijving genoteerd.

W. Aberson, Beverwijk, 18 juni 1800
 F.J. Abresch, Groningen, 21 oktober 1800
 V.H. Acker, z.p., z.j.
 Annemie, Groningen, 19 mei 1805¹
 J. Baart de la Faille, Groningen, 12 maart 1804
 B.J. Bachiene, Groningen, 18 oktober 1800
 J.J. Bergson, Den Haag, 20 oktober
 C.M.F. von Bönninghausen ex Heringhaven, z.p., z.j.
 A.J. Bongardt, Haarlem, 20 juli 1800
 A.H.E. Bourdeau, z.p., z.j.²
 B.W. Cranssen, Groningen, 29 januari 1801
 Jh. Fk. Cruijwagen, Beverwijk, 29 juni 1800
 J.J. Dumpel, Zwolle, 20 augustus 1799³
 D.H. Engelberts, Beverwijk, 20 mei 1800
 G. Engelberts, Beverwijk, 20 juni 1800
 Jac. Enschedé, Beverwijk, 19 november 1799
 Johannes Enschedé, Beverwijk, 19 november 1799
 R. Feith, Zwolle, 10 april 1817
 G.W. van der Feltz, Groningen, 1 oktober 1804
 L.O.W. van der Feltz, Groningen, 7 oktober 1804
 C.J. François, Beverwijk, 31 maart 1800
 Daniel François, Beverwijk, 19 november 1799
 P.of T. Giphart, Zwolle, 10 december 1807
 W. van Heemstra, Groningen, 12 januari 1807
 C.W.A. van Haersolte, Zwolle Den Doorn, 7 augustus 1800
 T.A.T.H.H. de Hochpied, Stedum, 24 oktober 1799
 A.J.E. Hogerweerd-Tecko, Zwolle, 26 mei 1808
 W.V. Huygen, Beverwijk, 3 mei 1800
 Agge Kool, Beverwijk, 23 juni 1800
 E. Kool⁴, [Beverwijk, 23 juni 1800]
 Jan Jacobsz. Kool, [Beverwijk, 23 juni 1800]
 T. Kool, [Beverwijk, 23 juni 1800]
 M.J.V. Kramer, Zwolle, 14 februari 1815
 M.J. Kramer Renette, Zwolle, 6 juni 1813
 A. Ledeboer, Groningen, 7 april 1803
 L. Ledeboer-Veister, [Groningen, 7 april 1803]
 Edzard Jacob Lewe, Groningen, februari 1806
 Otto Lewe, [Beverwijk, 5 maart 1800⁵]

J.F. Lindenhof, Groningen, 14 [okt?] 1804⁶
 Maj van Vollenhoven, z.p., 30 november 1815
 C.W. van Marle, Groningen, 7 november 1804
 A.M. Metelerkamp⁷, Groningen, 14 oktober 1804
 C.P. Metelerkamp-van Wickvoort Crommelin, Zwolle, 3 sept 1810
 A.A. de Mist, Beverwijk, 18 juni 1800
 J.P.A. de Mist, Beverwijk, 18 juni [1800]
 H.C. Mollerus, Groningen, 26 februari
 Bernardus Munninks⁸, z.p., z.j.
 Jacobus Munniks⁹, z.p., z.j.
 Benjaminus Nieuwold, z.p., z.j.
 G. Nilant Bannier, z.p., 1804¹⁰
 Penninck Hoofd, Zantpoort, 26 juli 1800
 J.C. Proper, Zwolle, 15 augustus 1799
 A. de Raadt¹¹, Groningen, 19 oktober 1801
 S. de Raadt¹², Groningen, 19 oktober 1801
 S.A. Rambonnet, Beverwijk, 18 juni 1800
 L. Rietberg jr., z.j., z.j.
 R. de Rhoer Ottens, Groningen, 8 mei 1806
 Daniel de Rooij, Amsterdam, 5 februari 1801¹³
 J.C. Scharp, Groningen, 3 maart 1804
 O.J. Sickinge, Groningen, 10 november 1800
 P. Sickinge¹⁴, Groningen, 3 juni 1805
 W.J. Smit, z.p., 1816¹⁵
 A.C. Stolte, Zwolle, 20 september 1799
 G.T. Suringar, Groningen, 3 november 1802
 T. van Swinderen, Groningen, 29 november 1804
 Fr. Hendr. Thorbecke, Zwolle, 22 augustus 1799
 Warnardus Tineken, z.p., z.j.
 J.H. Tuttel, Steenwijk, 5 september 1799
 Joanna van Voorst, Oostzaandam, 31 augustus 1810
 J. Wigeri, Beverwijk, 1 juli 1800
 S. Wigeri, Beverwijk, 16 juli 1800
 L.C. Wolters¹⁶, Groningen, 14 oktober 1804
 Johan Diederik Wolthers¹⁷, z.p., z.j.

Aantekeningen:

Vindplaats: particulier bezit (een fotokopie is in het Historisch Centrum Overijssel aanwezig).

1. Met haarlok.
2. Student Groningen.
3. Met haarlok.
4. Vrouw.
5. Otto was overleden op 5 maart. Ter herinnering schreef Daniel François in het album.
6. Met tekening.
7. Student Groningen.
8. Student Groningen.
9. Student Groningen.

10. Met tekening
11. Vrouw.
12. Vrouw.
13. Met tekening.
14. Vrouw.
15. Met tekening.
16. Vrouw.
17. Student Groningen.

Hendrik van Ulsen (1767-1792)

De jong gestorven Hendrik van Ulsen is de enige schilder in dit gezelschap van dichters. Zijn aanwezigheid in dit gezelschap dankt hij aan zijn album amicorum, want een echte Zwolse dichter - Rhijnvis Feith - en enkele Zwolse zondagdichters schreven er een oorspronkelijke ontboezeming in.

Literatuur: Van Dijk, *Van Ulsen*.

Album amicorum

Mijn Zangster spant met vreugd voor U de ontstemde snaaren,
 Van Ulsen! die zo fier door kunst naar Lauwren streeft;
 Begaafde Jongeling van nog geen achttien jaaren,
 Die reeds gegronde hoop op een' Apelles geeft!
 Wat spelt zo teêr een jeugd met zulk een kunstvermogen,
 Door staêge vlijt bezield, een' oogst van eeuwige eer! -
 ga voort! - Eens straalt uw kunst het nageslacht in de oogen;
 Eens strijkt de Onsterflijkheid op uw tafreelen neer!
 O Gij, die kunst waardeert en 't schoone kunst gevoelen,
 Waar 't zijne aantrekkelijkheid of toverkracht verspreidt;
 In wier verheven borst de zachtste driften woelen,
 Zo vaak dit eêl vermaak uw staarend oog verbeidt;
 Treedt toe - doet hier uw naam bij uw verruking lezen,
 En vuur door uwen lof den jongen Kunstenaar aan.
 De welverdiende roem zal hem ten prikkel wezen,
 En met vernieuwden moed het Eerspoor in doen slaan.
 Zo moog Verdienste alom bij ons Lauwren staren,
 Zo zij der Eedlen Lof haar onvergankelijk loon;
 Zo vindt de Kunst op nieuw in Nederland altaaren,
 En in 't bekoorlijk Swoll een parel aan haar kroon!

1784

R. Feith¹

Bemint de schilderkunst, waardeeert de deugd,
 Leevt lang in voorspoedt, en in vreugd
 Is d oprechte wens van U welmenende vrind

1784. Den 14 Sept.

AWBD Pallandt Heer van Zuitheim Landdrost van Isselmuiden²

Om Dat gij Deugd en Kunst bemint
 Daar om So noem ik uw mijn Vrient

H.A. Douáriere v: der Capellen³

1784

Gebr: Bentinck

Aan mijn vrind H. van Ulzen, een jong en veel belovend schilder en lid van het lovlijk Krijgsoefenings genootschap te Zwolle.

't Penseel, mijn Vrind, was niet genoeg in Uwe hand,

Gij slaat ze ook aan 't geweer voor 't veege Vaderland;
 En kondt met beiden reeds het keurig oog verrukken;
 Dit vleidt, - maar 't Nageslacht ziet slechts de meesterstukken,
 Betwist Apel de Streep, die Protogeen hem liet,
 Horatius de zuil, die 't dankb're Rome hem biedt!
 't Een eischt een Vrind/en/rei van uw begaafd vermogen:
 En 't Vaderland? - eischt niets van u - of 't uiterst pogen,
 Sla deez' oprechten raad niet in den wind
 en onder 't streeven denk eens aan uw Vrind

Zwolle

J.W. Schomaker⁴

16 Dec: 1784

colonel d'infanterie

ô Nijvre Jongeling. úw vlijt, úw Kunstvermogen,
 Verrukt mijn geest en houdt mijne aandacht opgetogen,
 Daar uwe ontloken Jeugdt zo sterke preuven geeft,
 Dat gij op 't Roemrijk spoor, van een Apelles streeft.
 Vaar voort van Ulzen, 'k voel een vuur der hope glimmen,
 Dat gij de hoogste trap in 't Kunstchoor kunt beklimmen,
 En zo de nedrigheijt u op Dien tocht verzelt,
 Dan wordt uw Naam met Roem Eeuw uijt Eeuw in gemeldt.

A. van Meden

wed^e Snel⁵

Gij vergt, dat in de rol van úw geliefde Vrienden,
 Beminnelijk Jongeling! Zig ook mijn naam laat vinden.
 Maar zal papier en inkt U dan genoegzaam zijn?
 Neen, 't allerzwaarst papier is veel te zwak, te teeder,
 Best schreef ik aan mijn Vriend op eeuwig dúúrend leeder
 op dat dit Vriendschaps-blijk verouder, nog verdwijn.
 Maar kan het leeder, kan het ijzer zelfs iets geeven,
 Waardoor de Vriendschap, vrij van 't sterflot blijft in 't leeven?
 O Neen, het sterkst metaal is van bepaalden duur,
 Men schrijft de liefde in 't hart, dan kan ze nooit bezwijken,
 Dan blijft ze zeegepraal met eeúwige eere prijken,
 Wanneer de aarde zelfs verteert in louter vúúr.

Deze weinige woorden lezende,
 denk dan aan U vriend; welke
 zig als dan misschien ver van U
 bevinden zal.

J.W.S. van Haersolte⁶

Sijmb vrijheid

Zwol den 23 Decemb. 1787

Zu streiten für Sein Vaterland
 & das ist süsse Pflicht

und jeder Mauer sey verband
 der dis Gelübte bricht
 den Er beschwors mit Stand und Mund dem algewaltigen Gotd
 drum keiner trit in unsern Bund
 Er sey den Patrioth

Zwol den 5 Novemb^r 1787.

Wartmeister H. Husem⁷

Wanneer natuur en Kunst de hand des schilders leidt,
 Spreekt Grootheid uit zijn werk; tot in de minste trekken
 Weet hij verwond'ring optewekken,
 En 't vuur van zijn penseel streeft na de onsterflijkheid.
 Gij jonge Schilder! ziet Ge uw aanhef reeds gepreezen;
 Geen Slaafsche volging roem, dat ze U gekluistert heeft
 Wees groot, waar Gij Natuur door kunst te boven streeft,
 En onnavolgbaar, waar Gij zult haar Volger weezen.
 Dan valt, waar 't slaafsche Kunst-penseel
 In 't oud vervallen Slot blijft aan den wand verotten,
 Het ramm'lend werk alleen gepreezen wordt van zotten,
 Uw Kunst de Onsterflijkheid ten deel.

Dit zij een gedenkteeken van de waare
 achting en vriendschap, welke den
 jongen Konstenaar toedraagt
 Ludolph Godlieb Cordes⁸
 Predikant bij de Lutherse Gemeente te
 Zwolle.

Zwoll

d. 10 Jan. 1788

De Schilderkunst.

Aan mijn Vriend, den Kunstminnende H. van Ulsen

Natuur verloor haar schoon bij naare winterdagen,
 Verjongde weêr bij 't Lente groen,
 Nu zag men bloezems dragen,
 Dan ooft in 't volgend Jaarsaisoen;
 Maar, schoon haar luister ging verlooren,
 Zij bleef natuurlijk schoon, te midden van 't verlies,
 En als bij sneeuw en vorst een enkle grashalm wies,
 Kon zij het denkend brein bekooren;
 Doch wen de sneeuw en 't ijs verging,
 Vergingen ook die sombre trekken,
 Waardoor zij de aandacht op kon wekken -
 De mensch veranderde steeds, bij die verandering:
 De Lente een wijl ten troon gezeeten,
 Gaf nauw de vreugt zijn nieuw bestaan
 Of 't menschdom bad de Zomer aan,

En ook de lante wierd vergeeten.
 Dus wierd elk jaargetij nadenkloos doorgebracht;
 Natuur, zo edel in haar werken,
 Zogt het voorleden schoon een iegelijk te doen merken,
 Op dat men in Lente aan Herft, in Herft aan winter dagt. -
 Zij zogt der Stervelingen gunst;
 Vermaaken wilde zij, en leeren,
 Om haar verlooren schoon naar waarde te doen eeren,
 Verzon zij de edele Schilderkunst.
 Die maakt haar in haar waare trekken,
 Zelfs als die trekken niet bestaan,
 En doet haar 't winter sieraad aan.
 Dan, als de worm herleeft, de Leeuwrik zich voelt wekken. -
 Wat luister heeft de Kunst haar dankbaar opgerigt!
 Vaak zien wij op 't paneel beminnelijke Dreeven
 Wanneer zij wekloos, zonder leven,
 In Storm en Vorst te slaapen ligt. --
 Gaat sterveling naar 't paneel; - ziet daar de Lente bloeijen,
 Wanneer de Herfst U Druiven biedt,
 En denkt ge zomers aan den strengen Winter niet,
 Ziet hoe de Kunstenaar hem aan úw gezicht Kan boeien!
 VAN ULSEN volgt natuur - volgt haare scheppingskragt;
 Gij ziet die steeds, in alle haare werken:
 Zo Gij haar neemt tot Gids, zal zij uw' kunst versterken,
 En uwe naam leeft dan bij 't laatste nageslagt.

Uit waare achting

Zwoll den 18 July 1788

Dionysius Werner⁹

Ne croijer pas, que l'absence
 Puisse bannir de mon coeur,
 un ami, dont la presence
 Faissoit part de mon bonheur,
 Resouvener vous de votre ami, qui sera
 donc peut-être loin d'ici. J.P. Thom: à
 Theussink¹⁰

Luieutnt: dans la Marine

Zwoll le 22 Fevrier 17=89

Vivez pour peu d'amis occupez peu d'espace
 Faites du bien surtout; formez peu de projets,
 Vos jours seront heureux; & si ce bonheur passe
 Il ne vous laissera ni remonds, ni regrets.

A ces mots resouvenez vous quelquefois

Zwol le 23 Fevrier
 1789

de votre ami
 G.J. Thom. a Theussink¹¹

Dewijl geen duurzaamheid op 't aardrijk is te vinden,
En d'onherhaalbre tijd aan opgenblikken smelt,
Zoo is het nodig, dat men wijs de dagen telt,
Om het vergankelijke aan 't eeuwige te binden.

spreuk

De deugd leeft zelfs na de dood.

Denk zoo dikwijls gij dit leest
aan uwen vriend

P.J. Wennink Proponent¹²

Zwoll 22 Sept. 1790

Tekening: Ovale bloemenkrans, waarin:

T: Hecking¹³

Amsterdam Den 24 Desembr

1790

Uijt Agting

Een konstenaar hoe groot van geest
Die zelfs de herte kan verrukke
is Niets zoo hij zijn godt niet vreest
wat vrugt of voordeel zal hij plukke
schoon al de werelt iuijgt en roemt
die man heeft wondere Bedreeve
als hij dog in een zondig leeve
Zig Zelfs in zijn gemoedt verdoemt
voor het hoogste regt en t uyterste oordeel
Heeft godtvrugt maar geen konst ooit voordeel
maar is de konst met deugdt gepaart
Dan is t godt ook Eerbiedt waart

Willem Hecking¹⁴

Amsterdam den 28 Dezembr 1790

Tekening: een aquarel met een haan, een kip en drie kuikens

Gz Plankman¹⁵

Amsterdam 1791

Tekening: een 'witje', twee putti naast een met lauerbladen omkranst vrouwenprofiel

uyt vriendschap

W^m G^t van Ulsen fecit 1791¹⁶

Bemint gij Waarde VRIEND! Apelles na te treden,
 Zo zij aan uw besluit geluk, en vreugd geboeit!
 En klaagt gij, dat 't penseel de doorens hier beneden
 Aan 't Roosjen hechten moet, zo zoek het lachgend Eden
 Waar 't Roosjen eens zo schoon en vrij van doornen groeit. -

Gedenk Waarde Van Ulsen! dit
 leezende, aan uw vriend

P.R. Feith¹⁷

Boswijk den 25 Maij

1791

Symb: la vertu pour guide.

Die schöne Künste müssen die aufwärterinnen der Tugen seijn.

Wieland.

J'ose me persuader, que vous envisagerez toujours les
 Arts sous ce point de vue. ils nous sont donnV'es pour
 orner l'Estprit, pour annoblir le Sentiment, pour aug-
 menter nos plaisirs, pour embellir la vertu. puis...
 vous trouver toujours dans l'étude des Beaux Arts une
 forte ressource contre les annuis de la vie, et les illu-
 sions trompues du monde; c'est en faisant ainsi que
 vous les trouverez - Souvenez vous de ce conseil et de
 Votre ami P. Chevalier¹⁸

S. qui va droit ne manque

Zwolle 4 Avril 1792

Tekening: een vierkant basement met een vaas en daarop de tekst:

Souvenez vous de votre ami & disciple
 Guill: de Capellen¹⁹
 1 april 1792

Heureuz l'homme sensible!
 Qui parcourt des beaux arts la carriere penible
 pour attacher un jour sur sa cendre paisible,
 Les regards satisfaits de la Posterité!
 Leonard²⁰

S: Pietate & Fortitudine

Tekening: een personificatie van de schilderkunst naast een altaar.

Geluk moet steeds het voetspoor drukken
Van hem, die met herhaalde vlijt
Tragt d'Eereprijs dier Kunst te plukken
Waaraan hij zich heeft toegewijd.

Dit weinige strekke tot
een aandenken aan uwen
vriend

Zwol den 23 april 1792

J. Stolkert²¹

Die God bemind zal nooit zijn staat betreuren
Zijn heuglijk lot zal altoos hem opbeuren,
In smart - ja zelfs in tegenspoed.
Hij die hier van heeft reeds genooten,
Het goed' uit dit Geluk gesprooten
Is zelfs in doodsgevaar behoed.

Mogt onze vriendschap op Godvrucht steunen!
mijnen waarde Vriend, dan zou niets dezelve
verkoelen; dan zoude zij buiten bereik der
vergetelheid zijn!
Wanneer ik niet meer bij U zal zijn, laate dan
deeze regelen het aandenken verleevendigen aan
uwen oprechten en toegenegen Vriend

C. van Meegen²²

Het vast vertrouwen

Op den Huize Doorn
den 6 van hooimaand 1792.

Tekening: een half dode boom waartegen een pijlenkoker staat.

Zwoll den 29 jullij 1792

A.E. van Haersolte:²³

Aantekeningen:

Aanwezig: Zwolle, Stedelijk Museum Zwolle.

1. De dichter Rhijnvis Feith.
2. Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem (1727-1803). Van Pallandt was een belangrijke patriot (Hansen, *Hoogh Wel Geboren Heer*).
3. Hillegonda Anna Bentinck tot Wittenstein (1738-1785). Zij was de echtgenote van Johan Derk van der Capellen tot den Pol, de beroemdste patriot.
4. Niet kunnen traceren.

5. Anna van Meden-Snel (1726-na 1797). Zij was de dochter van een chirurgijn en gehuwd met de chirurgijn Jan Snel (Streng, *Ter Herinnering*).
6. Johan Willem Simon van Haersolte (1764-1817). Patriot en militair die op het punt stond om in het Franse leger dienst te gaan doen (Hansen, *Verloren huiselijk geluk*. Hansen, *Bankroet*).
7. Niet kunnen traceren.
8. Ludolph Godlieb Cordes (1735-1827). Ludolph was een gematigde patriot (Streng, *Ter Herinnering*).
9. Dionysius Werner. Werner was patriot en rond 1795 actief als Bataaf.
10. Joost Peter Thomassen à Thuessink (1767-1792). Broer van de volgende.
11. Gerard Jacob Thomassen à Thuessink (1766-1830). Broer van de voorgaande.
12. Petrus Johannes Wennink (1763-1801). De te Zwolle geboren Wennink was sedert 1791 predikant te Vorchten (Van Lieburg, *Repertorium*, 275).
13. Theodorus Hekking (1766-1819). theodorus was kunstschilder (Scheen, *Lexicon*).
14. Niet kunnen traceren.
15. Niet kunnen traceren.
16. Willem Gerrit van Ulsen (1762-1830). Willem Gerrit was een neef van Hendrik, en ook kunstschilder (Van Dijk, *Van Ulsen*, 17-27).
17. De dichter Pieter Rutger Feith.
18. Petrus Chevalier (1760-1825). Petrus was predikant in de Franse kerk te Zwolle en patriot (Streng, *Ter herinnering*).
19. Niet kunnen traceren.
20. Niet kunnen traceren.
21. Niet kunnen traceren.
22. Niet kunnen traceren.
23. Anna Elizabeth van Haersolte (1767-1819). Anna was een zus van de hierboven genoemde Johan Willem Simon. Hun beider broer was Anthony Coenraad Willem van Haersolte tot den Doorn.

Appendix

Als aanhangsel volgt hier een bescheiden verwijzing naar publicaties over andere Zwolse bezitters van alba amicorum uit de tijd rond achttienhonderd. Uiteraard zonder enige pretentie van volledigheid.

Doyer, Assuerus (1758-1838)

Ten Dam, *Amicitiae sacrum*.

Feith, Rhijnvis (1754-1824)

Buijnsters, 'De vriendenrol'. Buijnsters, 'Klopstock's inscriptie'. Thomassen, 'Vrienden- of dichtren rol?', nrs. 182, 183.

Kantelaar, Jacobus (1759-1821)

Thomassen, 'Vriendschap', nr. 178.

Marle, Gerard Willem van (1752-1799)

Hofer, 'Een album amicorum'.

Gebruikte afkortingen in tekst en literatuur

- BvBB Bibliotheek van de Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels
 FA Familie Archief
 GA Gemeente Archief
 HCO Historisch Centrum Overijssel
 KB Koninklijke Bibliotheek
 KSGV Kunstliefde Spaart Geen Vlijt
 MMW Museum Meermannno-Westreenianum
 NNBW *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, P.C. Molhuysen en P.J. Blok (red.), tien delen, Leiden 1911-1937.
 UB Universiteits Bibliotheek

Literatuur

- Aa, A.J. van der, *Biografisch woordenboek der Nederlanden*, [...], Haarlem 1852-1878
 Berg, W. van den, 'Van horen zeggen. De orale traditie in de tweede helft van de negentiende eeuw', in: W. van den Berg, *Een bedachtzame beeldenstorm. Beschouwingen over letterkunde van de achttiende en negentiende eeuw*, Amsterdam 1999.
 Birza, W., 'Gelukkig hij, die dit weet'. 1734 - De Haagse Vrijmetselaarsloge 'L'Union Royale' - 1984, Leiden 1984.
 Bosch, R.A., *En nooit meer oude psalmen zingen. Zingend geloven in een nieuwe tijd 1760-1810*, Zoetermeer 1996.
 Brandt-Van der Veen, J., *Het Thorbecke-archief*, deel 3, Utrecht 1967.
 Broos, T., "'Boeken zijn zo geld als geld, maar geld is beter". Johannes Allart (1754-1816), in: *Spektator* 9 (1979-80), 14-25.
 --, 'Misdruk en mispunt', in: *Spektator* 11 (1981-82), 212-223.
 H. Brouwer, *Lezen en schrijven. De boeken van de Zwolse boekverkopers 1777-1849*, Leiden 1995.
 Buijnsters, P.J.A.M., *Tussen twee werelden. Rhijnvis Feith als dichter van 'Het Graf'*, Assen 1963.
 --, *Hieronymus van Alphen*, Assen 1973.
 --, 'De vriendenrol van Rhijnvis Feith', in: *Documentatieblad van de Werkgroep 18de eeuw*, 18 (1973), 3-15.
 --, 'Klopstock's inscriptie in de vriendenrol van Rhijnvis Feith', in: *De nieuwe taalgids* 77 (1984), 110-115.
 Buisman, J.W., *Tussen vroomheid en verlichting. Een cultuurhistorische en -sociologisch onderzoek naar enkele aspecten van de verlichting in Nederland (1755-1810)*, Zwolle 1992.
 Dijk, E.A. van, *Van Ulsen. Hendrik en Willem Gerrit tekenaars te Zwolle*, Zwolle 1991.
 Dam, H. ten, *Amicitiae sacrum A. Doyer anno MDCCLXXXI: transcriptie van het album amicorum (1781-1788)*, Zwolle 1982 (typoscript, aanwezig: HCO).
 Dongelmans, B.P.M., *Van Alkmaar tot Zwijndrecht. Alfabet van boekverkopers, drukkers en uitgevers in Noord-Nederland 1801-1850*, Amsterdam 1988.
 --, *Johannes Immerzeel junior (1776-1841). Het bedrijf van een uitgever-boekhandelaar in de eerste helft van de negentiende eeuw*, Amstelveen 1992.
 Engelen, Th.L.M., J. Folkerts en F.M.M. Hendrickx (red.), *Fabrieken en trafieken in het Departement van de Oude IJssel (1800)*, Zwolle 1990.

- Feith, R., *Het ideaal in de kunst. Voor het eerst uitgegeven naar de handschriften met een inleiding en aantekeningen door Dr. P.J. Buijnsters*, Zwolle 1967.
- Gregoir, E.G.J., *Biographie des artistes musiciens néerlandais des XVIIIe et XIXe siècle*, Anvers 1864.
- Hansen, M.L. (ed.), *Hoogh Wel Geboren Heer en Neef. Brieven van de patriot Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem 1782-1787*, Overijsselse Handschriften 2, Epe 1998.
- , *Verloren huiselijk geluk. Gedichten en overpeinzingen van Johan Willem Simon van Haersolte 1795-1817*, Overijsselse Handschriften 8, Epe 2000.
- , *Bankroet. De ondergang van Johan Willem Simon van Haersolte 1810*, Overijsselse Handschriften 9, Epe 2001.
- Hove, J. ten, 'Bewoningsgeschiedenis', in: E. Gelderman en J. Hagedoorn (red.), *Een aardisch paradijs. De buitenplaatsen Boschwijk, Landwijk en Veldwijk nabij Zwolle*, Zwolle 1994, 24-117.
- Hellinga-Querido, L. en C. de Wolf, *Laurens Janszoon Coster was zijn naam*, Haarlem 1988.
- Hoefler, F.A., 'Een album amicorum van Mr. G.W. van Marle', in: *Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel* 11 (1896), 258-288.
- Huygens, G.W., *Hendrik Tollens. De dichter en een tijdsbeeld*, Rotterdam/'s-Gravenhage 1972.
- G.P.M. Knuvelde, *Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse Letterkund*, deel 3, 's-Hertogenbosch 1977.
- Koch, A.C.E., *Zwarte kunst in de Bisschopsstraat. Boek en druk te Deventer in de 15de eeuw*, Zutphen 1977.
- , 'Het gedrukte boek', in: B.H. Slicher van Bath e.a. (red.), *Geschiedenis van Overijssel*, Zwolle 1979, 276-279.
- Klein, P.W., 'Johan Meerman (1753-1815). Conservatief aan de kantlijn', in: M. Bruggeman e.a. (red.), *Mensen van de Nieuwe Tijd. Een liber amicorum voor A.Th. van Deursen*, Amsterdam 1996, 399-413.
- Lieburg, F.A. van, *Repertorium van Nederlandse hervormde predikanten tot 1816*, Dordrecht 1996.
- Nanniga Uitterdijk, J., 'De Zwolsche boekdrukker Peter van Os van Breda, 1480, 1483', in: *Bijdragen tot de Geschiedenis van Overijssel* 14 (1907), 131-133.
- Rovers, F., 'Dan liever de lucht in!' *Jan van Speyk en de Belgische opstand*, Verloren verleden 12, Hilversum 2000.
- Schaink, C.J.J. van, *Balthazar Huydecoper. Een taalkundige, letterkundige en geschiedkundig initiator*, Assen 1962.
- Scheen, P.A., *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1958*, 's-Gravenhage 1969.
- Seekles, J.J., 'Rhijn Jan Matthijs van (1791-1860)', in: J. Folkerts e.a. (red.), *Overijsselse biografieën* 1, Meppel en Amsterdam 1990, 155-157.
- Singeling, C.B.F., *Gezellige schrijvers. Aspecten van letterkundige genootschappelijkheid in Nederland, 1750-1800*, Amsterdam-Atlanta 1991.
- Streng, J.C., 'Stemme in staat'. *De bestuurlijke elite in de stadsrepubliek Zwolle 1579-1795*, Hilversum 1997.
- , (ed.) 'Zo als men aan gemeenzaame vrienden gewoon is te schrijven'. *De correspondentie van Rhijnvis Feith 1753-1824*, Epe-Rotterdam 1994.
- , *Lieve Naatje. Brieven van Elsje Feith aan Naatje Siertsema, en andere familieleden*, Overijsselse Handschriften 4, Epe 1998.
- , *Naar Parijs. Een reisverslag van enige Zwolse heren naar de Franse hoofdstad in 1777*, Overijsselse Handschriften 3, Epe 1998.
- , *Het is thans zeer briljant. Aspecten van het Zwolse culturele leven tijdens de overgang van ancien*

régime naar moderne tijd, Hilversum 1999.

--, *Ter Herinnering. Een draagbaar mausoleum van Zwolse erflaters* (in voorbereiding).

K. Thomassen (eindred.) *Alba amicorum. Vijf eeuwen vriendschap op papier gezet: het album amicorum en het poëziealbum in de Nederlanden*, Maarssen-'s-Gravenhage 1990

--, 'Vriendschap in detentie. De alba amicorum gebruikt op het Huis ten Bosch in 1798', in: Thomassen, *Alba amicorum*, 151-160.

--, 'Vrienden- of dichtren rol?', in: Thomassen, *Alba amicorum*, 161-169.

Veltman - van den Bos, A.J., *Petronella Moens (1762-1843). De vriendin van 't vaderland*, Nijmegen 2000.

V[loten, J. van], 'G. ten Bruggencate Hz, een Overijsselschen dichter kortelings herdacht', in: *Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren* (1855), 266-275.

Zijderveld, A., *De romancepoëzie in Noord-Nederland van 1780 tot 1830*, Amsterdam 1915.

Index

- Aberson, W. 80
 Abresch, F.J. 80
 Acker, V.H. 80
 Adriani, R. 70
 Allart, J. 48-49
 Alphen, H. van 60-67
 Ampt, A. 59
 Anacker, A.F. 52
 Annemie 80
 Aristoteles 66
 Baart de la Faille, J. 80
 Bachiene, B.J. 80
 Beer, P.L. den 9-12, 36, 74, 78
 Beijerink, G.J.A. 28-29
 Bekker, B. 59
 Berg, A. van den 66-67
 Berg, J.W. 59
 Bergson, J.J. 80
 Berkhout, W.H. 64-65
 Bicker Caarten 70
 Bilderdijk, W. 13, 25-26, 33, 50, 51, 58, 73
 Boelens, C. van 70
 Bohn, erven F. 17
 Bohn, F. 27-28
 Bohn, P.F. 28-29, 38
 Bönninghausen tot Heringhaven, C.M.F. von 80
 Bongardt, A.J. 80
 Borch, F.W. van der 70
 Bourdeau, A.H.E. 80
 Brand, A. 59
 Breukelaar, H. 51, 54
 Bruggencate, G. ten 35-36, 38, 39
 Bruun, D. 59
 Budde, H. 59
 Calcar, A. van 70
 Calcar, B. van 70
 Camphuysen, D.R. 55
 Capellen, G. de 88
 Capellen tot den Pol-Bentinck, H.A. van der 83, 89
 Cats, J. 16
 Chassé, D.H. baron 17-18
 Chernac Slichtenbree, L. 70
 Chevallier, P. 59, 88, 90
 Cleve, J.C. 59
 Cordes, L.G. 85, 90
 Cortius 6
 Costa, I. da 58
 Coster, I.H. 59
 Coster, Laurens J. 48-49
 Cranssen, B.W. 80
 Craz & Gerlach 52
 Croiset 70
 Crönert, F.C. 52, 56
 Cruijwagen, J.F. 80
 Dall, A.M. ten 59
 Deen, van 70
 Deiman, A.J. 59
 Delden, S. van 70
 Dione 62
 Doll, weduwe J. 51
 Dorat, J. 62-63
 Doyer, A. 91
 Doyer, H. 13-21, 28, 46, 48-49
 Drabbe, A.P.J. 59
 Drabbe, G.D.W.A. 59
 Dumpel, J.J. 80
 Elzevier 48-49
 Engelberts, D.H. 80
 Engelberts, G. 80
 Engelen, C. van 54
 Enghart 34-35
 Enschedé, Jac. 80
 Enschedé, Joh. 80
 Feith, B.H. 36-37
 Feith, E.E.C. 34-35, 37, 42, 50, 59
 Feith, E.M.C. 29-30
 Feith, H.E. 59
 Feith, H.O. 37, 59
 Feith, J. 42
 Feith, L.R. 37, 59
 Feith, M.G.J. 37, 59

- Feith, O. 31
 Feith, P.R. 9, 14, 18, 22-60, 88
 Feith, Rhijnvis (1753-1824) 13, 14, 15, 16, 20, 22, 25, 26, 28, 33, 34, 35, 41, 46, 48, 50, 53, 59, 61-68, 76, 77, 78, 80, 83, 89, 91
 Feith, Rhijnvis (1806-1874) 37
 Feith-Groenveld, O. 59
 Feith-Siertsema. A.M.S. 36-37, 42
 Feltz, G. W. van der 80
 Feltz, L.O.W. van der 80
 François, C.J. 80
 François, D. 80
 Gesseler, J.E.W. van 59
 Giphart, P. of T. 80
 Gomar, J.A. 59
 Greve[n], L.J. 59
 Groenveld 39
 Groeneveld, J. 39, 59
 Groningen, H.C.K. 59
 Grosse, O. 59
 Haersolte, A.E. van 89, 90
 Haersolte, J.W.S. van 84, 90
 Haersolte tot den Doorn, C.W.A. van 80
 Hagedoorn 24-25
 Hall, M.C. van 34-35, 59
 Halmael 24-25
 Halsema, W.D. van 59
 Ham, J.H. 70
 Harff 53
 Hartogh, F.A. de 59
 Hasselt, W.J.C. van 59
 Hecker, W. 54
 Hecking, T. 87, 90
 Hecking, W. 87
 Heemstra, W. van 80
 Heijmans, J.H. 53-54
 Helmers, J.F. 13
 Helmich, G. 59
 Hesselink, H. 59
 Hey^h Bosel, M. van 59
 Hochpied, T.A.T.H.H. de 80
 Hogerweerd-Tecko, A.J.E. 80
 Hölty, L.H.C. 35-36, 56
 Hooft, P.C. 62-63
 Hoop, A. van der 58
 Horijzer, C.T. de 51
 Houck, M.E. 70
 Husem, H. 85
 Huydencoper, B. 65-66
 Hymen 62
 Huygen, W.V. 80
 Huygens, C. 38-39
 Ideckinge, O.R. van 60
 Immerzeel junior, J. 9-12, 13-21, 22, 26-31, 32-35, 37-41, 43, 50, 53, 60, 73-76, 78-79
 Jansen, H. 60
 Kampen, N.G. van 25-26, 34-35, 48, 74
 Kantelaar, J. 91
 Kasteel, R.G. van de 60
 Kate, L. ten 65-66
 Keiser 60
 Kemp, J.C. van der 60
 Kiliaan, C. 62-63
 Kluit, A. 65-66
 Knoop, S.T. 60
 Knoops, G. 60
 Koning, J. 60
 Kooij, W.B. van der 53-54
 Kool, Agge 80
 Kool, E. 80
 Kool, J.J. 80
 Kool, T. 80
 Kramer, M.J.V. 80
 Kramer Renette, M.J. 80
 Kronenberg, B.J. 60
 Kruyff, J. de 33, 35
 Kuypers, G. 43
 Lange, J.Ph. de 54-55
 Lanoij & Zoon 58
 Ledeboer, A. 80
 Ledeboer-Veister, L. 80
 Lennep, J. van 54
 Leonard 88
 Lewe, E.J. 80
 Lewe, O. 80
 Limburg, T. van 60
 Lindenhof, J.F. 81
 Lodewijk Napoleon 23

- Loens, A.M. 60
 Luchtmans 48-49
 Maij van Vollenhoven 81
 Marle, C.W. van 81
 Marle, G.W. van 91
 Meden-Snel, A. van 84, 90
 Meder, H. 38
 Meder, O. 38
 Meder-Feith, O.B. 38
 Meegen, C. van 89
 Meerman, J. 22-23
 Metelerkamp, A.M. 81
 Metelerkamp-van Wickvoort Crommelin, C.P. 81
 Meulman, J. 70
 Mist, A.A. de 81
 Mist, J.P.A. de 81
 Moens, P. 60, 69-70
 Mollerus, H.C. 81
 Monchy, S. de 64-65
 Muiden, H. van 60
 Munninks, B. 81
 Munniks, J. 81
 Münsebroeck, H.F. 50, 60
 Munster Jordens, C.A. van 70
 Nes, J.G. van 60
 Nierstrasz, J.L. 54, 73
 Nieuwold, B. 81
 Nilant, E. 70
 Nilant, L. 70
 Nilant Bannier, G. 81
 Os van Breda, P. 48-49
 Pafraedt, R. 48-49
 Pallandt tot Zuthem, A.W. van 83, 89
 Panhuijs, I.L. van 60
 Panhuijs, W.F. van 60
 Panneboeter, J. 70
 Penninck Hoofd 81
 Perruquier 35-36
 Planckman, G. 87
 Plettenberg 42
 Poll Jz., J. van de 70
 Portielje, G. 20
 Pothof, D. 64-65
 Proper, J.C. 81
 Raadt, A. de 81
 Raadt, S. de 81
 Rambonnet, S.A. 81
 Rausscher, J. 47
 Rechteren 71
 Rhijn, J.M. van 69
 Riedel, F.J. 66-67
 Rietberg, L. 72-79
 Rietberg, L. jr. 81
 Rhoer Ottens, R. de 81
 Rhijn, R.F. van 71
 Rhijn, D.N. van 71
 Roijer, R.R. 71
 Rooij, D. de 81
 Royer, G. 37
 Ruardi, J. 43
 Ruppe, C.F. 29
 Sandick, O. van 60
 Sandick, O.S. van 60
 Scharp, J.C. 81
 Schelte, A. 48-49
 Schomaker, J.W. 84
 Schouten, G. 71
 Schultens, H.A. 33, 35
 Semain van Binnevest, D. 25-26
 Sickinge, O.J. 81
 Sickinge, P. 81
 Siegenbeek, M. 60
 Sminia 58
 Smit, W.J. 81
 Smits, D. 62-63
 Spaan, J. 63
 Speyk, J.C.J. van 17-18
 Spree, D. 71
 Sterke, J.L. 71
 Stolkert, J. 89
 Stolte, A.C. 81
 Stratenus 22-23, 24
 Sweers de Landas, G. 60
 Suringar, G.T.N. 22, 32, 36, 44-49, 51-52, 53, 54-58, 76-78, 81
 Swinderen, T. van 81
 Thieme, C.A. 28-29

Thomassen à Thuessink, G.J. 86, 90
 Thomassen à Thuessink, J.P. 86, 90
 Thorbecke, F.H. 81
 Thorbecke, J.R. 56
 Tijl, Z. 60
 Tijl - de Raadt, A.C.W. 60
 Tineken, W. 81
 Tjeenk Willink, W.E.J. 49
 Tobias, J.H. 60
 Tollens, H. 13, 44, 51, 73-74, 75, 79
 Trip, L. 63
 Tuttel, J.H. 81
 Tydeman, H.W. 24-25, 72, 74
 Ulsen, H. van 60, 83
 Ulsen, W.G. 87, 90
 Veelwaard, D. 32-33
 Veen, J.C. van 60
 Velijn, Ph. 44
 Visser, J. 22-23, 24, 25, 60
 Voorst, J. van 81
 Vrugt, W. Pasques de Chavonnes 56
 Walre, van 60
 Wap, J.J.F. 54
 Warnsinck, W.H. 33, 39, 60
 Wartensleben-van Hogendorp, C.M. van 34-35
 Water, J.W. te 24-25
 Weiland, P. 55
 Wennink, P.J. 87, 90
 Werner, D. 86, 90
 Wicherlink, P. 71
 Wieland, C.M. 88
 Wigeri, J. 81
 Wigeri, S. 81
 Wildeman, E.H. 26
 Willet, A. 60
 Wijn, H. van 22-23
 Woestenberg, J. van 60
 Wolters, L.C. 81
 Wolthers, J.D. 81
 Yntema, J.W. 60

Eerder is in deze serie verschenen:

1	DIERBARE LAURA Brieven van Rudolf Sandberg 1823 – 1830	14.-
2	HOOGH WEL GEBOREN HEER EN NEEF Brieven van de patriot Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem 1782 – 1787	Digitale uitgave 5.-
3	NAAR PARIJS Een reisverslag van enige Zwolse heren naar de Franse hoofdstad in 1777	7. ⁵⁰
4	LIEVE NAATJE Brieven van Elsje Feith aan Naatje Siertsema, en andere familieleden	8. ⁵⁰
5	EENE REYSE NA VLAANDEREN EN BRABAND Een reisverslag van Lambertus Nilant uit 1768	8. ⁵⁰
6	AEN ALLE VRINDEN MET RESPECT Correspondentie van familie Nilant 1698 - 1762	9.-
7	VAN FOLIO TOT DUODECIMO Negen particuliere Zwolse bibliotheken	10.-
8	VERLOREN HUISELIJK GELUK Gedichten en overpeinzingen 1795 - 1817	7. ⁵⁰
9	BANKROET De ondergang van Johan Willem Simon baron van Haersolte 1810	17. ⁵⁰
10	GELIEVE HET DAER HEEN TE DIRIGEREN...
De brieven van Willem V aan Arend Sloet tot Tweenijenhuisen 1771 - 1785	9.-
11	ALLER TREFFENDST EN STOUT De huwelijksreis van J.C. baron van Haersolte naar Duitsland, Zwitserland en Italië in 1837	6.-
12	BROEDER IN APOLLO Brieven en alba amicorum van Zwolse dichters 1800 – 1840	Digitale uitgave 5.-

O V E R I J S S E L S E H A N D S C H R I F T E N

Te bestellen bij Streng, Woesterweg 5, 8162 RW EPE
T 0578 614388 M jcstreng@planet.nl W strenghansenpublicaties